

HADİSLERDE ŞEHİTLİK KAVRAMI

Fatih BÜYÜKYILDIZ

Yüksek Lisans Tezi

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Prof.Dr. İbrahim BAYRAKTAR

2010

Her Hakkı Saklıdır

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Fatih BÜYÜKYILDIZ

HADİSLERDE ŞEHİTLİK KAVRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ:
Prof. Dr. İbrahim BAYRAKTAR

ERZURUM-2010

01/07/2010

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Hadislerde Şehitlik Kavramı" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun iki yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

01.07.2010

Fatih BÜYÜKYILDIZ

TEZ KABUL TUTANAĐI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma Temel İşlam Bilimleri Anabilim Dalının Hadis Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim BAYRAKTAR

Danışman/Jüri Üyesi

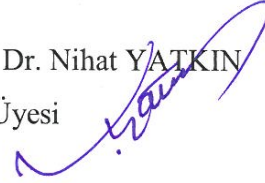
Prof. Dr. Mustafa AĞIRMAN

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Nihat YATKIN

Jüri Üyesi

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 01 / 07 /2010

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR	X
ÖNSÖZ.....	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HADİSLERDE ŞEHİTLİK VE İLGİLİ DİĞER KAVRAMLAR

1.1. ŞEHİTLİK	4
1.1.1. Sözlükte ve dini terminolojide şehitlik	4
1.1.2. Kur'an'da şehitlik.....	5
1.2. CİHAD	6
1.2.1. Sözlük ve ıstılah anlamıyla cihad.....	6
1.2.2. Kur'an'da cihadın önemi ve cihada teşvik	7
1.2.3. Hadislerde cihad ve faziletleri.....	11
1.2.4. Kadınların cihadı	14
1.3. RİBÂT VE MURÂBİT	17
1.4. SERİYYE.....	18
1.5. GAZVE VE GAZÎ.....	19
1.5.1. Savaşan askere lojistik destek ve geride bıraktığı ailesini himayenin kazandırdıkları.....	21
1.5.2. Hz. Peygamber döneminde gazi kadınlar	22
1.6. FÎ SEBÎLİLLÂH	25
1.7. İ'LÂ-Yİ KELİMETULLAH	26

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEHİTLİĞİN ÇEŞİTLERİ

2.1. DÜNYA VE AHİRET ŞEHİDİ	31
2.1.1. Bir mü'minin kâmil şehit sayılmasının şartları	32
2.1.2. Kara, deniz, hava şehitleri ve aralarındaki farklar	33
2.1.3. Kâmil şehidin defnine kadar yapılması gereken işlemleri	35
2.1.3.1. Cenazenin yıkanıp yıkanmaması ve kefenlenmesi hususu	35

2.1.3.2. Namazının (İhtilaflı olmakla birlikte) kılınmaması.....	36
2.1.3.3. Şehidin defnedilmesi hususu ve yapılacak işlemler.....	37
2.1.4. Savaşta yanlışlıkla kendisini vuranın şehitliği.....	41
2.2. DÜNYA ŞEHİDİ	42
2.3. AHİRET ŞEHİDİ	46
2.3.1. Bazı hastalıklar ve zehirlenmeler sonucunda ölme.....	47
2.3.2. Tabii afetlerler, kazalar ve boğulmalar sonucunda ölme.....	50
2.3.3. Kadınlara has durumlar.....	51
2.3.4. Mukaddes değerleri koruma uğrunda ölme	52
2.3.5. İlmi çalışmalar yaparken ölen kişinin şehitlik mertebesine yükselmesi ..	54
2.3.6. Emin ve doğruluktan ayrılmayan ticaret ehli	56
2.3.7. Bazı dinî faaliyetlerin kişiye şehitlik derecesi kazandırması.....	57
2.3.7.1. Peygamber yolunu takip edip sünnete sarılma.....	57
2.3.7.2. Allah rızası için Kur'an okuma.....	59
2.3.7.3. Dua etme.....	60
2.3.7.4. Allah rızası için müezzinlik yapma	61
2.3.7.5. Cuma günü veya gecesi vefat etme.....	62
2.3.8. Gurbette ölüm	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEHİTLİĞİN FAZİLETLERİ VE ŞEHİTLERE TANINAN MADDÎ- MANEVÎ HAKLAR

3.1. ŞEHİTLİĞİN FAZİLETLERİ	66
3.1.1. Dünyada ve berzah âlemindeki faziletleri.....	66
3.1.1.1. Şehit ölüm ve öldürülme acısı çekmez	66
3.1.1.2. Melekler şehidi kanatlarıyla gölgeler	67
3.1.1.3. Şehit kabir azabı görmez ve cesedi bozulmaz.....	68
3.1.1.4. Mağfiret edilir ve cennet'teki makamı gösterilir.....	71
3.1.1.5. Şehit ailelerine de ayrıcalık tanınarak maddi-manevi yardım yapılır	71
3.1.1.6. Allah'ın (c.c), hakkında taaccub edip güldüğü şehitler	72
3.1.1.7. Hz.Peygamber ve ashabı da ısrarla şehitliği arzulamışlar ..	74
3.1.2. Şehidin kıyamet günü ve sonrasında mazhar olacağı ilahi ikramlar	77

3.1.2.1. Allah şehide cenneti müjdelemiş ve garanti etmiştir.....	77
3.1.2.2. Ahirette eşi görülmemiş nimetler içinde olacaklar.....	79
3.1.2.3. Şehidin kul borcu dışında bütün günahları silinir	81
3.1.2.4. Şehit ikinci kez diriltilmek ister	83
3.1.2.5. Şehidin kanı misk gibi kokar ve öylece haşır meydanına gelir	84
3.1.2.6. Şehit yakınlarına şefaati olur ve 70 kişiye şfaat hakkı verilir	85
3.1.2.7. Şehit ruhlarının cennette yeşil kuşlar gibi istedikleri cennetten rızıklanmaları	87
3.1.2.8. Şehitlik az amel işleyerek çok ecir kazandıran bir makamdır	88
3.2. İSYANKÂR VE GÜNAHKÂR KİŞİNİN ŞEHİTLİĞİ	89
3.3. ŞEHİTLİK ARZUSUNDA NİYET VE SAMİMİYETİN ÖNEMİ	89
SONUÇ.....	92
BİBLİYOGRAFYA	94
ÖZGEÇMİŞ.....	97

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
HADİSLERDE ŞEHİTLİK KAVRAMI

Fatih BÜYÜKYILDIZ
Danışman: Prof.Dr. İbrahim BAYRAKTAR
2010- Sayfa: 97+X

Jüri: Prof.Dr. İbrahim BAYRAKTAR
Prof.Dr. Mustafa AĞIRMAN
Doç.Dr. Nihat YATKIN

Şehitlik konusunun İslam tarihinde önemli olduğu bilinmektedir. Özellikle, bir şekilde kaçınılmaz olan ölme-öldürülme hadiselerinde kişinin şehitlik derecesini kazanıp kazanmadığı ve hangi tür şehit olduğu tartışılmaktadır.

Allah katında ayrıcalıklı bir makam olan şehitliği, Kur'an-ı Kerim birçok ayetlerle faziletlerini izah ederken, Hz. Peygamber de birçok hadislerinde bu önemli konu üzerinde durmuş, şehitliğin çeşitlerini, şartlarını, faziletlerini, dünyada ve ahirette kazandırdıklarını ayrıca kimlerin hangi durumlarda şehit olabileceğini detaylı bir şekilde açıklamıştır.

Sonuç olarak, bu önemli mevzunun Hz. Peygamber'in hadislerinde sıhhat derecelerini de dikkate alarak alt başlıklara göre tasnifi bu tezde yapılmıştır. Bu tezde ayrıca mukaddes değerleri korumada, vatan savunmasında, savaş meydanında ve savaş dışındaki ölme ve öldürülme hadiselerinde hangisinin şehitlik mertebesi kazandırdığı açıklamaya çalışılmıştır.

ABSTRACT
MASTER THESIS
The Concept of Martyrdom in Hadıths

Fatih BÜYÜKYILDIZ
Advisor: Prof.Dr. İbrahim BAYRAKTAR
2010-Pages: 97+X

Jury: Prof.Dr. İbrahim BAYRAKTAR
Prof.Dr. Mustafa AĞIRMAN
Assoc. Prof.Dr. Nihat YATKIN

It is known that the subject of martyrdom is essential in the history of Islam. In particular, in dying-being killed events that are inevitable, whether the individual gains the degree of martyrdom and what kind of martyr he/she becomes have been discussed.

While the Holy Quran explains the importance of martyrdom that is privileged degree according to Heaven with many verses, Prophet Mohammed asserted this important situation in most of his hadıths and He explained the types of martyrdom, requirements, virtues, benefits in the world and the world beyond and also who can become martyr in which circumstances in detail.

In conclusion, the classifications of important subject under subtitles in the Hadıths of Prophet Mohammed by taking their reliabilities into consideration were made in this thesis. In this thesis also tries to clarify that which events provide martyrdom in protecting holly values, home defense and dying-being killed situations in battle fields and apart from wars.

ÖNSÖZ

Kur'an'da, Allah yolunda öldürülen veya ölenlerin sıradan ölümler olmadığı, aksine Rabb'leri katında rızıklanmakta oldukları ve örnek insanlardan oldukları şöyle açıklanmaktadır:

“Allah yolunda öldürülenleri, ölümler sanma. Hayır, (onlar) diridirler. Rabb'leri katında rızıklanmaktadırlar. Allah'ın keremiyle kendilerine verdiklerinden sevinçli olarak, arkalarında henüz (şehit olup) kendilerine yetişemeyenlere de korku olmadığı, onların da üzüntüye uğramayacakları müjdesiyle sevinmektedirler. Allah'ın nimeti ve keremiyle ve Allah'ın mü'minlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesiyle sevinirler”¹.

“Kim Allah'a ve Resûl'e itaat ederse işte onlar, Allah'ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, sıddîkler, şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaşlardır!”²

Yukarıdaki ayette, örnek insanlar olarak anlatılan dört gurup insan görmekteyiz. Bunlardan ilki, insanoğlunun en üst merteye olarak ulaşabileceği zirve nokta olan peygamber’liktir. Ancak bu noktaya varabilmek, insanın gayretiyle gerçekleştirebilecek bir durum değildir. Çünkü Allah, peygamber olarak görevlendireceği kişiyi bizzat Kendisi seçer ve onu gerekli peygamberlik evsafıyla donatır. Ayrıca son peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.)'le birlikte bu kapı kapanmıştır. Diğer mertebeler ise sıddikiyet, şehadet ve salâhattır. Bu konuda, Ebu'l A'la Mevdudi, **Tefhimu'l Kur'ân** adlı eserinde, Nisa-69. ayetin tefsirinde “*sıddikiyet, şehadet ve salâhat*” ifadelerini şöyle izah etmektedir:

“Sıddîk” doğru ve adil olan kimsedir; her zaman doğruluk ve hak üzere olan, bütün işlerinde hakkı koruyan ve doğru olan, tüm kalbiyle her zaman hakkın ve adaletin yanında yer alan, hiçbir zayıflık göstermeksizin tüm haksızlıklara karşı çıkan kimsedir. Sıddîk olan kimse o denli temiz ve bencillikten uzaktır ki, sadece dostları değil, düşmanları bile ondan tarafsızlık ve adalet bekler.

---

¹ Âl-i İmran, 3/169, 170, 171.

² Nisa, 4/69.

"**Şehid**" kelimesinin sözlük anlamı bir şeye şahit olan "tanık"tır. Hayatının her yönünde onu uygulayarak imana şahitlik (tanıklık) eden kişi şehiddir. Allah yolunda öldürülen kişiye de şehid denir, çünkü o Allah için isteyerek ölümü seçer. Doğru olduğuna inandığı şey için hayatını feda etmesi, imanındaki ihlasın bir göstergesidir. Herhangi bir şey hakkında doğrudur demesinin, o şeyin gerçekten doğru olduğuna yeter delil teşkil ettiği kimseler de şehiddir.

"Salih" ise inancında, niyetinde, sözlerinde ve hareketlerinde doğru olan ve hayatının her yönünde doğruluğu benimseyen kimsedir.³

Allah katında ayrıcalıklı bir makam olarak tebcil edilen şehitlik, savaş sırasında bir şekilde ölme veya öldürülmeye vukubulduğu gibi; savaş dışında da her hangi bir sebepten ötürü bir gayr-i müslimin eliyle de ölüm vaki olabilir. Hattâ zulme uğrayarak, bir müminin eliyle, boğulma, enkaz altında kalma, zehirlenme, yanarak ölme.. gibi değişik sebeplerle ölen kişinin de şehit olabileceği başta "**Kütüb-i sitte**" olmak üzere değişik hadis kaynaklarında detaylıca anlatılmaktadır. Ancak, manevi bir mertebe olan şehitliğe kişinin samimiyetle talip olması, şehitlik arzusunda olmazsa olmaz bir konudur. Gazi olmak için bütün gücünü harcadıktan sonra savaş meydanında ölür veya öldürülürse, işte o zaman şehittir. Dolayısıyla samimiyetle şehit olmayı arzulasa bile, Allah uğrunda mücahede etme yerine bilerek ölüme giden kişi, yerine göre bazen intihar etme hükmüne bile geçebilir. Meselenin bu şekilde bir netice vermemesi için mü'minin, gerek savaşta, gerekse barışta her türlü tedbiri alması, sonrasında da takdiri Allah'a(c.c) bırakması da hem fiili, hem de kavli sünnette ifade edilmektedir.

İşte biz bu çalışmamızda Kütüb-i Sitte başta olmak üzere diğer hadis eserlerinden de yararlanarak şehitlikle ilgili hadisleri tespit ederek bunları belli konu başlıkları altında tasnife tabi tuttuk. Hadisleri konu başlıklarına yerleştirirken de sıhhat derecelerini esas almaya çalıştık. Ancak sıhhat durumlarında eksiklik olan hadislerin yer yer değerlendirmelerini de dipnotlarda vermeye çalıştık.

Tez; bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, "Hadislerde şehitlik kavramı" konusunun önemini, amacını ve kaynaklarını açıkladık.

---

3 Mevdudi, Ebu'l A'la, *Tefhimu'l Kur'an*, (Çev. Heyet), İnsan Yayınları İstanbul 1986, I, 334.

Birinci bölümde; “Hadislerde şehitlik ve ilgili diğer kavramlar” adlı başlıkla şehitlikle ilgili diğer ana kavramları da, sözlük ve dini terminolojiye göre açıklamaya çalıştık. Bunları başlıklar halinde şöyle sıralayabiliriz: *Şehitlik, cihad, ribat ve murabıt, seriyye, gazve ve gazilik, fisebilillah, i’lay-ı kelimetullah* kavramlarıdır.

İkini bölümde; “Şehitliğin çeşitlerini” ele aldık. Hz. Peygamber’in hadislerinde bu önemli konuyu üç ana başlıkta değerlendirmeyi daha uygun gördük.

Bunlardan birincisi ve en önemlisini; (*bizzat savaş anında ve savaş meydanında vukubulması itibariyle*) “dünya ve hiret şehidi veya kamil şehit” olarak inceledik.

İkincisi, *savaş meydanında öldürülmesine* rağmen niyetinin halis olmaması veya dünyevi beklenti ve ganimet için savaşıp öldürülenlere de zahiren şehit muamelesi yapılırken, gerçekte kâmil şehit sayılamayacağı mevzusunu da “dünya şehidi” başlığında açıkladık.

Üçüncüsü, “*savaş meydanı dışında vuku bulan şehitlik*” olarak ta adlandırılan “ahiret şehidi” olarak alt konu başlıklarına göre değerlendirmeye çalıştık.

Tezimizin üçüncü ve son bölümünde ise “Şehitliğin faziletleri ve şehitlere tanınan maddi-manevi haklar” konusunu hadisler ışığında ele aldık. Şehitliğin faziletlerini de iki ana konu başlığında incelemeyi daha uygun bulduk. Bunlar;

1-Dünyadaki ve berzah alemindeki faziletleri,

2-Kabirden (kıyametin kopuşundan) sonra mazhar olacağı ilahi ikramlardır.

Ayrıca, “İsyankar ve günahkar kişinin şehitliği” ile “Şehitlik arzusunda niyet ve samimiyyetin önemi” konularını da içerik itibariyle bu bölümün sonunda değerlendirdik.

Çalışmam esnasında başta bizim danışmanlığımızı kabul ederek her türlü yapıcı ve maddi-manevi destekleriyle rehberlik yapan Prof. Dr. İbrahim BAYRAKTAR hocama teşekkürü bir borç bilirim. Yine bu çalışmamda yerine

göre yapıcı tenkitleriyle yol gösteren Doç. Dr. Selçuk COŞKUN, Doç. Dr. Nihat YATKIN ve Yrd. Doç. Dr. Arif ULU beylere, ayrıca teşvikleriyle bizleri destekleyen Prof. Dr. Mustafa AĞIRMAN hocama çok teşekkür ederim.

Son olarak, çalışmama katkı sağlayan diğer bütün hocalarıma da teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Erzurum-2010

Fatih BÜYÜKYILDIZ

KISALTMALAR

Age.	: Adı geçen eser
Agm.	: Adı geçen madde
agy.	: Adı geçen yazar
as.	: Aleyhisselam
b.	: İbn
bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
cc.	: Celle Celâluh
çev.	: Çeviren
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
İA.	: İslam Ansiklopedisi
Fak.	: Fakültesi
h.	: Hicrî
Hz.	: Hazreti
Haz.	: Hazırlayan
İst.	: İstanbul
ktb.	: Kütüphanesi
m.	: Miladi
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
Nşr.	: Neşreden
ö.	: Ölümü
r.a.	: Radıyallahu anh
r.anha	: Radıyallahu anha
s.	: Sayfa
sy.	: Sayı
s.a.s.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
Thk.	: Tahkik eden
Tkd.	: Takdim eden
trs.	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Şehitlik, Müslümanlara tahsis edilmiş üstün bir paye ve Allah katında ayrıcalıklı bir makam sayılmaktadır. Şehit kimseye "şehit" denilmesinin sebebi; cennete gireceğine şahitlik edilmesi, ölümü anında birtakım rahmet meleklerinin hazır bulunması ve Cenab-ı Allah'ın manevi huzurunda rızıklandırılmasıdır.⁴

Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette Allah yolunda vukubulan şehitliğin yeri, önemi, faziletleri v.s. anlatılırken, Hz. Peygamber'in birçok hadislerinde de bu konu üzerinde durularak şehitliğin çeşitleri, şartları, faziletleri, dünyada ve ahirette kazandırdıkları ve kimlerin hangi durumlarda şehit olabileceği gibi hususlar detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Allah'ın kelimesini yüceltmek demek olan "i'lây-ı kelimetullâh", vatan savunması gibi mukaddes değerlerle mücadele sonucunda, kişinin en kıymetli varlığı olan canını vermesi neticesinde ölmesi veya öldürülmesi, onu, İslamın mukaddes saydığı şehadet mertebesine çıkarmaktadır. Ancak buraya varıncaya kadar şehitlikle bir şekilde ilintili ve bir anlamda ona zemin hazırlayıcı olan "Cihad, ribat, gazve, gazilik, seriyye, i'lây-ı kelimetullâh, fî sebîlillâh.." gibi temel kavramların da izahının, konunun daha iyi anlaşılması açısından önemli olduğunu düşünüyoruz.

1. KONUNUN ÖNEMİ

Şehitlik konusunun İslam tarihinde, özellikle de günümüz dünyasında önemli olduğu bilinmektedir. Kur'an-ı Kerim birçok ayetlerle şehitliğin faziletlerini izah ederken, Hz. Peygamber de birçok hadislerinde bu önemli konu üzerinde durmuş, şehitliğin çeşitlerini, şartlarını, dünyada ve ahirette kazandırdıklarını ayrıca kimlerin hangi durumlarda şehit olabileceğini detaylı bir şekilde açıklamıştır.

Gerek savaşta, gerekse barışta mü'minin Allah yolunda samimi gayretleri neticesinde bir şekilde vukubulan ve vukubulacak olan ölüm hadiselerinde

---

4 el-İsfahânî, Rağib, *el-Müfredat fî Garibi'l-Kur'an*, Kahraman Yay., İstanbul 1986, 267 vd.

hangilerinin insanı şehadet mertebesine ulaştırdığı hususunu anlamak ancak dinin temel kaynakları olan Kur'an ve Sünneti doğru anlama ve yorumlamaya bağlıdır.

Bu bağlamda şehitlik konusuyla ilgili hadislerin değerlendirilerek böyle belirli başlıklar halinde incelenmesinin zarureti inandığımız için bu konuyu seçtik ve izaha çalıştık.

2. KONUNUN AMACI

Şehitliğin Hz. Muhammed'in (s.a.s.) hadislerinde nasıl tarif edildiği, nasıl değerlendirildiği, hangi manevi mertebeleri haiz olduğu, şehitlerin çeşitlerinin neler olduğu, hangi tür ölümlerin şehitlik kapsamında değerlendirildiğini tesbit etmek ve şehitlikle ilgili hadislerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Hadis literatüründe şehitlikle ilgili birçok hadis bulunmaktadır. Şehitlik her asırda olduğu gibi günümüzde de güncelliğini koruyan bir konu olmaktadır. Bu vesileyle şehitlik gibi önemli bir mevzunun iyi anlaşılması, hangi durumlarda ve kimlerin şehit sayıldığı, şehitlerin mertebeleri, şehitlerin çeşitleri, şehitlerin berzah aleminde ve kıyamet sonrasında mazhar olacağı ilahi ikramlar ve şehitliğin kıyamete kadar geçerli olması gibi ana mevzuların Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hadislerin ışığında yeterince ve doğru anlaşılmasını sağlamanın ve topluma kazandırmanın faydalı olacağı aynı zamanda bu konuyla ilgili önemli bir boşluğu dolduracağı kanaatindeyiz.

3. KONUNUN KAYNAKLARI

Araştırmamız, hadislerde şehitlik adı altında, ağırlıklı konu çalışması olduğu için, çoğunlukla temel hadis kaynaklarına müracaat söz konusu olmuştur. Tabii ki ilk planda Kur'an ayetlerinden istifade söz konusu olmakla birlikte yararlandığımız *ana kaynaklar* şöyledir:

Buhârî ve Müslim'in "**Sahih**"leri, İmam Mâlik'in "**Muvatta**" adlı eseri, **Tirmizî'nin Câmi'i (Sünenü't-Tirmizî)**, Ebû Dâvûd'un **Sünen'i**, Ahmed b. Hanbel'in **Müsned'i**, Nesâî'nin **Sünen'i (Müctebâ)** ve **İbn-i Mace'nin Sünen'i**, Darimî'nin, **es-Sünen'i** gibi. Ayrıca, hadislerin sıhhat değerlendirmelerinde, İbn

Hacer'in *el-Metalibü'l-‘Âliye bi Zevaidi'l-Mesanidis-Semaniyye'si*, Heysemî'nin *Mecmeu'z-Zevaid ve Menbau'l-Fevaid'i ve Tirmizî'nin Câmi'i* de sıkça müracaat ettiğim kaynaklardandır. Yine Aclûnî'nin *Keşfu'l- Hafa ve Muzîlu'l- İlbas ‘an Ma İštehera mine'l-Ehadis ‘ala Elsinetin-Nas’ı* da, hadislerin değerlendirilmesinde ve insanların dilinde hadis diye bilinen bazı ifadelerin durumunun netliğe kavuşturulmasında -yerine göre- müracaat ettiğim önemli kaynaklardandır. Ayrıca hadis bilgisi içeren “el-Mektebetü'l Elfiyye li's-Sünneti'n-Nebeviyye”, “el-Muhaddis” ve “el-Mektebetu's-Şâmile” CD'leri de çalışmamızda yararlandığımız araçlardandır.

Konumuzla ilgili bazı kavramların izahında ise, Rağıp el-İsfahanî'nin *el-Müfredat fî Garibi'l-Kur'an'ı*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi ve İbn'ul-Esîr'in *en-Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs ve'l-Eser'i* de yararlandığım kaynaklardandır.

Ele alınan hadislerin, ilgili konularda işlenmesinde, meselenin islam hukuku açısından değerlendirilmesine lüzum görüldüğü durumlarda da; Mehmed Zihni Efendi'nin *Ni'met-i İslâm'ı*, Zuhayli'nin *İslâm Fıkhu Ansiklopedisi* ve Ömer Nasuhi Bilmen'in *Büyük İslam İlmihali* gibi eserler de istifade ettiğim kaynaklardandır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HADİSLERDE ŞEHİTLİK VE İLGİLİ DİĞER KAVRAMLAR

1.1. ŞEHİTLİK

1.1.1. Sözlükte ve dini terminolojide şehitlik

Şehit, kelime olarak kesin bir haberi veren, bildiğini söyleyen, hazır olan, bulunan, bir hadiseye şahid olan, şahitlik eden demektir. Arapça bir kelime olan şehit, "şehide" fiilinden türemiş olan bir isimdir. Mastarı, şehâdetir. Şehidin çoğulu, "şuhedâ" ve "eşhâd" olarak gelir. Allah Teâlâ'nın Esmâ-i hüsnâsından (güzel isimlerinden); bütün mahlûkâtın (yaratılmışların) açık ve gizli şeylerini bilen, kıyâmet gününde leh ve aleyhlerinde olan amellere şahidlik eden kimsedir.⁵

İstilah anlamıyla şehitlik ise, Allah yolunda harb ederken, Allah Teâlâ'nın isim-i şerîfini yüceltmeye (İslâmı yaymaya) çalışırken veya düşman saldırdığında vatan, din ve milletini, ırz ve nâmûsunu müdâfâ ederken ölme veya öldürölme demektir.

Şehidi, Ömer b. Hattab (r.a), "...Şehit kendisini Allah'a adayan kimsedir."⁶ diye tanımlarken, *Rağib el-İsfahânî* ise şu şekilde tarif etmektedir: "Şehit; Allah rızası için, O'nun yolunda canını fedâ eden müslümana verilen isimdir. Ona bu ismin verilmesinin sebebi, cennetlik olduğuna şahitlik edilmiş olması veya onun Yüce Allah'ın huzurunda yaşıyor bulunması yahut ölümü sırasında meleklerin hazır bulunması yahut ta ruhunun doğrudan doğruya Daru's-Selâm'da (Cennet'te) bulunması veya Allah tarafından çeşitli mükâfatlarla mükâfatlandırılmış olmasıdır."⁷

Şehit olan insanların kul hakkı dışındaki bütün günahları affedilir. Şehit olmak, herkese nasib olmayan büyük bir şereftir ve mü'minler için mükemmel bir nimettir. Güzel bir şekilde yaşamak, ondan sonra Allah yolunda O'nun rızası için şehit olmak, her mü'minin hayal ettiği bir mutluluktur. İmân sahibi olan insanın böyle bir şuur ve düşünce ile yaşaması, Hz. Muhammed (s.a.s) tarafından şöyle

5 el-İsfahânî, el-Müfredat fi Garibi'l-Kur'an, Kahraman Yay., İstanbul 1986 267 vd.

6 İmam Mâlik b. Enes, *el-Muvattâ*, I-II, Çağrı Yay., İstanbul 1981, Cihad, 7.

7 el-İsfahânî, Age, 267 vd.

övlümüştür!...: *"Şehit olmayı Yüce Allah'tan samimi olarak dileyen kimseyi, Allah(c.c), rahat yatağında vefat etse bile, şehitlerin derecesine eriştirir."*⁸

1.1.2. Kur'an'da şehitlik

Kur'an'da bir çok yerde "şehit" kelimesi ve "shuheda" kelimeleri geçmektedir.⁹ Aynı kökten gelen kelimelerle beraber, Kur'an'da geçen "şehit" kelimesi, daha çok şâhid manasınadır. Şehit, aynı zamanda Yüce Allah'ın isimlerinden biridir. Bazı âyetler de, bu manayı ifâde etmektedir. Bu âyetlerden birinin meâli şöyledir:

*"Biz onlara, ufuklarda ve kendi canlarında âyetlerimizi göstereceğiz ki o (Kur'an)'ın gerçek olduğu, onlara iyice belli olsun. Rabb'inin her şeye şâhit olması, (her şeyi görmesi) yetmez mi?".*¹⁰ Burada konumuz olan şehit ise Kur'an'da daha çok "kate-le" fiilinin mechûlü ile, Allah yolunda öldürülme anlamında kullanılmaktadır. Şehitlik büyük bir derecedir. Şehitler hem Allah'ın övgüsünü ve hem de Hz. Muhammed (s.a.s)'in sevgisini kazanan bahtiyar insanlardır.

Yüce Allah, şehitlerin ma'nen ölmediklerini, onlara ölümler denilmemesinin gerektiğini, Kur'an'ın değişik yerlerinde şöyle dile getirmiştir:

*"Allah yolunda öldürülenleri, ölümler sanma. Hayır, (onlar) diridirler. Rabb'leri katında rızıklanmaktadırlar. Allah'ın keremiyle kendilerine verdiklerinden sevinçli olarak, arkalarında henüz (şehit olup) kendilerine yetişemeyenlere de korku olmadığı, onların da üzüntüye uğramayacakları müjdesiyle sevinmektedirler. Allah'ın nimeti ve keremiyle ve Allah'ın mü'minlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesiyle sevinirler"*¹¹.

Ayrıca, Allah yolunda ruhunu teslim eden şehitlerin amellerinin boşa gitmeyeceği, büyük ecir ve sevap kazanacakları hususu, Kur'an'da şöyle anlatılmaktadır: *"Dünya hayatını âhiret hayatı karşılığında satarlar, Allah*

8 Müslim, İbnu'l-Haccac el-Kuşeyrî, *Sahih-i Müslim*, Çağrı Yay., Kahire 1955, İmâre, 156, 157; Ebû Dâvûd, Süleymân b. El- Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, I-V, Çağrı Yay., İstanbul 1981, İstigfâr, 26; en-Neseî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, *Sünen (I-VIII)*, Çağrı Yay., İstanbul 1992, Cihâd, 36.

9 Bkz. Bakara, 2/154; Âl-i İmran, 3/169, 170, 171; Nisa, 4/69, 74; Tevbe, 9/52; Hac, 22/58; Muhammed, 47/4. 10 Fussilet, 41/53.

11 Âl-i İmran, 3/169, 170, 171.

yolunda savaşırlar. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse, biz ona yakında büyük bir mükâfat vereceğiz".¹²

Bu konuda, başka bir ayette ise Yüce Allah (cc), şöyle buyurmaktadır: *"(Savaşta) inkâr edenlerle karşılaştığınız zaman, hemen boyunlarını vurun. Nihâyet onları iyice vurup sindirinceye kadar bağı sıkıca bağlayın (onları esir alın). Ondan sonra artık ya lütfen bırakır veya karşılığında fidye alırsınız. Harb ağırlığını bırakıncaya (savaş sona erinceye) kadar (böyle yaparsınız). Allah dileseydi, (kendisi) onlardan öç alırdı. Fakat sizi birbirinizle denemek için (size savaşı emrediyor). Allah yolunda öldürülenler (yok mu, Allah) onların yaptıkları işleri zâyi etmeyecektir."¹³*

Şehitlerin günahlarının af olunacağı da, Kur'an'da müjdelenmiştir:

"Rabb'leri onlara karşılık verdi: Ben, sizden erkek, kadın, hiç bir çalışanın işini zâyi etmeyeceğim. Hep birbirinizdensiniz. Göç edenler yurtlarından çıkarılanlar, yolumda işkence edilenler... Elbette onların kötülüklerini örteceğim ve onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. (Yaptıklarına), Allah katında bir karşılık olarak (bu nimetleri vereceğim). Şüphesiz karşılıkların en güzeli Allah katındadır."¹⁴

1.2. CİHAD

1.2.1. Sözlük ve ıstılah anlamıyla cihad

Cihad'ın sözlük anlamı; Çalışmak, uğraşmak, çabalamak, gayret sarfetmek demektir. İstılah anlamda ise İslâm'ın yükselmesi, korunması ve yayılması için her türlü çalışmada bulunmak, uğraşmak, gayret sarfetmek ve bu yolda sıcak ve soğuk savaşa girmektir. Daha açık bir ifade ile Allah (c.c.) tarafından kullarına verilmiş olan bedenî, malî ve zihnî kuvvetleri Allah yolunda kullanmak, o yolda feda etmektir. İnsanın maddî-manevî bütün varlığını Allah yolunda ortaya koyarak Hakk'ın düşmanlarını ortadan kaldırmak için savaşıması "cihad"dır.¹⁵

¹² en-Nisa,4/74.

¹³ Muhammed 47/4.

¹⁴ Âl-i İmrân, 3/195.

¹⁵ "Heyet", "Cihad", *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, I, 308.

1.2.2. Kur'an'da cihadın önemi ve cihada teşvik

Allah yolunda Cihad, dinin temel kaynaklarına göre farzdır. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor: *"Hoşunuza gitmese de düşmanla savaşmak üzerinize farz kılındı"*¹⁶. *"Herhangi bir fitne kalmayıncaya ve din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla çarpışın"*¹⁷. *"Allah'a ve ahiret gününe inanmayan kişilerle savaşınız"*¹⁸ ; *"Sizinle toptan savaşmışları gibi siz de müşriklerle savaşınız."*¹⁹, *Müminler Allah ve Rasûlüne iman ederler, sonra da şüpheye düşmezler. Hak yolunda malları ve canları ile cihad ederler. İşte sadakat sahibi kimseler bunlardır."*²⁰

Ayrıca Allah Teâlâ'nın *"Allah uğrunda gereği gibi cihad edin"*²¹, buyruğuyla, müslümanların nasıl davranması gerektiği belirlenmiştir. Yine, *"Müminler ancak Allah'a ve Peygamberine iman eden, sonra şüpheye düşmeyen; Allah uğrunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenlerdir. İşte onlar doğru olanlardır."*²² ayetinden de cihadın mal ve canla yapılacağını öğreniyoruz. Ayrıca bu konuda Hz. Enes (r.a.) şöyle anlatıyor: *Resûlullah (s.a.s.) buyurdular ki: "Müşriklere karşı mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle cihad edin."*²³

Burada Cihadın, ayet ve hadisler ışığında kısaca dört başlıkta değerlendirilmesini “Şamil İslam Ansiklopedisi”nden²⁴ vermek istiyoruz:

1- Nefs'e karşı cihad: Şüphesiz en güç cihad, insanın nefsiyle ve nefsinin arzularına karşı yaptığı cihaddır. Müslüman, gerçek cihadı nefesine karşı verir. Nefsine karşı cihadı kazanamayan, düşmanın karşısına çıkmak için kendisinde güç ve cesaret bulamaz. Hz. Peygamber Tebuk seferinden dönüşte ashabına şöyle buyurmuştu: *"Küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz"*²⁵. Bu hadisinde Hz. Peygamber, en kalabalık bir ordu ile katıldığı Tebuk seferini "küçük cihad" olarak vasıflandırırken; nefse karşı verilecek mücadeleyi "büyük cihad" olarak

16 el-Bakara, 2/216.

17 el-Bakara, 2/193.

18 et-Tevbe, 9/29.

19 et-Tevbe, 9/36.

20 el-Hucûrât, 49/15.

21 el-Hacc, 22/79.

22 el-Hucurât, 49/15.

23 Ebu Dâvud, Cihâd 18; Nesâî, Cihâd 1.

24 “Heyet”, “Cihad”, *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, I, 309 vd.

25 Aclûnî, İsmail b. Muhammed; *Keşfu'l-Hafa ve Muzilu'l- İlbas 'an Ma İشتهرا mine'l-Ehadis 'ala Elsinetin Nas*, Daru ihyai't- Turasi'l Arabi. Beyrut 1932, 1351, I, 425.

nitelendirmektedir. “ *Mûcâhid nefsinin isteklerine karşı cihâd ederek günahlardan uzak durmak için mücadele eden kimsedir*”²⁶ hadîsi de aynı manayı ifade etmektedir.

Aynı meâlde başka hadis-i şerifler de vardır. Bütün bunlar bize, insanın nefsi ile, nefsinin boş ve mânâsız, hatta gayr-ı meşrû istekleri ile mücadele etmesinin cihad olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

2- İlim İle Cihad : Cihad'ın başka bir çeşidi de ilim ile yapılan cihaddır. Dünyadaki bütün kötülüklerin sebebi cehalettir. Hakk'a ulaşmak isteyen herkesin cehaletten kurtulması, ondan uzaklaşması gerekir.

Bilginin ortaya koyduğu delillerin gönüller üzerinde icra ettiği tesiri silâh gücü ile temin etmek mümkün değildir. Onun için şöyle buyurulmuştur:

*"Ey Muhammed! İnsanları Rabbi'nin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır; onlarla en güzel şekilde tartış. Doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapanları daha iyi bilir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilir."*²⁷

Temeli ilim yoluyla tebliğ ve davete dayanan İslâmiyette, bu tebliğ faaliyetinin adı "ilim ile cihad"dır. Bu usûle "Kur'an ile cihad" da denilir. En güzel mücadele şekli Kur'an'ın mücadele şeklidir. Bunun için Allah Teâla: "*Sen kâfirlere uyma, uyanlara karşı Kur'an ile büyük bir cihadla cihad et*"²⁸ buyurmuştur. Âyet-i kerimede Kur'an ile cihadın "büyük cihad" olarak belirtilmesi, Kur'an'ın, ilim ile cihad konusuna ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Hak ve hakikatı, en tehlikeli zamanda bile, hiç bir şeyden korkmadan ve çekinmeden olduğu gibi söylemek de bir çeşit cihaddır. Bu konuda Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*Zalim bir hükümdar karşısında hak ve adaleti açıkça söylemek, büyük bir cihaddır.*"²⁹

3- Mal İle Cihad : Mal ile cihad, Allah Teâla'nın insana ihsan etmiş bulunduğu mal ve servetin yine Allah (c.c.) yolunda harcanması demektir.

²⁶ *Tirmizî*, Cihad, 23, Çağrı Yay., İstanbul 1981; *Müslim*, İmara: 42, Çağrı Yay., İstanbul 1981; *Ebü Dâvûd*, Cihâd: 36.

²⁷ en-Nahl 16/125.

²⁸ el-Furkan, 25/52.

²⁹ *İbn Mâce*, Fiten, 4011.

Bilindiği gibi dünyada bir çok iş para ile yapılmaktadır. Hakkın korunması ve zafere ulaşılması da yine paraya bağlıdır. Bunun için mal ile cihadın önemi büyüktür. Müslümanların, İslâm'ın yücelmesi hakkın muzaffer olması için her türlü mal, servet ve paralarını bu yolda fedâ etmeleri mal ile cihaddır.

Hiz. Peygamber'in, mal ile cihad hususundaki teşvik edici sözleri ashabı kiramı harekete geçirmiş ve kendileri yoksulluk içinde sıkıntılı bir hayat geçirirken, mal ile cihad farızasını edâ edebilmek için elde avuçta ne varsa getirip Rasûlullah'a vermişlerdir. Bu konuda Kur'an-ı Kerîm'de de pek çok ayeti kerîme vardır. Bunlardan bazılarında, Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

*"İman edip hicret eden, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden, (mücâhidlere) yer veren ve yardım edenlerin hepsi birbirinin vekilidir."*³⁰, *"...Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla savaşın. Bilseniz bu sizin hakkınızda ne kadar hayırlıdır."*³¹, *"Allah, mallarıyla, canlarıyla mücadele edenleri derece bakımından oturanlardan üstün kılmıştır."*³²

4- Savaşarak Cihad Yapmak: Cihad, müslümanlara farzdır. Her müslümanın nefsi ile, ilim ve malı ile sürekli cihad yapması, böylece dinin korunması, Hakk'ın galip kılınması için çalışması gerekir. Bazen "İ'lây-ı kelimetullah" yani Allah adının yüceltilmesi dinin korunup yayılması içinde elde silâh düşmanla savaşmak icab edebilir. Bu en büyük cihaddır ve müslümanlara farzdır. Hattâ cihad denildiği zaman ilk akla gelen husus, düşmanla sıcak savaşa girmektir.

Allah Teâla şöyle buyurmuştur: *"Sizinle savaşanlarla; Allah yolunda siz de savaşın. Fakat haksız yere saldırmayın."*³³ Bu ilâhi emir Allah yolunda, İslâm uğrunda savaşmanın ve vatanını düşmana karşı korumanın cihad olduğunu bize ifade etmektedir. Hiz. Peygamber (s.a.s.) de, bir hadis-i şeriflerinde; ganimet elde etmek, şan ve şöhrete ulaşmak, mevki ve makam elde etmek için yapılan savaşın cihad olmadığını, cihadın, Allah (c.c.)'ın adının yüceltilmesi (İ'lây-ı kelimetullah)

---

30 el-Enfâl, 8/72.

31 et-Tevbe, 9/41.

32 en-Nisâ, 4/95.

33 el-Bakara, 2/190.

için yapılan savaş olduğunu haber vermiştir. Allah Teâla bu değişmez gerçeği aşağıdaki ayet-i kerîmede bize haber vermiştir:

*"Hoşunuza gitmediği halde, savaş size farz kılındı. Hoşunuza gitmeyen bir şey, hakkınızda hayırlı olabilir. Hoşunuza giden bir şey de, hakkınızda kötü olabilir. Bunları Allah bilir, siz bilemezsiniz."*³⁴, *"Savaşan, ancak kendi öz canı için savaşmış olur. Allah hiç bir şeye muhtaç değildir."*³⁵

İslâm dini müslümanlara şerefli bir hayat yaşatmayı hedef edinmiştir. Bu sebeple bu dinin emrettiği savaş, savunma, zâlimlerden mazlumlara kurtarma, her yere adalet götürme ve müslümanların haysiyetini koruma savaşı (mücadelesi) olarak ta özetlenebilir.

Bununla ilgili Kur'an-ı Kerîm'de: "Kendilerine karşı savaş ilân olduğunda zulme uğrayanlara cihad etmeleri için izin verildi. Hak Teâlâ onlara yardıma hakkıyla kadirdir."³⁶ buyurulup meşrû savunma savaşına izin verilirken her an savaşa hazır olmak da emredilmiştir.

Savaşın önemini ısrarla belirten İslâm dini ve onun yüce kitabı, barışın da gereğine işaret etmekte, barış teklifi düşmandan geldiği takdirde taviz vermeden teklifin yerine getirilmesini istemektedir: *"Eğer onlar barış isterlerse sen de onu kabul et. Allah'a güven ve dayan."*³⁷, *"Her şeyi işiten, herşeyi hakkıyla gören O'dur. Onlar seni aldatmak isterlerse, şunu kesin olarak bil ki, Allah sana yeter. Seni, yardımlarıyla ve müminlerle destekleyen O'dur."*³⁸

İslâm, müslümanlara yapılan tecavüzlerin hiç birinin karşılıksız bırakılmamasını istemektedir. Bu konuda Yüce Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır: *"O halde, size karşı tecavüz edenlere siz de aynıyla mukabele edin."*³⁹

Yeryüzünde fitne kalmayınca kadar müslümanların cihada devam etmelerini isteyen İslâm, savaş hukukunu da en güzel şekilde tanzim etmiştir. Allah Teâla'nın: *"Andlaşma yaptığınızda Allah'ın ahdini (andlaşma hükümlerini)*

---

34 el-Bakara, 2/216.

35 el-Ankebut, 29/6.

36 el-Hac, 22/39.

37 el-Enfâl, 8/61.

38 el-Enfâl, 8/63.

39 el-Bakara, 2/194.

yerine getirin."⁴⁰ ve "Haddi aşmayın, Allah haddi aşanları sevmez."⁴¹ buyurması; Peygamber Efendimiz'in de, cephe gerisinde bulunan kadın, çocuk, ihtiyar ve din adamlarının öldürülmemesini, savaşçılara işkence edilmemesini, çapulculuk yapılmamasını istemesi, İslâm savaş hukukunun temel kuralları olmuştur.

Dinimizin müslümanlara farz kıldığı cihadın fazileti ve bu emri yerine getirenlerin Allah katında ulaşacakları yücelikler Kur'an-ı Kerim'de şöyle haber verilmektedir:

*"Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler, ölürlər (şehit ve gazi olurlar). (Bu), Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah'tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır! O halde O'nunla yapmış olduğunuz bu alış verişinizden dolayı sevinin. İşte bu, (gerçekten) büyük kazançtır."*⁴²

1.2.3. Hadislerde cihad ve faziletleri

Kur'an'da olduğu gibi, hadis kaynaklarında da cihadla ilgili bir çok hadis bulunmaktadır. Genel anlamda cihad ve faziletinden bahseden hadisler yanında, kime karşı, ne zaman ve nasıl cihad yapılacağına dair çeşitli hadisler de vardır.

Bu konudaki hadislerden bazıları şöyledir:

Muâz İbnu Cebel(r.a)'den gelen rivayete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *"İçinden samimi şekilde Allah yolunda cihâd yapmayı temenni eden bir kimse, bilâhare ölse de, öldürülse de şehit sevabı kazanır. Kim de Allah yolunda yara alsa veya Allah yolunda -düşmanın sebep olmadığı- bir musibetle bile yaralansa bu yara, Kıyamet günü, en büyük hâli içinde rengi zaferân rengine, kokusu da misk kokusunda olarak gelir. Kimin vücudunda, Allah yolunda iken çıkan, iltihab gibi bir yara açılacak olsa bu da onun için Şehitlik mührü olur."*⁴³ Ebû Hüreyre (r.a)'den gelen rivâyette ise, Rasûlullah (s.a.s.), Allah yolunda cihâd ederken yaralan kişi hakkında şöyle buyurmaktadır: *"Bir*

40 en-Nahl, 16/91.

41 el-Bakara, 2/190.

42 et-Tevbe, 9/111.

43 Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 21; Ebu Dâvud, Cihâd 42; Nesâî, Cihâd 25 .

kimse Allah yolunda cihâd ederken yaralanırsa -kendi yolunda kimin yara aldığını Allah daha iyi bilir- Kıyamet günü Allah'ın huzuruna aldığı yaranın rengi kan rengi, kokusu misk kokusu olduğu halde gelecektir.”⁴⁴

Bu konuda ,Hz. Ebu Hüreyre (r.a.)’den gelen rivayet şöyledir: “Rasûlullah (s.a.s.)’tan bir gün sordular: “- *Ey Allah'ın Resûlü! Allah yolunda yapılan cihada hangi amel denk olur?.*”

“(Başka bir amelle) dedi, ona güç getiremezsiniz!”

Soruyu soranlar ikinci ve hatta üçüncü sefer tekrar sordular. Rasûlullah her seferinde aynı cevabı verip:

“(Bir başka amelle) ona güç getiremezsiniz!” dedi ve sonra şunu ilâve etti:

“Allah yolundaki mücâhidin misâli (gündüzleri ve geceleri hiç ara vermeden oruç tutup, namaz kılan, Allah'ın âyetlerine de itaatkâr olan ve Allah yolundaki mücâhid, cihaddan dönünceye kadar namaz ve oruçtan hiç gevşemeyen kimse gibidir”.⁴⁵

Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.s.)’e;

“İnsanların hangisi daha değerli ve kıymetlidir?” diye soruldu. Buyurdular ki:

“Allah yolunda cihâd eden kişidir.” Sonra kimdir? Dediklerinde ise ;

“Kenar ve kıyı bölgelere çekilip insanlardan uzaklaşan, Rabbine kulluğunu artırıp yolunu Allah ve Rasûlü ile bulmaya çalışan ve insanlara zararım dokunmasın diyen kimsedir” buyurdular.⁴⁶ Hz. Ebu Hüreyre (r.a.) anlatıyor: “Rasûlullah (s.a.s.) buyurdular ki:

---

⁴⁴ *Buhârî*, Cihâd 10, Zebâih 31; *Müslim*, İmâret 103; *Tirmizî*, Fedâilu'l-Cihâd 21; *Nesâî*, Cenâiz 82, Cihâd 27; *Muvatta*, Cihâd 29, (Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir).

⁴⁵ *Buhârî*, Cihad 2; *Müslim*, İmâret 110, ; *Tirmizî*, Fed ilu'l-Cihâd 1.; *Nesâî*, Cihâd 17, *Muvatta*, Cihâd 1.

⁴⁶ *Nesâî*, Cihâd: 7.

*“Allah korkusuyla göz yaşı döken kimse, süt memeye geri dönmedikçe ateşe girmez. Bir kul üzerinde, Allah yolunda yapışan tozla, cehennemin dumanı biraraya gelmez.”*⁴⁷

İbnu Abbâs (r.a.) anlatıyor: “Rasûlullah (s.a.s.)’in şöyle söylediğini işittim:

*“İki göz vardır, onlara ateş değemez: Allah için ağlayan göz ile, Allah yolunda uyanık sabahlayan göz.”*⁴⁸

Ebu Hüreyre (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.s.) buyurdu ki: *“Kâfir ile onu öldüren ebediyyen cehennemde bir araya gelmezler, keza bir kulun karnında, Allah yolunda (yutulmuş olan) tozla cehennem ateşi bir araya gelmezler, keza, bir kulun kalbinde imanla hased bir araya gelmezler.”*⁴⁹

Ebu Saîd (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.s.) bir gün şöyle dedi: *“Kim Rabb olarak Allah’tan, din olarak İslâm’dan, peygamber olarak Muhammed’den râzı ise ona cennet vâcib olmuştur.”* Bu söz hayrettime gitti ve:

“Ey Allah’ın Rasûlü, bir kere daha tekrar eder misiniz?” dedim. Aynen tekrar etti ve arkadan da şunu söyledi.

“Bir başka şey daha var ki, Allah, onun sebebiyle, kulun cennetteki makamını yüz derece yüceltir. Bu derecelerden ikisi arasındaki uzaklık sema ile arz arasındaki mesâfe gibidir.” Ben: *“Öyleyse bu nedir?”* dedim. Şu cevabı verdi:

*“Allah yolunda cihad, Allah yolunda cihad, Allah yolunda cihad!”*⁵⁰

Adiyy İbnu Hâtım (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.s.)’a:

“Sadakanın hangisi efdâl (Allah nazarında en kıymetli)dir?” diye sorulmuştu, şu cevabı verdi: *“Allah yolunda bir köleyi hizmete koymak veya Allah yolunda (askerler için) bir çadır kurmak (bağışlamak) veya döl alma yaşına basan bir deveyi (hibe, iâre veya karz suretinde) bağışlamak.”*⁵¹

47 Tirmizî, Fedâilu’l-Cihâd 8; Zühâd 37; Nesâî, Cihâd 8.

48 Tirmizî, Fedâilu’l-Cihâd 7.

49 Müslim, İmâret 130, 131; Ebu Dâvud, Cihad 11; Nesâî, Cihâd 8; İbnu Mâce, Cihâd 9.

50 Müslim, İmâret 116; Nesâî, Cihâd 18.

51 Tirmizî, Fedâilu’l-Cihâd 5.

1.2.4. Kadınların cihadı

İslâm hukukuna göre kadın, askerlik yapmak ve harbe iştirâk etmekle mükellef değildir. Aslında kadın; dîni, milleti ve memleketi için en samîmî çalışan bir insandır. Bütün bir milletin "insan gücü" nü hazırlayan, yetiştiren ve vatana bağışlayan, hep fedâkâr kadınlardır. Kadınlar, gerçekleşmeden önce harplerin ve gazâların çilesini çeken, gerçekleştikten sonra da ızdırâbını sînesinde duyan çilekeş insanlardır.

Kadının, illâ cephede bi'l-fiil savaşması mecbûrî değildir. Fakat bu, kadının hiç bir sûrette bu tür hizmetlere katılamayacağı anlamına gelmez. İslâm hukukçularına göre, düşman, tâ memleketin içine doğru hücum eder ve iş, bir ölüm-kalım savaşına dönerse, kadınlar da harbe iştirâk ederler. Nitekim İslâm Târihinde bunun örnekleri çoktur.

Hiz. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz' in devrinden günümüze kadar İslâm kadını, hem ordular için dünyânın en cesûr mücâhidlerini ve en mert yiğitlerini yetiştirmiş, hem de zaman zaman bizzat harbe iştirâk ederek büyük kahramanlık örnekleri vermiştir.

Hiz. Peygamber(s.a.s.) Efendimiz zamanında, kadınlık, İslâm uğrunda ilk şehîdini vermiştir. Kadın, İslâm'ın en ızdıraplı Mekke devrinde dîni uğrunda erkekle birlikte her türlü işkenceye katlanmış, gerektiğinde yurdunu terkedip hicret etmiş, müslümanlara tatbik edilen muhâsara ve açlık yüzünden gözü önünde cân veren evlâdının dayanılmaz acısını çekmiştir.

Kadın, İslâm ordusunun yaptığı seferlerin bir çoğuna katılmış ve ordunun yaralı gâzîlerini nakil ve tedâvî etmek, şehitleri taşımak, mezâr kazmak, yemek pişirmek, su taşımak, levâzım muhâfızlığı yapmak gibi birçok hizmetler îfâ etmiştir. Ayrıca, bizzat kılıç ve ok kullanmış, düşmanları öldürmüş, kendisi de gâzî veya şehit olmuştur.

Hac ve umre normalde gaza yoluyla yapılan cihada katılamayan yaşlılar, küçükler, güçsüzler ve kadınların cihadı olarak nitelendirilmiştir. Bu konuda, Ebû

Hureyre(r.a.)’nin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.s) : “*Büyüğün, küçüğün, zayıfın, kadının cihadı hac ve umredir.*”⁵² buyurmuştur.

Hac ve umrenin cihada benzetilmesi, bu iki amelde mevcut meşakkat ve zahmetler sebebiyledir. Cihad da meşakkat ve zahmet yönü ağır basan bir ibadettir. İnsan nefsi, her üç amelle de aynı terbiyeleri alabilecektir. Bu sebeple, sevap yönüyle bunların aralarında benzerlik, yakınlık ve hattâ şartlara göre ayniyet olduğu Resûl-i Ekrem (s.a.s.) tarafından bildirilmektedir. Öyleyse cihada muktedir olamayan, söz gelimi çocuk, kadın veya yaşlı birisi hac veya umreyi yaparak aynı sevabı kazanabilecektir. Hz. Aişe (r.a.) validemiz şöyle demiştir: Ben Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimizden cihâda gitmek için izin istedim de, O: “*Siz kadınların cihâdı, hacdır.*” buyurdu.⁵³

Bu mevzuyla alakalı bir diğer rivayeti Enes(ra) şöyle ifade etmektedir: Rasûlullah(s.a.s.), kadınlara buyurdu ki; “*Sizin evlerinizdeki mihnetiniz Mücahidlerin Allah yolundaki ameline ulaştırır.*”⁵⁴ Hz.Aişe (r.a.) der ki: Bunu işittikten sonra haccı hiç bırakmadım.

Bir gün, Hz. Aişe (r.a.), cihad heyecanını yaşamak isteyerek, Hz. Peygamber’e (s.a.s.) şöyle sorar: “*Ya Rasûlullah(s.a.s.)! Seninle cihad etmek üzere biz de sefere çıkmayalım mı? Zîra ben Kur’ân-ı Kerim’de cihattan daha faziletli bir amel göremiyorum.*” Rasûlullah (s.a.s.) şu cevabı verir: “*Hayır! Ancak cihadın en iyisi, en güzeli Kâbe’ye haccetmektir, hacc-ı mebrûrdur.*”⁵⁵ Hadis-i şerifte, haccın cihad olarak tavsifi, haccda karşılaşılan meşakkatler sebebiyle bir nevi nefis mücadelesi yapılmasındandır.

Ayrıca bu mevzuda şu rivayet de mevcuttur: Enes b. Malik (r.a.) buyurdu ki: Bir kere ben, Minadaki Hayf mescidinde Rasûlullah (s.a.s.) ile beraber otururken, biri Ensar’dan diğeri sekîf kabilesinden iki kişi gelerek, O’na selam verdiler. Sonra:

“*Ya Rasûlullah (s.a.s.)! Sana bazı şeyler sormaya geldik*”, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.s.) Efendimiz: “*İsterseniz sizin sormak istediğiniz şeyleri*

52 Nesâî, Hac, 4/ 2626, 5/113; İbn Mâce, Menâsik, 8/ 2902.

53 Buhari, Cihad: 61/ 2720, 3/1054.

54 Askalanî, İbn Hacer, *el-İsâbe fî Temyîzi’s-Sahâbe*, Mısır 1978, 4/229; İbn Esir, Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Abdülkerim, *Üsdü’l-Gâbe fî Marifeti’s-Sahabe*, Mısır 1328, 7/19.

55 Nesâî, Hac, 4/ 2628, 5/114, Buhari, Hac, 4/1449; 2/553.

siz sormadan söyleyeyim, isterseniz ben susayım siz sorunda söyleyeyim.” buyurdu. O iki zat:

“Ya Rasûlullah ! Sen bize söyle, iman ve yakînımız artsın!” dediler. Daha sonra Sekafî, Ensarî’ye: Sen sor! deyince, Ensarî de: Sen buyur, ya Rasûlullah ! dedi. O zaman Rasûlullah (s.a.s.) Efendimiz:

“Sen bana, Beyti Haramı kastederek evinden çıkışının, Kâbe’yi Tavâf etmenin, Tavâftan sonraki iki rekât Tavâf namazının, Safa ile Merve arasındaki Sa’yinin, Arafattaki vakfenin, şeytanları taşlamanın, kurban kesmenin, başını traş etmenin, daha sonra farz Tavâfi yapmanın sevaplarını sormaya geldin!” buyurunca, O Sahabî:

“Seni hak peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki, elbette ben, sana bunlardan sormaya gelmiştim,” dedi. Rasûlullah (s.a.s.) Efendimiz bunların sevabını beyan etmek üzere şöyle buyurdu: *“Şüphesiz Beyt-i Haramı kastederek evden çıktığında, deven ayağını her koyup kaldırdığında, Allah Teâla ona karşılık mutlaka sana bir sevap yazar ve bir günahını siler. Tavâftan sonraki iki rekâtın ise, İsmailoğullarından bir köle azat etmen gibidir. Ondan sonra, Safa ile Merve arasında sa’y etmen ise yetmiş köle azat etmen gibidir. Arefe günü ikindide vakfe yapmana gelince, şüphesiz Allah Teâla birinci kat semaya inerek sizinle meleklerle iftihar eder ve: İşte bu kullarım uzun yollardan, cennetimi umarak, pejmürde kıyafetlerle toz-toprak içerisinde bana geldiler! Sizin günahlarınız kum taneleri veya denizin köpüğü kadar olsa da elbette onları mağfiret ederim. Ey benim kullarım! Siz de, şefaatt ettikleriniz de mağfiret olunmuş olduğunuz halde buradan inin, buyurur.*

Senin, şeytanları taşlamana gelince, attığın her taş karşılık helak edici günahlardan büyük bir günah affedilir.

Kurban kesmen ise, kestiğin kurban Rabbinin yanında senin için saklanmıştır.

Başını traş etmene gelince, traş ettiğin her kıla karşılık senin için bir sevap vardır, ayrıca bir günahın da silinir.” Ensarî: *“Ya Rasûlullah(s.a.s.)! Ya günahlar ondan daha az ise?”*. Bunun üzerine Rasûlullah(s.a.s) şöyle buyurdu:

“O zaman sana iyiliklerin biriktirilir. Ondan sonra Beytullah’ı Tavâf ettiğinde ise, hiç günahsız olarak Tavâf etmiş olursun. Bir melek gelip ellerini senin iki omuz arana koyarak: Gelecekte yeni amellere başla. Çünkü geçmiş bütün günahların affedilmiştir, der.”⁵⁶

Günümüzde ise, savaş metodları değişmiş olup artık diplomasi, eğitim ve kültür savaşları yapılmaktadır. Ana hedef, müslüman hanımın örtüsü, hayâsı, iffeti ve çocuğudur. Günümüzün müslüman kadınının en büyük cihâdı ise, nâmûsunu korumak, çocuğunu küfür ve ahlâksızlık batağından kurtarıp, îmânlı bir nesil olarak yetiştirmek, kocasına itâat etmek ve İslâm’a uygun örtünerek Allâh’a kulluk etmektir. Bütün bunları başaran kadın, gerçek bir mücâhidedir. Dolayısıyla O, bu cehd ve gayretle de erkeğin savaş meydanındaki sevabına denk sevap almış olur.

1.3. RİBÂT VE MURÂBİT

Sözlükte “düşman saldırılarını önlemek için, sınır boylarında nöbet tutmak” anlamında masdar olan **ribât** kelimesi⁵⁷ Kur’an-ı Kerim’de “*Ribatu’l-hayl*”⁵⁸ şeklinde geçer. İslâm’ı yayma ve düşmanların şerrinden koruma gayesiyle sınır boylarında ikamet etmeye *murabıt*, bu gaye için orada bulunanlara ise *murabıtûn* denilir.⁵⁹ Kur’ân-ı Kerim’de bir ayette, "savaş için bağlanıp (ribât) beslenen atlar"⁶⁰ başka bir ayette de, "sınırdaki düşmana karşı nöbet tutmak"⁶¹ anlamında kullanılmaktadır. Hadis-i şeriflerde, “*Allah yolunda savaşmak için atların hazır tutulması*” anlamında kullanılmakla beraber⁶² daha çok nöbet tutmayı ifade etmektedir.

Bu konuda bir çok rivayet mevcuttur. Bazıları şöyledir; Hz.Osman’ın azâdlı kölesi Ebû Salih (r.a.)’den gelen rivâyete göre, şöyle demiştir: Osman b.Affân’ın minberde şöyle söylediğini işittim: “Yanımdan ayrılıp gitmenizi

56 el-Askalanî, İbn Hacer, el-Metalibü’l-‘Âliye bi Zevaidi’l-Mesaniidis-Semaniyye, Trs.(Tahkik: Habibur-Rahman el-‘Azamî), 1/312, (İbn Hacer; Bezzar’ın, hadisin isnadındaki İsmail b. Rafi’den dolayı *zayıf* olduğunu kaydeder.).

57 İsmail Yiğit “*Ribat*”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV,75.

58 Bkz. Enfal, 8/60.

59 İsmail Yiğit, “*Ribat*”, *DİA*., XXXV,76.

60 el-Enfâl, 8/60.

61 Âl-i Imrân, 3/200.

62 *Ibn Mace*, Cihad, 14, Edeb, 10; *Ahmed b. Hanbel*, I, 12, 395, VI, 458.

istemediğimden dolayı Rasûlullah (s.a.s.)’dan işittiğim şu hadisi gizlemiştim, sonra onu size aktarmayı uygun buldum. Dolayısıyla herkes kendisi için uygun olanı seçsin. Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: “*Allah yolunda savaşta bir gün nöbet tutmak İslam devletinin diğer hizmet birimlerinde bin gün nöbet tutmak veya hizmet etmekten daha hayırlıdır.*”⁶³

Yine Allah yolunda, sınır boylarında, iç ve dış düşmanlara karşı nöbetin faziletiyle ilgili şu hadisleri zikredebiliriz: Fudâle İbnu Ubeyd (r.a.) anlatıyor: “*Her ölenin ameline son verilir, ancak Allah yolunda ölen murâbit müstesna. Çünkü onun ameli kıyamet gününe kadar artırılır. Ayrıca o, kabir azabına da uğratılmaz.*”⁶⁴ Yine Hz. Enes (r.a.) anlatıyor: “*Rasûlullah (s.a.s.) buyurdular ki: “Öğleden evvel veya öğleden sonra bir kerecik Allah yolunda yola çıkış, dünya ve içindeki her şeyden daha hayırlıdır.*”⁶⁵ Ayrıca, Ebu Hüreyre (r.a.) anlatıyor: “*Rasûlullah (s.a.s.) buyurdular ki: “(Müslüman erkeklerden) kim, Allah yolunda, ilâ-yı kelimetullah için, devenin iki sağımı arasında geçen müddet kadar savaşıp olsa cennet kendisine vacib olur.*”⁶⁶

1.4. SERİYYE

Sözlükte “gece yolculuğu yapmak veya yaptırmak, geceleyin yola çıkmak” anlamındaki **serâ** kökünden türeyen **seriyye** “askerî birlik, silahlı tim, ordunun bir bölüğü” manalarına gelir.⁶⁷

Seriyye, Hz. Muhammed (s.a.s.)’in bizzat katılmayıp sancağı, ashabından birine teslim ederek onun komutası altında gönderdiği birliklerin gerçekleştirdiği siyasî ve askerî harekâtlardır. Seriyyeye "ba's" adı da verilmiştir. Seriyyeyi gazveden ayırmak gerekir. Bilindiği gibi gazve, Rasûlullah(s.a.s.) 'ın mücahidlerle birlikte bizzat katıldığı askerî harekâtlara denir. Ancak seriyyelere bazen "gazve" dendiği de olmuştur. Buna örnek olarak Mute gazvesi verilebilir. Hz. Peygamber'in bizzat yönetmediği savaş sadece budur. Bu savaşta bazı yiğit

63 Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 26 ; Nesâî, Cihâd: 39, (Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir.).

64 Tirmizî, Fedâilu'l-Cihad 2, Ebu Dâvud, Cihâd 16. (Tirmizî'nin rivayetinde şu ziyade mevcuttur: “Gerçek mücahid, nefsiyle cihad edendir”).

65 Buhârî, Cihad 5, 6, 73, Rikak 2, 51; Müslim, İmâret 112- 115; Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 17; Nesâî, Cihâd 11, 12; İbnu Mâce, Cihad 2.

66 Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 21; Ebu Dâvud, Cihâd 42; Nesâî, Cihâd 25; İbnu Mace, Cihâd 15.

67 Serdar Özdemir, “Seriyye”, DİA, İstanbul 2009, XXXVI, 565.

müslümanlar, Rasûlullah (s.a.s) tarafından komutan olarak seçilmiştir. Bu da Hz. Muhammed (s.a.s)'in Sahabeyi, askerî komuta alanında eğitmek için benimsediği bir yöntemdi. İslâm ordusunun Bizans süvari birlikleriyle bu ilk karşılaşmasında ordu komutanı olarak Zeyd b. Hârise görevlendirilmişti. Hz. Peygamber (s.a.s)'in katıldığı gazvelerin sayısı yirmi yedi iken; seriyyelerin sayısı otuz sekize ulaşır. Ancak bu rakamların daha fazla olduğunu söyleyenler de vardır.⁶⁸

1.5. GAZVE VE GAZİ

Gazi kelimesi, sözlükte “hücum etmek, savaşmak, yağmalamak ; din uğrunda cihad etmek” manasına gelen **gazanın (gazve)** ism-i faili olup savaşta başarı kazanan kumandanlara , hatta hükümdarlara şeref ünvanı olarak verilmiştir.⁶⁹ Gazi kelimesi Kur'an-ı Kerim'de bir yerde çoğul olarak yer alırken⁷⁰, başka bir yerde de ima yoluyla şehidlikle birlikte şu şekilde zikredilmektedir : "*De ki: Bize iki iyilikten, gazilik ve şehitlikten başka bir şeyin gelmesini mi bekliyorsunuz?*"⁷¹ Bu ilâhî emri asırlarca halk "Ya Şehit ya gazi", "Ölürsem şehit, kalırsam gazi" şeklinde kullanmıştır.

Aynı zamanda, “İ'lây-ı kelimetullah” için cihada giden, savaşan, Allah yolunda, Allah rızası için mücâdele eden müslüman askerlerden savaşan dönenlere gazi denildiği gibi; savaşta büyük yararlıklar gösterenlere de gazilik ünvanı verilir.⁷² lügatta "savaşa katılan kişi" hakkında kullanılmasına rağmen, savaşa katılan ve sağ olarak geri dönenler için kullanılan bir deyimdir.

Mazeretsiz savaşa (cihada) katılmayanlar, Kur'an-ı Kerim'de kınanırken,⁷³ müslümanlar tarafından da toplumdan âdeti soyutlanırlar.

Savaşa gidecek kişilerin seçilmesi Rasûlullah (s.a.s) zamanında başlamıştır. O, askerleri tek tek kontrol eder, sağlıklı olanları savaşa götürürdü. Rasûlullah (s.a.s)'in uygulamasına göre belirli bir askerlik yaşı da konulmamıştır.

68 Hamidullah, Muhammed, Hazreti *Peygamberin Savaşları*, (çev. Salih Tuğ), Yağmur Yay., İstanbul 1981, s. 21.

83 Özcan, Abdülkadir, “Gazi”, *DİA*, İstanbul, 1996, XIII, 443.

70 Bkz. Âl-i İmran 3/156.

71 et-Tevbe, 9/52.

72 Özcan, Abdülkadir, a.g.md., *DİA*, XIII,443.

73 Bkz.et-Tevbe, 9/42-49.

İhtiyar, çocuk ve hastalar dışında sağlam olan herkes cihada katılmıştır.⁷⁴ Hz. Ömer (r.a.) ise, Divan'larda âkil, bâliğ, müslüman, sağlam, cesur olanları kaydettirmiştir. İslâm ordusunun sürekli seferde kalmaması en fazla dört aylık bir seferden sonra askerlerin dinlendirilmesi ve yerlerine dinlenmiş olanların gönderilmesi usûlü ilk defa İslâm devletinde uygulanmıştır.⁷⁵ Allah Teâla müminlere zafer vâdettiği, ahirette güzel nimetlerle müjdelendiğinden hiçbir mücâhid; cihaddan geri kalmak istememiştir. Allah gazilere; dünya hayatını, ahiret için satanlara büyük bir mükâfaat verecektir. Savaş sırasında kaçanlar ise Allah'ın gazabına uğrarlar, onların yerleri cehennemdir. Bu yüzden **gazilerin** esas olarak **şehit olmak arzusuyla** savaştıkları görülür⁷⁶.

Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.s) cihada katılmayanlara görevlerini ihmal etmemeleri ve kısmen de olsa telâfi etmeleri için: *"Kim Allah yolunda cihada çıkan bir gaziye donatırsa aynen cihada çıkmış gibi olur"*⁷⁷ buyurarak onları savaş dışında **cihada** ve **askere lojistik destek** vermeye teşvik etmiştir.

Tarihte birçok müslüman devlet adamının cihad mefkûresini ifade etmek için gazi ünvanını aldığı bilinmektedir. Müslüman olmadan önce sık kullanılan cengaver ve yiğit anlamına gelen Alp kelimesinin de sonraları İslâmî bir içerik kazandığı ve hatta gazi kelimesinin bunun yerine geçtiği görülür. Gaziler Anadolu'nun İslâmlaştırılması için Anadolu insanını tekkelere kapanmaktan çok düşmanla cihad yapabilecek yerlere sevk etmiştir. Bu sebeple teşkilatlanan zümreye Gâziyân-ı Rûm veya Alp-Erenler denilmiştir. Bunlar, Osmanlı Devletinin kurulmasında da büyük rol oynamışlardır.⁷⁸ Anadolu'nun İslâmlaştırılması için savaşa çıkan komutanlara gazi ünvanı onuncu yüzyıldan itibaren verilmişti. Mengüçük Gazi, Melik Ahmed Gazi gibi. Türk şairi Aşık Paşa (732/1332) Alp-Eren veya Gazi olmak için birtakım şartlardan bahseder. Kuvvetli bir yürek, yani cesur, pazu kuvveti, gayret, iyi bir at, husûsî bir elbise, yay, iyi bir kılıç, süngü, uygun arkadaşdır".⁷⁹ Osmanlı'nın Bizans'a yakın bir uçta küçük bir Beylik iken, cihana sözü geçiren büyük bir devlet hâline gelmesi bu gazilere

74 İbn Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye., Beyrut 1965, II, 62.

75 İbn Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih*, II, 196.

76 Bk. el-Enfâl, 8/15, 16, 58; en-Nisâ, 4/74, 104.

77 *Buhârî*, Cihad, 38; *Müslim*, Cihad 135; *Ebü Dâvûd*, Cihad 20.

78 Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Akçağ Yay., Ankara 2003, s. 244.

79 Köprülü, a.g.e., 208.

dayanıyordu. Bu gelenek Hz. Peygamber(s.a.s.) ve ashabıyla başlamış ve Osmanlı padişahlarının savaşa iştirak etmeden gazi ünvanı almalarına kadar sürmüştür.

1.5.1. Savaşan askere lojistik destek ve geride bıraktığı ailesini himayenin kazandırdıkları

Allah, Kur'an-ı Kerimin bir çok yerinde kafirlere karşı Müslümanların mallarıyla ve canlarıyla cihad etmelerini istemektedir. Böylece hem malı ve hem de canıyla Allah yolunda savaşanları ve bu yolda şehit olanları, altından ırmaklar akan cennetlere koyacağını⁸⁰ da haber vermiştir.

Bu konuda Rasûlullah(s.a.s.)'ın, savaşan askere lojistik desteğin sağlanması ve fedakarlık ederek geride bıraktığı ailesine de sahip çıkıp, onları himaye etmenin önemi ve faziletini ifade eden bir çok hadis-i şerif vardır. Bunlardan bir kaçını vermek istiyoruz:

Ebu Hüreyre(r.a.)'den rivayete göre Rasûlullah (s.a.s) buyurdular ki: "Kim gazve yapmadan ve gaza yapmayı temenni etmeden ölürse nifaktan bir şube üzerine ölmüş olur."⁸¹ Diğer bir rivayetinde ise şöyle anlatıyor: "*Rasûlullah(s.a.s.) buyurdular ki: "Kim Allah iman ederek ve va'dini tasdik ederek, Allah yolunda (kullanmak üzere) bir at "tutarsa" bu atın yediği, teri, gübresi, bevli kıyamet günü terâzisine girecektir, yani sahibine sevap olacaktır.*"⁸²

Gazaya çıkan bir askerin geride kalan âilesine hayırlı himayede bulunmanın önemiyle ilgili de şu rivayeti görmekteyiz: Zeyd İbnu Hâlid (r.a.) anlatıyor: "*Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdular: "Kim Allah yolunda bir askerin teçhizatını temin ederse bizzat gaza yapmış olur. **Kim, gazaya çıkan bir askerin geride kalan âilesine hayırlı himayede bulunursa gaza yapmış olur.**"*"⁸³

Ayrıca, Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "*Harcamaların en değerli ve kıymetlisi, Allah yolunda çarpışan mücahide bağışlanan çadır gölgesi veya Allah yolunda çarpışan*

80 Bkz. el-Enfal, 8/72, et-Tevbe, 9/41, en-Nisâ, 4/95.

81 *Müslim*, İmâret 158; *Ebu Davud*, Cihad 18; *Nesai*, Cihad 2.

82 *Buhari*, Cihâd 46; *Nesâî*, Hayl 11, Cihad 44; *Tirmizî*, Fedâilu'l-Cihâd 6..

83 *Buharî*, Cihâd 38; *Müslim*, İmâret 135,136; *Ebu Dâvud*, Cihâd 21; *Tirmizî*, Fedâilu'l-Cihâd 6; *Nesâî*, Cihad 44.

mücahide hizmet edecek hizmetçi veya Allah yolunda çarpışan mücahidin bineceği bir binittir.”⁸⁴

Müslümanın, maddi durumuna göre, malını; Allah yolunda cihad eden gazilerin donatılması, silah, araç ve gereçlerin alınmasını yada Müslüman gazilerin tasarrufuna verilmesi için haralayabilmesi ve geride bıraktığı ailesine de sahip çıkıp, onları himaye etmesi, bu kişinin niyetine göre, velev ki gazaya katılmamış olsa bile gazilik sevabı yazılır. Eğer hem malını ve hem de kendi canını Allah yolunda vermeye hazır ise, bunun sevabı daha fazladır. Bunun karşılığı, Kur'an'da, cennet olarak gösterilmektedir.⁸⁵

1.5.2. Hz. Peygamber döneminde gazi kadınlar

Bundan önce geçtiği üzere, Bedir muharebesine kadınlar katılmamıştı. Fakat Uhud'da, Bedir'den farklı olarak; yaralılara yardım, onların kuvve-i mâneviyelerini takviye ve askerleri teşvik gibi maslahatlarla kadınlar da bulunmuş. Bunların en önde gelenleri; Hz.Âişe(r.a), Ümm-ü Süleym, Ümm- ü Ammar b Yasir, Ümm- ü Atiyyetü'l Ensari , Safiyye binti Abdilmuttalib , Ümm-ü Ümare Nesibe'dir(r.a.).

Şimdi cehd ve gayretleriyle Allah yolunda İ'lay-ı kelimetullah için gösterdikleri kahramanlık ve fedakârlıkları dolayısıyla İslâm tarihinde önemli yerleri olan bu hanım sahabelerden, numune olarak iki isimden bahsetmeyi, meselenin hanımlar boyutu itibariyle önemli görmekteyiz.

a. Hz. Âişe(r.anha) : Hz. Âişe(r.a.), fıkıh ve ictihadda keskin, kuvvetli görüşe sahiptir. Fıkıh ilminin kurucularından sayılır. Devrinin üstün âlimlerinden ve Fukahâ-i Seb'a'dandır.⁸⁶

Hz. Âişe, güzel ahlâklı, merhamet dolu, cömert ve ibadete düşkün, çok zeki bir sahâbiydi. Hepsinin başında en mümtaz vasfı ise İslâm'a ve ilme olan

84 *İbn Mâce*, Cihâd: 14; *Nesâî*, Cihâd: 44; (*Tirmizî*: “Bu hadis hasen sahih garibtir. Benim yanımda bir önceki geçen Muaviye b. Salih'in hadisinden daha sahihtir”demektedir.).

85 et-Tevbe, 9/111.

86 *Fayda, Mustafa*, “Hz. Âişe”, *DİA*, İstanbul 1989, II,203, 204.

büyük hizmeti idi. Müslüman bilginler arasında yaygın bir rivayete göre fıkıh ve dinî ilimlerin dörtte birini Hz. Âişe nakletmiştir.⁸⁷

Ebû Mûsa el-Eş'ârî: "Bizler, müşkül bir mesele ile karşılaştığımızda gider Hz. Âişe'ye sorardık." demiştir.

Abdurrahman b. Avf'ın oğlu Ebû Seleme: "Rasulullah'ın sünnetini Hz. Âişe'den daha iyi bilen; dinde derinleşmiş, Ayet-i Kerîme'lere bu derece vâkıf ve sebep-i nüzulleri bilen, ferâiz ilminde mâhir bir kimseyi görmedim." demiştir.

Atâ b. Ebî Rebâh; "Hz. Âişe, ashâb içinde en çok fıkıh bilen, isabetli rey bakımından en ileri gelen bir kimse idi." demiştir.

Tabiinden Mesruk; "Allah'a yemin ederim ki, Ashâb-ı Kirâm'ın ileri gelenlerden bir çoğu gelir Hz. Âişe'den Ferâiz'e ait sorular sorar ve öğrenirlerdi." demiştir.

Hz. Âişe Peygamberimizden ikibinikiyüzon(2210) hadîs rivayet etmiştir. Kendisinden de Ashâb ve Tabiin'den bir çok kimse hadîs nakletmişlerdir. Sahih hadis kitapları Hz. Âişe'nin fetvaları ile doludur. Ahmet b. Hanbel Müsned adlı eserinde de Âişe'nin rivayet ettiği hadislerinden uzun uzun bahseder.

Hz. Âişe(r.a.)'nin naklettiği hadislerden bazıları:

"Ey Âişe(r.a.), Allah, kullarına lutf ile muamele edicidir. Her işte yumuşak davranılmasını sever."

"Her gün yirmi kere ölümü düşünen kimse, şehitlerin derecesini bulur."

"Resulullah(s.a.s.)'ın en çok hoşlandığı ibadet, az da olsa devamlı olanıydı."

"Sekir (sarhoşluk) veren her içki haramdır. "

"Cebrâil hiç durmaz komşu hakkına hürmət olunmasını bana tavsiye ederdi. Hatta ben yakında komşuyu mirasçı kılacak sandım."

Hazret-i Âişe(r.a.), Medine'de Peygamberimizin muharebelerine katıldı ve diğer sahâbe hanımları gibi harpte yaralıların tedavisiyle bizzat meşgul oldu. Uhud gazâsında sırtında su ve yiyecek taşıyıp yardım için Peygamber Efendimizin

⁸⁷ Fayda, Mustafa, Agm., DİA, II,203, 204.

hep yanında kalmıştı. Hatta, peygamberimizin Uhud'da müşriklerin taşlarıyla yaralanan mübarek yüzlerine, hasır yakıp, külünü basarak kanlarının durmasını sağlamıştı. Hz. Âişe(r.a.) bir ara Uhud'da kılıçla cepheye gitmek istemişse de, Rasûlullah (s.a.s) buna müsaade etmemiştir.⁸⁸

b. Ümm-ü Ümare Nesibe (r.anha): Uhud'da nice kadınlar, başlarında Ümm -ü Ümâre Nesibe (r.a) olmak üzere, ellerinde sargılar, bellerinde mataralar, yaralılara su vermek ve yaralarını sarmak için oraya gelmişlerdi. Eşini ve oğullarını göndermişti, onlar savaşıırken, kendisi de belinde matara, elinde sargılar, yaralıları tedavi için orada bulunuyordu. Bir an gelmişti ki, neredeyse kırılmadık kol, kesilmedik baş kalmamıştı. Tam bu esnada Rasûlullah, üzerine gelmekte olan bir grup gözü dönmüşü göstererek: "*Bunlara karşı kim çıkacak?*" deyince, Nesibe (r.a.), elindeki sargıları, belindeki matarayı atarak: "Ben Ya Rasûlullah!" cevabını vermiş ve müdafaa hattında yerini almıştı. Artık şimdi o elindeki kılıçla sağa sola saldırıyor ve Rasûlullah 'a yaklaşanları biçip geçiyordu. Oraya sargı sarmak, yaralıları tedavi etmek için gelmişti ama, iş başa düşünce âdeta aslan kesilmişti. O, Rasûlullah (s.a.s) 'ın önünde mücâdelesini devam ettirirken, oğlunun kolunun bir kılıç darbesiyle kesildiğini görür, koşar onu sargı ile sarar ve elini sırtına vurarak: "Git Rasûlullah (s.a.s) 'ın önünde savaş evlâdım!" der ve savaş mevkiine döner. Sırtında, derin bir yara açılmış ve kanlar içinde kalmıştı. O, çocuğunu savaşa gönderdikten sonra Allah Rasûlü ona şöyle buyuruyor: "*Senin şu yaptığına kim takat getirebilir ki, kim dayanabilir ki?*" Bunu duyan büyük kadın: "Allah'a duâ et. Beni Cennet'te seninle beraber eylesin!" diyor. Ve Rasûlullah (s.a.s) ellerini kaldırarak, yüzünden, sırtından, kolundan kanlar akan bu kadına duâ ediyor: "*Allahım, Cennet'te onu benimle beraber kıl*". Şerefli kadın bu duâyı işitince: "*Gayri kıyamete kadar O'nun önünde savaşıabilirim*" diyor.⁸⁹ Bu mübarek kadının daha sonra da Yemame'de bulunduğu ve orada bir kolunu kaybettiği de ifade edilmektedir.⁹⁰

⁸⁸ Fayda, Mustafa , Agm., DİA, II, 203, 204.

⁸⁹ el-Askalanî, *el-İsabe*, İz Yay., İstanbul 2009, IV, 479.

⁹⁰ el-Askalanî, *el-İsabe*, İz Yay., İstanbul 2009, IV, 479.

1.6. FÎ SEBÎLİLLÂH

Fî sebîlillâh, “Allah yolunda” manasına gelmektedir. En meşhur anlamları “Allah yolunda cihad, hac, ilim talep etmek ve Allah'ın emrettiği her türlü hayır, hidayet yolu, Allah'a yaklaşımcı her şey ve taat (salih amel)...”⁹¹ anlamlarına gelmektedir.

Ebu Musa (r.a.)’tan rivayetle Hz. Peygamber (s.a.s)’e, şecaat olsun diye veya hamiyet (kavmi, ailesi, dostu) için veya gösteriş için mukatele eden kimseler hakkında sorularak bunlardan hangisi "Allah yolundadır?" dendi. Rasûlullah (s.a.s.): *"Kim, Allah'ın kelâmı yücelsin diye mukatele ederse, o Allah yolundadır"* diye cevap verdi.⁹²

Peygamber Efendimiz (s.a.s.)’in sünnetinde bazı hadislerde "fî sebîlillah" kavramı yer almıştır. Yalın bir anlam ile Allah yolu diyebileceğimiz bu ifadeye, hadis şarihlerince müfessirlerden daha geniş bir anlam içeriği kazandırılmıştır. Bu mevzuda Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyetle , Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *"Bir kimse ilim elde etmek için yola çıkarsa, dönünceye kadar Allah yolundadır."*⁹³ Bu ifadeye göre Allah için samimi niyetlerle ilim elde etme ve insanlara faydalı olma düşüncesiyle yapılan ilim tahsili "fî sebîlillâh" ifadesinin kapsamı içerisindedir. Yezid İbn Meryem'in rivayet ettiği hadiste şöyle bir ifade yer almıştır. *"Ben Cuma namazı için yürümekte iken Abaye b. Rif'a' arkamdan yetişti ve 'Gözün aydın!' dedi. 'Senin bu adımların Allah yolundadır, Ebû Abbâs'dan işittim ki, Rasûlullah, 'Allah yolunda her kimin ayakları tozlanırsa o ayaklar cehennem ateşine haramdır!'"*⁹⁴ buyurmuştur. *Tirmizî’de* aynı babda geçen başka bir hadiste de Allah Rasûlü’nden şu rivayet nakledilmektedir. *"İki göz vardır ki cehennem ateşi onlara dokunmaz; biri Allah korkusundan ağlayan göz, diğeri ise Allah yolunda nöbet bekleyen gözdür."*⁹⁵ Yine *Tirmizî’de* bir başka hadisin şerhinde ise "fî sebîlillah" kavramı, yol kesenlerle mücadele etmek,

91 İbn Esîr, *en-Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs ve'l-Eser*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye., Beyrut, trs., II, 338, 339.

92 *Buhari*, Cihad 15, Hums 10, İlm 35, Tevhid 28; *Müslim*, İmaret 149; *Tirmizi*, Fedailü'l-Cihad 1.

93 *Tirmizî*, İlim 2.

94 *Tirmizî*, İlim, 2, Fadâilü'l-Cihad, 7.

95 *Tirmizî*, Fadâilü'l-Cihad, 7.

iyiliklerin emredilmesi ve kötülüklerin yasaklanması anlamlarına da kullanıldığı ifade edilmektedir.⁹⁶

Başka bir hadiste de Allah yolunda saçın ağartılmasının kıyamet günü o kimse için nur olacağı ifade edilmektedir. Zikrettiğimiz bu hadîse, anlam itibariyle yakın diğer bir hadiste "*Kim İslâm'ı yaşama ve yaşatma yolunda saçını ağartırsa ağaran o saçlar kıyamet günü nur olacaktır.*"⁹⁷ şeklinde geçmektedir. Hadisteki "İslâm" kelimesi "Allah yolu" ifadesiyle zikredilmiştir. Bir başka hadiste de "*Allah yolunda cihad eden kimsenin misali gündüz oruç tutan ve gece namaz kılan kimsenin misali gibidir.*" denmektedir.⁹⁸ Bu ifadede Allah yolunda cihad etmenin, oruç tutma ve namaz kılmaya benzetilmesi ayrı bir önem arz etmektedir.

1.7. İ'LÂ-YI KELİMETULLAH

Sözlük anlamı, Allah'ın kelimesini yüceltmek demek olan "i'lâ-yı kelimetullâh", ıstılahta Allah'ın adını veya İslâm dininin tevhid akîdesini şanına uygun bir biçimde yüceltip yayma manasına gelir. Bu terim "cihat" kelimesiyle de ifade edilmektedir.⁹⁹

Bilindiği üzere İslâm, sadece belirli bir millete veya topluma değil, bütün insanlığa gelmiştir. İslâm'ın getirdiği bu hayrın bütün insanlara yetişmesi ve insanlık ile hayrın arasına hiçbir engelin girmemesi, Allah Teâla'nın kelimesinin yücelmesi demektir. Dolayısıyla bu İslâm nimetinin bütün insanlığı kuşatacak şekilde yayılmasına karşı çıkanlar, insanla hayrın arasına girmiş olacak, böylece Allah'ın kelimesine saldıran bir mütecaviz durumuna geleceklerdir. İşte bu engelleyici güçleri ortadan kaldırmak için yapılacak mücadele, Allah'ın kelimesini yüceltmeye çalışmak demektir. Bu mücadele (savaş), insanlara zorla İslâm dinini kabul ettirmek için değil, aksine onlara fikir ve vicdan hürriyeti vererek doğru yolu bulma imkanını elde etmeleri için yapılır. İslâm dini, hiç bir kimseyi kendisine inanmaya zorlamaz. Ancak, insanlığa, İslâm'ın yolunu tıkayanları etkisiz hâle getirerek hidayete etmeleri hususunda yardımcı olur.

⁹⁶ Tirmizî, Fadâilü'l-Cihad, 12.

⁹⁷ Buhârî, Cihad ve's-Siyer, 2.

⁹⁸ Buhârî, Cihad ve's-Siyer, 2.

⁹⁹ Yurdagür, Metin, "*I'lâ-yı kelimetullâh*", *DİA.*, İstanbul 2000, XXII, 62.

İslâm, bütün dünyada adaleti ve doğruluğu yerleştirmek için gelmiştir. Öyleyse saldırganlar, zâlimler ve adalete muhâlif hareket edenler Allah'ın Kelimesinin zıddına bir davranış olur. Oysa müslümanlara, Allah'ın kelimesini yüceltmek için savaşmaları emredilmiştir. O kelimedenden uzaklaşanları -kılıca sarılmak pahasına- tekrar O'na bağlamak gerekir. Her hâlükârda ve her yerde yerine getirilmesi gereken i'lây-i kelimetullah görevi; mutlak anlamda adaletin temininden, tecavüz ve düşmanlığın önlenmesinden ibarettir. Bu konuyu destekler mahiyette şu ayeti zikredebiliriz: *"Eğer müminlerden iki topluluk birbirleriyle savaşarlarsa aralarını düzeltiniz; eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, saldıranlarla Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar savaşınız; eğer dönerlerse aralarını adaletle bulunuz, adil davranınız; şüphesiz Allah adil davrananları sever"*¹⁰⁰.

İslâm'da cihadın manası, i'lâ-yı kelimetullâh uğrunda ve İslâmî bir toplum sergileme yolunda elden gelen gayreti göstermektir. Bu cihattan ilk planda meşrû müdafaa demek olan, malın, ırzın, hayatın müdafaasından da öte; İslâm toplumunun oluşmasına engel olabilecek her şeyi ortadan kaldırmak, dinî hürriyeti elde etmek ve sonuçta İslâm toplumunu tesis etmek için Allah'ın hâkimiyetini sağlamak ve emirlerini uygulamak için yapılan çalışma ve uğraşlar anlaşılır. Ancak müslümanlar kesinlikle savaşı ve düşman ile karşılaşmayı arzu etmez, fakat savaş söz konusu olduğunda da ellerinden gelen gayreti sarf ederler. Nitekim Allah Teâla, saldırgan tarafın barış isteğinin kabul edilmesini müslümanlardan şu ayet ile ister: *"Eğer onlar barışa yanaşırlarsa, sen de yaş ve Allah'a güven. O şüphesiz işitir ve bilir."*¹⁰¹ Konuyla ilgili olarak şu hadis-i şerif de zikredilebilir: *"Düşmanla karşılaşmaya pek istekli olmayın, fakat Allah'tan selamet dileyin. Bununla beraber, eğer onlarla karşılaşırsanız sebat edip sabırlı olun. Bilin ki, Cennet kılıçların gölgesi altındadır."*¹⁰²

İnsanoğlunun yeryüzüne gönderiliş ve yaratılış gayesi, Allah'ın hâkimiyetini ve hükümdarlığını kurmak, yalnız O'na kul olmak ve ibadet etmektir. İnsanı yaratılış gayesinden saptıran, Allah'a kul olmaktan çıkarıp kula kulluk eden güç, kuvvet ve otoritelere, Cenâb-ı Hakk'ın din ve hakimiyetine kafa tutmuş, insanların inanç ve düşünce hürriyetlerini gasp etmiş ve toplumu bir fesat

100 el-Hucûrât, 49/9.

101 el-Enfâl, 8/61.

102 Buhârî, Cihad, 112; Müslim, Cihad, 19-20.

çukurunun yanına sürüklemişlerdir. Kur'an-ı Kerîm ayetlerinin ifadesiyle, "*hak, kendilerine apaçık belli olduktan sonra, içlerindeki çekememezlikten ötürü inananları, iman etmelerinden sonra küfre döndürme hevesinde*"¹⁰³ olan, "*kendi dinlerine uyuncaya kadar asla dindarlardan hoşnut olmayan*"¹⁰⁴ ve "*güçleri yetse müslümanları dinlerinden döndürünceye kadar savaşa devam eden*"¹⁰⁵ bu inkârcıların fitne ve fesatlarına engel olmak, insanları bu zihniyetteki kişilere kul olmaktan kurtarıp hak ve hürriyetlerini elde etmelerini sağlayacak Allah'a kulluğu ve O'nun hâkimiyetini kurmaya çalışmak, Allah Teâla'nın insanlara bir emridir. Bu konudaki ilâhî buyruk, ayette ifadesini şöyle bulur: "*Yeryüzünde fitne kalmayuncaya ve din tam anlamıyla Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse sataşmayın. Zulmedenlerden başkasına düşmanlık yoktur*"¹⁰⁶. Bu sebeple İslâm devleti, dindar olduğunu iddia eden veya kendini ehl-i kitaba nisbet eden ve yahut müşrik olan kişi veya gruplara, Allah'ın hakimiyetine karşı kendi güç ve otoritesiyle karşı çıkarak fiilî şirkte bulundukları takdirde cihat ilân edecek ve bunu mukaddes bir görev bilecektir.

Öte yandan Kur'an-ı Kerîm'de i'lâ-yı kelimetullâh için, Allah'ın dinini yüceltmek ve yaymak için cihat edenlerden şu şekilde sitâyişle bahsedilir: "*İnananlardan özürsüz olarak yerlerinde oturanlar ile, mal ve canlarıyla Allah yolunda cihat edenler birbirine eşit değildir. Allah, mal ve canlarıyla cihat edenleri, mertebe yönüyle oturanlardan üstün kılmıştır. Allah hepsine de cenneti vadetmiştir, ama Allah cihat edenleri, oturanlara, büyük ecirler, dereceler, mağfiret ve rahmetle üstün kılmıştır*"¹⁰⁷.

Allah için cihat edenlere ödül olarak verilecekler de şu ayetlerle bildirilir: "*Ey inananlar! Sizi, can yakıcı bu azaptan kurtaracak kazançlı bir yolu göstereyim mi? Allah'a ve peygamberine inanırsanız, Allah yolunda canlarınızla, mallarınızla cihat ederseniz; bilseniz bu sizin için en iyi yoldur. Böyle yaparsanız Allah günahlarınızı size bağışlar; sizi içlerinde ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerinde hoş yerlere koyar. Büyük kurtuluş budur*"¹⁰⁸; "Allah müminlerden,

---

103 el-Bakara, 2/109.

104 el-Bakara, 2/120.

105 el-Bakara 2/217.

106 el-Bakara, 2/193.

107 en-Nisâ, 4/95-96.

108 es-Saff, 61/10-12.

mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler, ölürler. (Bu), Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah'tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır! O halde O'nunla yapmış olduğunuz bu alış verişinizden dolayı sevinin. İşte bu, (gerçekten) büyük kazançtır."¹⁰⁹

Allah Teâlâ, müslümanları her an cihada hazır bir şekilde bulunmalarını isteyerek söyle buyurur: *"Siz de düşmanlara karşı gücünüzün yettiği kadar her türlü kuvvet ve cihat için, bağlanıp beslenen atlar hazırlayın ki, bununla Allah düşmanını, kendi düşmanınızı ve bunlardan başka sizin bilmeyip de Allah'ın bildiği diğer düşmanları korkutasınız. Allah yolunda ne harcarsanız, onun sevabı eksiksiz size ödenir ve asla haksızlığa uğratılmazsınız".*¹¹⁰

Cihadın ve savaşın İslâm düşmanlarına ne zamana kadar sürdürüleceği konusunda ayet-i kerime şu hükmü ortaya koyar: *"O kendilerine kitap verilenlerden, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Peygamberin haram ettiği şeyi haram tanımayan ve hak dinini din edinmeyen kimselerle; onlar hor ve küçülmüş oldukları halde kendi elleriyle cizye verinceye kadar savaşınız".*¹¹¹

Bu ayet ve hadislerden; gerçek manada, samimiyetle Allah'ın adını yüceltmek için yola çıkıldığında Allah'ın yardımının muhakkak olacağını, değişik niyetlerle değil de sadece Allah için cihat edilmesi gerektiğini, böyle hareket eden müminlerin dünyada ve ahirette Allah'ın koruması altında bulunacağı da anlaşılmaktadır.

Bütün bunların yanında, bu konuyu başka bir açıdan *Seyyid Kutub* şöyle değerlendirmektedir: *"İslâm devleti mümkün olduğu kadar kuvvet hazırlamak, hazırlıklarını arttırmak ve geliştirmekle sorumludur. Ancak bu kuvvetlerin hazırlanması daima hidayete ve Hakk'a götürmeyi gaye edinmelidir. Bu devlet yeryüzünün en büyük kuvveti olmalı, batıl güçler ondan titremeli, yeryüzünün en icra köşesinde bile tesiri hissedilmelidir. Hiç kimsede ve hiçbir millette İslâm yurduna saldırma gücü kalmamalı, herkes Allah'ın saltanatına sığınmalı, hiç kimse*

---

109 et-Tevbe, 9/111.

110 el-Enfâl, 8/60.

111 Tevbe, 9/29.

İslâm davetine karşı çıkmamalı, insanları bu davete icabetten hiçbir şey alıkoymamalı, hakimiyet hakkına sahip olmayı ve insanları kendine kul yapmayı hiç kimse iddia edememelidir. Kısaca bütünüyle din, sadece Allah'ın olmalıdır.”¹¹²

Özetle, cihad ve mücahede bütün müslümanlara farzdır. Müslüman savaş alanına, yalnız *Allah'ın kelimesinin yücelmesi ve O'nun hakimiyetinin sağlanması için* çıkar.

---

¹¹² Kutup, Seyyid, *Fi Zilali'l-Kur'an, Birleşik Yay.*, İstanbul 1988, VII, 57.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEHİTLİĞİN ÇEŞİTLERİ

Allah'ın mü'minler için hedef tayin ettiği bir yolda, Allah'ın rızasını kazanmak niyetiyle yürür ve bu yolun gereklerini yerine getirmeye çalışırken, ayrıca Allah'ın korunmasını emrettiği değerleri korurken ölen/öldürülen kişi, Allah tarafından övülmüş ve şehit olarak anılmıştır.

Birçok hadiste hangi durumda bir müslümanın şehit olacağı konusuna açıklık getirilmiştir. İslam hukukçuları, ilgili hadislerden yola çıkarak dünyevî ve uhrevî hükümler bakımından şehitleri üç kısımda değerlendirmişlerdir: Bunlar kısaca; 1.*Dünya ve âhiret şehidi (hükmî ve kâmil şehit de denir)*, 2. *Dünya şehidi*, 3. *Âhiret şehidi* olarak sınıflandırılır.¹¹³

Bunlardan, "*Dünya ve âhiretin şehidi ile Dünya şehidi*" savaş alanında vukubuan; *Âhiret şehidi* ise savaş alanı dışında vukubulan şehitlik çeşidi olarak ta ifade edilmektedir.¹¹⁴

2.1. DÜNYA VE AHİRET ŞEHİDİ

"*Dünya ve âhiret şehidi*" aynı zamanda "*kâmil şehit, hükmî şehit veya şehid-i tâm*" olarak ta adlandırılır. Kâmil şehadet, hem Allah nazarında şehit sayılmanın hükümlerini, hem de kişiye henüz defnedilmeden şehit muamelesi yapılmasının şartlarını içine alan şehitlik şeklidir. Kâfirlerle savaştığı sırada, düşman tarafından öldürülen veya asiler, yol kesen soyguncular tarafından öldürülen yahut evine giren hırsızların ağır bir cisim veya kesici bir alet kullanarak öldürdükleri kimsedir. Savaş alanında yaralı bulunan, yaralarından, göz veya kulağından kanlar akan ve bu durumda vefât eden kişi de, bu kısım şehitlerdendir. Mal, can, namus ve benzeri müdafaalarda, zulüm ve haksızlıkla, suçsuz yere öldürülen kişi, kimin tarafından öldürülürse, öldürülsün, bu şehitlerden sayılır. Müslüman, âkil, baliğ olduğu halde, hayız, nifas ve cünüplükten temiz olarak şehit olanlar yıkanmaz, kefenlenmez, kanları ve

¹¹³ Zuhayli, *İslam Fıkhi Ansiklopedisi*, (Çev., Heyet), Risale Yay., İstanbul 1994, III, 106.

¹¹⁴ Zuhayli, a.g.e., III, 106.

elbiseleriyle gömülürler. Ancak onların üzerindeki kürk, palto, parke, silah, mest ve benzeri fazlalıklar çıkarılır. Yıkanmadan gömülmeleri, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in: “*Onları kanlarıyla gömün*”¹¹⁵ şeklindeki hadisine dayanmaktadır. Bu kısım şehitlerin her birine, girişte de bahsettiğimiz gibi “*Dünya ve âhiretin şehidi*”, aynı zamanda “*kâmil şehit, hükmî şehit veya şehid-i tâm*” da denir. Bu kısma giren şehitler, elbiseleriyle gömülünce, elbiseleri onlar için kefen sayılır. Vücutlarının her tarafı elbiseleriyle örtülür. Elbiseleri vücutlarını örtmek için yetmezse, başka bir şeyle örtülmeleri temin edilir.

2.1.1. Bir mü'minin kâmil şehit sayılmasının şartları

Şehit olan kişinin “**kamil şehit**” sayılabilmesi için kaynaklarda bazı şartların öncelikli olduğunu görürüz. Bunlardan “Şehitlik ve şehitlerin hayatı” adlı eserinde Abdulhakim Yüce'nin tesbit ettiği şu altı şartını kısaca verebiliriz:

a. Müslüman olmak: Şehitlik nimetinden yararlanmanın temel şartı mü'min/Müslüman olmaktır. Mü'min olmayan bir kimsenin İslâm'ın sağladığı özellikle uhrevî nimetlerden, bu arada şehitlik makamından yararlanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

b. Mükellef olmak: İslâm esaslarına göre bir mü'minin mükellef sayılabilmesi için âkil ve bâliğ olması gerekir. Öyle ise çocuklar ve deliler mükellef olmadıkları için, kâmil şehit hükümlerine tabi olmazlar.

c. Hades-i ekberden (büyük abdestsizlikten) temiz olmak: Bu şarta göre cünüp olan erkek ve kadınlarla aybaşı hâlinde (hayızlı) ve yeni çocuk doğurmuş (nifaslı) olan kadınlar, kendilerine dünyada yapılacak muamele açısından kâmil şehit hükümlerine tabi olmazlar. Yani bu durumda öldürülen kişiler yıkanır. Bu hüküm sadece İmam-ı A'zama göredir. İmam Muhammed, Ebu Yusuf, Şafîi, Ahmed b. Hanbel ve İmam Malik'e göre şehitlik o manevî kirliliği gidericidir. Dolayısıyla bu durumda olan kimse de yıkanmaz.

d. Zulmen öldürülmek: Kısas gibi şer'î bir suçla olmayıp, zulmen öldürülen mü'min, kâmil şehit hükümlerine tabi olur.

¹¹⁵ Neseî, Cenâiz, 82, Cihâd, 37; Ahmed b. Hanbel, III, 299, V, 431.

e. Mürtes olmamak: Kelime olarak, "harpte yaralanıp canlı olarak başka bir yere nakledilen kişi" anlamına kullanılan mürtes tabiri, tedavi görme, yeme içme, uyuma, uzunca konuşma, vasiyette bulunma ve benzeri hususları kapsar. Şu kadar ki, dünyevî muamele adına sayılan bu hususların, bizzat öldürücü darbeyi aldıktan sonra cereyan etmesi gerekir. Bunlar, meselâ savaş devam ederken meydana gelse, kâmil şehit muamelesi görmeye engel değildir. Mürtes olup olmamaya Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.) ile Hz. Osman (r.a.)'ın durumu tam bir örnek teşkil etmektedir. Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.), vuruldukları yerden başka yere nakledildikleri için yıkanmışlar, çünkü dünyevî açıdan kâmil şehit muamelesi görmemişler, ama Hz. Osman (r.a.) vurulduğu yerde vefat ettiği için yıkanmamış, dünyevî açıdan da kâmil şehit muamelesine tabi tutulmuştur.¹¹⁶

f. Kan bedeli gerekmemek: İslâm Hukuku'nda bazı öldürme olaylarına kısas cezası tatbik edilmemektedir. Hata ve kasta benzer (şibh-i amd) ile öldürülen kişide olduğu gibi. İslâm Hukuku'na göre kısas gerektiren bir şekilde öldürülen şehit muamelesi görür, kan bedeli gerektiren şekilde öldürülen ise şehit muamelesine tabi tutulmaz. Gayr-ı Müslimlerle, yol kesiciler ve devlete baş kaldıranlarla yapılan savaşlarda kişi ne şekilde ölürse ölsün şehit muamelesi görür. Bu şartların biri eksik olduğunda ise, ölene kâmil şehit muamelesi yapılmaz.¹¹⁷

2.1.2. Kara, deniz, hava şehitleri ve aralarındaki farklar

Hız. Peygamber(s.a.s.), kara ve deniz şehitlerinin sevap ve fazilet yönünden birbirlerinden farklı olduklarını belirtmektedir. Bu mevzuyla ilgili hadisi şöyledir: Ebû Ümâme(r.a.), Rasûlullah (s.a.s.)'in bu konuda şöyle buyurduğunu ifade etmektedir: “**Deniz savaşı şehidi, (sevab bakımından) kara savaşı şehidinin iki mislidir. Ve deniz savaşında başı dönen gazi, kara savaşında kanı içinde kıvranan kimse gibidir. Denizin iki dalgası arasındaki mesafe (yi kateden gazi) de Allah'a ibâdet yolunda dünyayı bir baştan bir başa kateden kimse gibidir. Şüphesiz Allah, ruhları almak görevini ölüm meleğine vermiştir. Ancak deniz şehidini bu hükmün**

¹¹⁶ Zihni, Mehmed *Ni'met-i İslâm*, Huzur Yay., İstanbul, 2004, s:618.

¹¹⁷ Yüce, Abdulkakim, *Şehitlik ve Şehitlerin Hayatı*, Işık Yay., İstanbul, 2004, s.33 v.d.(kısaltılarak alınmıştır).

*dışında tutmuştur. Çünkü deniz şehitlerinin ruhlarını bizzat Allah alır. Ve Allah, kara şehidinin bütün günahlarını bağışlar, yalnız borç (unu ödememe) günahını bağışlamaz. **Deniz şehidinin de tüm günahlarını ve borç (unu ödememe) günahını bağışlar.***”¹¹⁸

Yine Ümmü Haram bintu Milhân'ın, Rasûlullah (s.a.s)'tan kendisinin deniz gazilerinden kılması için Allah'a duâ etmesini istemesi ve akabinde de şehit olmasıyla ilgili Enes ibn Mâlik(r.a.)'ten rivayet edilen hadis şöyledir:

Enes ibn Mâlik (r.a.) şöyle derdi: “*Rasûlullah (s.a.s) Kubâ'ya gittiği zamanlarda teyzem Ümmü Haram bintu Milhân'ın yanına girerdi, o da kendisine yemek ikram ederdi. O sırada Ümmü Haram, Ubâde ibnu's-Sâmit'in nikâhı altında idi. Yine bir gün Rasûlullah onu ziyarete geldi ve evine girdi. Teyzem de O'na yemek ikram etti. Yemekten sonra Rasûlullah bir müddet uyudu. Sonra gülerek uyandı. Ümmü Haram dedi ki: “Yâ Rasûlullah(s.a.s.)! Seni güldüren nedir? diye sorunca, O; “Rüyamda bana ümmetimden birtakım insanlar şu deniz üstündeki gemilere biniyorlar da, hükümdarların tahtları üzerine kuruldukları gibi kurularak, Allah yolunda deniz harbine giden gaziler olarak gösterildiler” buyurdu. Ben: “Yâ Rasûlullah(s.a.s.)!. Beni de o deniz gazilerinden kılması için Allah'a duâ ediver!” dedim. Rasûlullah da duâ etti. Bundan sonra başım yastığa koyup bir müddet daha uyudu. Sonra yine gülümseyerek uyandı. Ben yine: “Yâ Rasûlullah(s.a.s.)! Seni güldüren nedir?” diye sordum. Rasûlullah(s.a.s.): “Bu defa da bana ümmetimden birtakım insanlar gösterildi ki, bunlar da yine denizin üstündeki gemilere biniyorlar ve tahtları üzerine kurulmuş hükümdarlar olarak - yâhud: Tahtları üstüne kurulmuş hükümdarlar gibi- Allah yolunda gazaya gidiyorlardı” buyurdu. Ben yine: “Beni de onlardan kılması için Allah'a duâ ediver!” dedim. “Sen birincilerdensin” buyurdu. Enes dedi ki: Hakîkten Ümmü Haram, Muâviye ibn Ebî Süfyânın Şâm Valiliği zamanında ve onun kumandasında tertîb edilen deniz gazasına katılmak üzere gemiye bindi. Denizden karaya çıktığı zaman bindiği hayvanından düştü de şehit oldu.*”¹¹⁹

¹¹⁸ İbn Mâce, Cihâd, 10.

¹¹⁹ Buhari, İsti'zan, 41.

Ayrıca bu mevzuda Ümmü Haram'dan gelen rivayete göre, Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuşlardır: "*Deniz tutması sebebiyle (gemide) kusan kimseye şehit sevabı verilir. Boğularak ölene de iki şehit sevabı vardır.*"¹²⁰

Hava taşımacılığı ve havada yapılan savaşlar ise, yakın bir geçmişe sahiptir. Ve denize nazaran daha tehlikeli, daha riskli bir şeydir. *Havada, kazaya uğrayarak veya düşmanla çarpışarak şehit olmak*, kara ve denizdekine nazaran daha ürpertici olduğundan, belki üç-dört kat sevaba mazhar edebilir.¹²¹

2.1.3. Kâmil şehidin defnine kadar yapılması gereken işlemleri

2.1.3.1. Cenazenin yıkanıp yıkanmaması ve kefenlenmesi hususu

Şehidin cenazesinin yıkanması ve kefenlenmesi konusunda küçük ihtilaflar olsa da, genel kanaat, kamil şehidin cenazesinin yıkanmadan ve kefenlenmeden defni yönündedir. Bu konudaki rivayetler şöyledir:

Câbir ibn Abdillâh (r.a.)'tan rivayetle, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.s.), Uhud şehitlerinden iki kişiyi bir örtecek yer içinde (yani bir kabir içinde) birleştiriyordu. Sonra: "*Bunların hangisi Kur'ân'ı daha çok öğrenmiştir?*" diye sorardı. Bu iki şehitten birine işaret edilince onu kabirdeki lahdin içinde önce geçirir ve: "*Ben bu şehitler üzerine bir şahidim*" buyurup, onları yıkamadığı ve üzerlerine cenaze namazı kılmadığı hâlde, şehitlerin kendi kanları içinde gömülmelerini emreyledi.¹²²

Yine, İshâk b. Ömer b. Selit (r.a.)'den gelen rivayete göre, Hz. Peygamber (s.a.s.), gazalarından birinde bulunuyormuş. Derken Allah kendisine ganimet vermiş ve ashabına : "*Bir kaybınız var mı?*" diye sormuş. Ashab ; Evet; Filân, filân ve filân! (aranmaktadır) demişler. Sonra (yine) : "*Bir kaybınız var mı?*" diye sormuş. Ashab: "*Evet! Filân, filân ve filân! (aranmaktadır)*" demişler. Sonra tekrar : "*Bir kaybınız var mı?*" diye sormuş. Bu sefer: *Hayır!* demişler. "*Lakin ben Cüleybîb'i kayıp görüyorum, onu hemen arayın!*" buyurmuş. Onu Ölenlerin içinde aramışlar ve kendi öldürdüğü yedi kişinin yanı başında bulmuşlar. Sonra

¹²⁰ Ebu Davud, Cihad 10.

¹²¹ Yüce, a.g.e., s.86.

¹²² Buhari, Cenaiz, 75; İbn Mace, Cenaiz, 28.

(düşmanlar) onu öldürmüşler. Ve Peygamber (s.a.s.), gelerek onun başucunda durmuş ve şöyle buyurmuş : *“Yedi kişi öldürdü. Sonra onu öldürdüler. Bu bendendir. Ben de ondanım! Bu bendendir, ben de ondanım!”*. Müteakiben onu iki kolunun üzerine koymuş. Ona bir kabir kazmış ve kabrine koymuş. Ebû Berze **yıkamaktan bahsetmemiştir**.¹²³

Ayrıca bu mevzuda, Hz.Peygamber (s.a.s.)'in sahabîlerinin birinden; demiştir ki: Biz Cüheyne'lilerden bir kabile üzerine baskın yapmıştık. Müslümanlardan birisi Cüheyne kabilesinden bir er diledi. (Bu müslüman) ona vurmak istedi . Fakat isabet edemedi, yanlışlıkla kılıcı kendisine vurdu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.s.): *"Ey müslümanlar, kardeşinizle ilgilenin!"* buyurdu. *Halk (süratle) ona (doğru) koşular ve onu ölü halde buldular. Rasûlullah (s.a.s.), onu elbisesi ve kanıyla sardı ve üzerine namaz kılıp kabre koydu. (Orada bulunanlar); Ey Allah'ın Rasûlü! O şehit midir? dediler. (Hz. Peygamber de); "Evet, şehittir. Ben de onun için şahidim"* buyurdu.¹²⁴

2.1.3.2. Namazının (İhtilaflı olmakla birlikte) kılınmaması

Şehidin cenaze namazının, genelde kılınmaması yönünde rivayetler var. Bunlardan bazıları şöyledir:

Câbir b. Abdillah (r.a.)'ın haber verdiğine göre Peygamber (s.a.s.), Uhud şehitlerinden iki kişiyi bir araya getirir, tek bir kefenle sarar ve hangisi Kur'ân'ı daha çok bilir diye sorardı hangisine işaret edilirse onu kabrin ön tarafına geçirirdi ve derdi ki: *“Ben kıyamet günü bunların şahitleri olacağım. Şehitlerin kanları içerisinde defnedilmelerini emretti, onlara cenaze namazı da kıldırmadı onlar yıkanmadılar da.”*¹²⁵

Şehit üzerine cenaze namazı kılınması konusunda alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı şehit üzerine cenaze namazı kılınmaz demektedirler. *Medîneliler ve Ahmed b. Hanbel ve Şâfi* bu görüşte olanlardandır.

¹²³ *Müslim*, Fadâilu's Sahabe, 131.

¹²⁴ *Ebu Davud*, Cihad, 38, *Cenaiz*, 26, 27; *İbn Mâce*, *Cenâiz*, 28.

¹²⁵ *Buhârî*, *Cenaiz*: 72; *İbn Mâce*, *Cenaiz*: 28, *Tirmizî*, *Cenaiz*, 46. (*Tirmizî*: Bu konuda Enes b.

Mâlik(r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir. Câbir hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Zührî ve Enes'den de rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde Zührî'den, Abdullah b. Sa'lebe b. ebî Suayr'den de rivâyet edilmiştir. Kimileri de sadece Câbir'den naklederek rivâyet etmişlerdir.).

Bazı alimlerde şehîde de cenaze namazı kılınması görüşündedirler ve Rasûlullah (s.a.s.)'in şehit olan Hz.Hamza'ya kıldığı cenaze namazını delil olarak gösterirler. Sevrî, Küfeliler ve İshâk bu kanaattedirler.¹²⁶

Yine bu konuda, Abdullah b. Ömer (r.a.), babası hakkında şunları ifade etmektedir: “Ömer b. Hattab (r.a.), yıkandı, kefenlendi ve namazı kılındı. O şehitti, Allah ona rahmet eylesin.” İmam Malik'e âlimlerden bazılarının şöyle dedikleri ulaşmıştır: “Allah yolunda şehit olanlar ne yıkanır, ne de tek tek namazları kılınır. Onlar, şehit oldukları elbiseleriyle defnedilirler.” İmam Malik der ki: “Yukarıda nakledilenler savaş meydanında öldürülenler için geçerlidir. Şayet harp meydanında yaralandıktan sonra cephe gerisine taşınan kimse orada bir süre yaşar da ondan sonra ölürse, o zaman **hem yıkanır, hem de namazı kılınır**. Nitekim Ömer b. Hattab'a Öyle yapılmıştır.”¹²⁷

2.1.3.3. Şehidin defnedilmesi hususu ve yapılacak işlemler

İslâm dini, ihtiyaç görüldüğünde, *birden fazla şehidi aynı mezara gömmeye* cevaz vermiştir. Bu konudaki hadisler şöyledir:

Hişâm b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Uhud savaşı sonrası şehitlere kazılacak kabirler konusunda savaştan yaralı çıkan askerler kabir kazmanın zorluğundan dolayı Rasûlullah (s.a.s.)'e şikayette bulundular da; bunun üzerine Rasûlullah(s.a.s.); “*Kabri geniş ve güzelce kazın iki veya üç kişiyi bir kabre defnedin. Kur'ân'ı en iyi bilenleri defnederken öne geçirin*” buyurdu. Babam da bu savaşta şehit olmuştu da bir kabrin içersinde iki kişinin önüne geçirildi.¹²⁸

Enes b .Malik(r.a.)'den -mana olarak- rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.s.), Uhud savaşı sona erdikten sonra bazı organları kesilmiş halde yatan Hamza'nın cesedi yanına vardı. Hz. Hamza'yı(r.a.) o halde görünce; “*Eğer Hamza'nın kardeşi Safiyye içinde bir üzüntü hissetmeyecek olsaydı, Hamza'yı*

¹²⁶Tirmizi, Cenaiz, 46.

¹²⁷Muvatta, Cihad, 16.

¹²⁸Tirmizi, Cihad, 34, (Tirmizî: Bu konuda Habbab(r.a.), Câbir(r.a.), Enes(r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir. Süfyân es Sevrî ve başkaları bu hadisi Eyyûb(r.a.)'tan, Humeyd b.Hilâl(r.a.)'den, Hişâm b. Âmir(r.a.)'den rivâyet etmişlerdir. Ebû'd Dehma(r.a.)'nın ismi Kırfe b. Büheys veya Beyhes'tir.).

*kurtlar, kuşlar yesin de kıyamet günü onların karınlarından haşredilsin diye defnetmeden bırakırdım" buyurdu. Elbise azdı. Buna karşılık ölü çoktu, bu yüzden bir, iki, üç şehit birden bir elbise içerisine konuldu. Ravi Kuteybe bu hadise şu sözleri de ilave etti: "Sonra bir kabre defnedildiler. Rasûlullah (s.a.s.) -Kur'ân'ı - ezberlemiş olma bakımından bunların hangisi daha ileridedir? diye soruyor. Kur'ân'ı ezberlemiş olma yönünde daha ileride olanı Kibleye doğru Öne geçiriyordu."*¹²⁹

Olağanüstü bir zaman olan savaş zamanında, bir mezra birden fazla cenazenin defnedilebileceğiyle birlikte, *savaş hâli dışında da zaruret olduğunda birden fazla kişinin aynı mezara gömülebileceğiyle ilgili, Vehbe Zuhayli*, şöyle bir değerlendirme yapmaktadır: "*Savaş hâli dışında da zaruret olduğunda birden fazla kişi aynı mezara gömülebilir. Zaruret hali şöyle açıklanmıştır. "Ölülerin sayısı çok olup kısa zamanda hepsine ayrı ayrı mezar kazmak güç olursa, yahut kazacak kimse bulmak mümkün olmazsa ya da yer darlığı olursa, birden fazla kişi bir arada gömülebilir"*.¹³⁰

Ayrıca bu mevzuda bir diğer değerlendirmeyi de A.Hakim Yüce, Şehitlerin hayatı adlı eserinde şöyle ifade etmektedir: "*Savaş zamanı olağan üstü bir zamandır. Günümüzün gelişmiş teknolojisine rağmen, savaşlarda ölen kişilere, normal zamanda ölen bir kimseye yapılan işlemi uygulamak mümkün görünmemekte veya çok büyük zorluklar doğurmaktadır. Bir anda ve bazen binleri bulan savaş şehidini tek tek, sular ısıtarak yıkamak, üçer dörder kat kefenlemek, her birine istenen ölçülerde mezar kazmak ve cenaze merasimi yapmak, olağan üstü bir zorluk çıkaracaktır. Evrensel olan İslâm, ihtiyaç görüldüğünde, birden fazla şehidi aynı mezara ve yıkamadan, kefenlemeden hatta alimlerin çoğunluğuna göre namazını bile kıldırmadan gömmeye cevaz vermiştir.*¹³¹

Şehitlerin yıkanmadan, elbiseleri ve üzerlerindeki kanıyla defnedilmeleri hususuyla ilgili şu hadisleri sıralayabiliriz:

¹²⁹ Ebu Davud, Cenaiz, 26, 27.

¹³⁰ Zuhayli, Age., III, 82.

¹³¹ Yüce,Abdulahkim, Age., s.40.

İbnu Abbas(r.a.) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.s), Uhud şehitlerinin üzerinden demir(den mamul silah, zırh gibi şeyler)in ve deri(den mamul kan bulaşmamış giyecekler)in çıkarılmasını ve onların **elbiseleri** ve **kanlarıyla gömülmelerini** emretti."¹³²

Bu hususla ilgili İbrahim Canan, "*Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*"nde şu açıklamayı vermiştir:

"Uhud Savaşı, Bedir'den sonra cereyan etmişti. Müslümanlar bu savaşta 70 adet şehit vermişlerdi. Uhud Savaşı'nda şehit olanlar yıkanmadan üzerlerindeki kanlı elbiseleri çıkarılmadan ve hatta cenaze namazı kılınmadan defnedilmişlerdi. *Bazı zayıf rivayetlerde* Uhud şehitlerine namaz kılındığı ifade edilmiş ve hatta, bir kavlinde Ahmed İbnu Hanbel, -rivayetler karşısında kendine has olan nokta-i nazarına uygun olarak, onlara da itibar edip- "Şehitler üzerine namaz kılıp kılmama hususunda muhayyerlik var; kılınsa daha iyi, kılınmasa idare eder, gerekmez" diye hükmetmiştir. Ancak **daha sıhhatli rivayetler** defin sırasında değil, *bilahere Resulullah'ın mezkur şehitlere namaz kıldığını göstermektedir*. Hz. Hamza'ya namaz kıldığını dair gelen rivayetteki salat kelimesi lügat manasında te'vil edilerek "*Onun Rasûlullah (s.a.s) 'ın yanındaki hususi yeri sebebiyle Hz. Hamza(r.a.)'yı tafdilen dua etmiştir*" denmiştir."¹³³

Uhud şehitleri ve hz. Hamza'nın defniyle ilgili Rasûlullah (s.a.s.) bizzat ilgilenmiş olduğunu aşağıdaki rivayetlerde görmekteyiz:

Enes b. Mâlik (r.a.), Rasûlullah'ın(s.a.s.), şöyle rivâyet ettiğini ifade etmektedir: "Rasûlullah (s.a.s.), Uhud günü Hamza'nın cesedinin yanına geldi ve durakladı, cesed üzerinde müsle (gözü oyulmuş kulağı burnu kesilmiş) yapıldığını gördü ve şöyle buyurdu: "*Halam ve Hamza'nın kız kardeşi Safiyye(r.a.)'yi sıkıntıya sokacak olmasaydım, Hamza'nın cesedini böylece bırakır vahşî hayvanların yemesine terk eder, kıyamette de onların karınlarından haşredilmesini isterdim.*" Enes(r.a.) diyor ki: "*Sonra Rasûlullah (s.a.s.), çizgili kumaştan yapılmış bir elbise istedi onunla kefenledi. Bu kumaş başı tarafına çekildiğinde ayakları, ayaklarına doğru çekildiğinde ise başı açık kalıyordu.*"

¹³² Ebu Davud, Cenaiz 31.

¹³³ Canan, İbrahim, Age., İstanbul, 1992, XV,119-120.

Enes diyor ki: “Şehitler çok, fakat kefen yapılacak malzeme azdı.” Enes şöyle devam etti: Tek kişi veya iki kişi veya üç kişi bir kefene sarılıyor ve bir kabre defnediliyordu. Defnederken Rasûlullah (s.a.s.) Kurânî bilgisi hangisinin çoktur diye soruyor ve onu kıbleye doğru öne geçiriyordu. Enes diyor ki: Böylece tüm Uhud şehitlerini defnetti ve onlara cenaze namazı kılmadı.¹³⁴

Birden fazla defin durumunda, “Kur’ân’ı çok iyi bilenlerin” öncelikli olmasıyla ilgili de Hz.peygamber(s.a.s.)’in birkaç hadisini¹³⁵ daha önce zikrettik.

Kur'an'ı okumanın çok faziletli bir ibadet olduğu hem ayet, hem de değişik hadislerde sıkça ifade edilmektedir. Nitekim âyetlerde müminlerin üstün ve kârlı olanlarının özellikleri arasında Kur'an okuma ilk sıralarda sayılarak şöyle denilmektedir: “Kitap ehlinin hepsi bir değildir: Onlardan geceleri secdeye kapanarak Allah'ın ayetlerini okuyup duranlar vardır; bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanır, kötülükten meneder, iyiliklere koşarlar. İşte onlar iyilerdendir.”¹³⁶, “Allah'ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah için) gizli ve açık sarfedenler, asla zarara uğramayacak bir kazanç umabilirler..”¹³⁷ Kur'an okumanın fazileti, hadislerde de dile getirilmiş ve fiili olarak ta bu fazilet vurgulanmıştır. Ayrıca bu konuda Rasûlullah'ın (s.a.s.); “Kim Allah rızası için Kur'an okursa siddiklar, şehitler ve salihlerle yazılır. Bunlar ne iyi arkadaşlardır.”¹³⁸ buyurmasıyla da Kur'an okuma ve öğrenmeye ayrıca dikkat çekmiş ve önemini belirtmiştir. Şu halde insanı şehadet mertebesine çıkarabilecek bir fazilete haiz olan Kur'an okumanın, kişinin kabirdeki defni sırasında bile önceliğinin olduğu fiili olarak gösterilmiştir.

Şehitlerin, **şehit oldukları yere gömülmeleri** konusunda ise Resulullah(s.a.v.)’ın şu hadisi meseleyi izah etmektedir:

134Buhârî, Cenaiz: 74, Tirmizî, Cenaiz, 31, (Tirmizî: “Enes hadisi hasen garib olup sadece bu şekliyle biliyor. Bu hadisin rivâyetinde Üsâme b. Zeyd(r.a.)’e muhalefet edilmiştir. Leys b. Sa’d, İbn Şihâb’tan, Abdurrahman b. Ka’b b. Mâlik’ten, Câbir b. Abdullah b. Zeyd’ten bu hadisi rivâyet etmiştir. Ma’mer ise yine bu hadisi; Zührî’ten, Abdullah b. Sa’lebe’ten, Câbir’ten rivâyet etmiştir. Enes ve Zührî’ten bu hadisi rivâyet eden Üsâme b. Zeyd’ten başka bir kimse bilmiyoruz. Muhammed’e bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Leys’in, İbn Sihab’tan, Abdurrahman b. Ka’b b. Mâlik’ten ve Câbir’ten rivâyet edileni daha sahihtir” demektedir.).

135Buhârî, Cenaiz, 73, Megazi 26; Ebu Davud, Cenaiz, 27; Tirmizî, Cenaiz 46, ; Nesâî, Cenaiz 61, 90.

136Al-i İmran, 3/113-114.

137Fatır,35/29.

138Müsned, III, 437; Heysemî, Nureddin Ali b. Ebubekir, Mecmeu'z-Zevaid ve Menbau'l-Fevaid, Ocak Yay., İstanbul 2007, III, 30.

Hz. Cabir(r.a.) anlatıyor: Uhud günü, halam, kabristanımıza gömmek için babamı (Uhud'dan Medineye) getirmişti. O sırada Rasûlullah (s.a.s) 'ın tellâli şöyle nida etti: "**Ölüleri yerlerine geri götürün!**"¹³⁹

2.1.4. Savaşta yanlışlıkla kendisini vuranın şehitliği

Savaşta askerin yanlışlıkla kendisini vurması sonucu ölme durumunda , ölenin şehit olup-olmayacağı hususuyla ilgili Hz.Peygamber(s.a.s)'in şu hadisi meseleyi açıklığa kavuşturup, ölen kişinin şehit olduğunu ifade etmektedir:

Selemetu'bnu'l-Ekva' (r.a.) şöyle demiştir: Hz. Peygamber (s.a.s.) ile beraber Hayber gazvesine çıktık. Bir gece giderken kafileden bir kişi, Âmir ibnu'l-Ekva'a: *"Yâ Âmir! Kısa vezinli şiirlerinden bize birkaç parça dinletmez misin?"* dedi. Âmir şâir bir kişiydi. Bunun üzerine Âmir hayvanından aşağıya indi ve şu mealdeki şiirini (güzel seda ve edâ ile) okuyarak kafilâ develerini yönlendirdi:

"Ey Allah'ım! Eğer Sen hidâyet etmemiş olaydın, biz doğru yolu bulamaz, sadaka vermez ve namaz da kılmazdık, canlarımız Sana feda olsun, bizleri hayâtta bıraktığın müddetçe mağfîret eyle. Düşmanla kavuştuğumuzda ayaklarımızı sabit tut ve üzerimize sekînet at! Şüphesiz bizler haksızlığa çağrıldığımızda dayatırız. Düşmanlar ise müşrikleri haykırarak üzerimize da'vet etmişlerdir (yani bizim aleyhimize müşriklerden yüksek sesle yardım isteyerek hücum etmişlerdir)." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.s.): *"Şiir okuyup develeri yönlendiren kimdir?"* diye sordu. Sahâbîler: *Âmir ibnu'l-Ekva'dır, dediler. Rasûlullah: "Allah Âmir'e rahmet etsin!"* diye duâ etti. Kafilâden bir kişi:

"Ey Allah'ın Peygamberi, bu duâ bereketiyle Âmir cenneti hakketti. Âmir'in şehitliği vâcip oldu. Âmir'le (ve onun şiir ve kahramanlıklarıyla) bizleri bir süre daha faydalandırsaydınız!" der. Nihayet Hayber'e geldik ve Hayber ahâlisini muhasara ettik. (Muhasara yirmi gün sürdü.) Hattâ bize şiddetli bir açlık isabet etti. Sonra Yüce Allah Müslümanlara Hayber kalelerinin birer birer fethini

¹³⁹ Ebu Dâvud, Cenâiz 42; Tirmizî, Cihâd 37, (Tirmizî, Nübeyh'in güvenilen bir kişi olduğunu, dolayısıyla da bu hadisin hasen sahih olduğunu ifade etmektedir.); Nesâî, Cenâiz 83, Heysemi, Age., III, 43.

müeyesser kıldı. Hayber'in müslümânlara açıldığı günün akşamında mücâhidler, yer yer pekçok ateşler yakmışlardı. Peygamber (s.a.s.) :

"*Bu ateşler nedir, ne üzerine yakıyorlar?*" diye sordu. Sahâbîler:

Et pişirmek için yaktilar, diye cevâb verdiler. Peygamber: "*Hangi et, ne eti üzerine?*" diye sordu. Sahâbîler: "*Evcil eşeklerin eti*" diye cevâb verdiler. Peygamber: "*O etleri dökünüz, kapları da kırınız!*" buyurdu. Sahâbîlerden biri:

"*Yâ Rasûlallah! Etləri döküp, kapları yıkasak olmaz mı?*" diye sordu. Rasûlullah: "*Yâhud öyle yapınız!*" buyurdu. Hayber'de muhârib kavim harb saffi bağlayınca, Âmir kılıcını vurmak için Yahudi'nin baldırına saldırmıştı. Fakat kılıç kısa olduğundan, **kılıcının keskin yüzü dönüp Âmir'in diz kapağına isabet etti. Kahraman Âmir bu yaradan vefat etti.** (Bâzı kimseler Amir'in bu şekilde vefatını intihar sayıp mükâfatsız kalacağını söylemiş, Seleme ibnu'l-Ekva' da amcası hakkındaki bu sözlerden üzölmüştü.) Râvî Seleme devamla şöyle dedi: Rasûlullah ile sahâbîleri Hayber'den döndükleri sırada Rasûlullah beni gördü de iki elimi tutarak bana: "*Yâ Seleme, sana ne oldu?*" dedi. Ben de kendisine:

Anam-babam sana feda olsun! Bâzı kimseler (amcam) Âmir'in gazasının bâtil ve şehitliğinin mükâfatsızlığını iddia ettiler, dedim. Hz.Peygamber(s.a.s) : "*Bu iddiada bulunan kişi yalan söylemiştir. Âmir için muhakkak iki ecir ve sevâb vardır: Peygamber iki parmağını birleştirerek: "O, câhid ve mücâhiddir (yânî biri Allah yolunda cihâd sevabı, öbürü cehdi ve bu uğurda son kudretini harcamasının sevabı). Yer yüzünde yürüyen Arap ırkından onun benzeri bir Arap az bulunur"* buyurdu.¹⁴⁰

2.2. DÜNYA ŞEHİDİ

Kalbinde *Allah rızasını taşımayan*, başka duygu ve düşüncelerle hareket eden riyâkâr ve gösteriş ehli münafıklar, müslümanlarla beraber savaşa katıldıkları zaman, kâfirler tarafından öldürölürlerse, dünya hayatında şehit muamelesine tabi tutulurlar. Bunlar da "*hükmi şehit*" sınıfından kabul edilir, yıkanmaz, cenâze namazları kılınır ve elbiseleriyle gömölürler. Fakat daha önce

¹⁴⁰ *Buhari*, Megâzî, 39, (Hatim ibn-i İsmâîl'den gelen rivayette; "Yeryüzünde onun benzeri pek az yetişir" şeklindedir). Benzer rivayetler için bkz.: *Ebu Davud*, Cihad ,38, Cenaiz, 26, 27; *İbn Mâce*, Cenâiz, 28.

geçen hadislerde ifâde edildiği gibi, Allah onların kalbini bilir. Bu şekilde ölenlere **“Dünya şehidi”** denilir. Âhirette kendilerine herhangi bir mükâfat yoktur. Cehennem ateşi ile cezalandırılırlar. Böyle insanların gerçek yüzünü Allah bilir. İnsan olarak bizler, tam manasıyla bilemeyiz. Onların hakkında, dış görünüşlerine, hal, hareket ve davranışlarına göre hükmederiz.¹⁴¹ Çünkü *“onlar ya savaştan kaçarken veya dünyalık bir menfaat elde etmek niyetini güdüp”*,¹⁴² Allah rızasına ters hareket etmişlerdir. Muhtemelen, bunların içini ve niyyetlerini gerçekten tesbit etmek hem zor hem de sağlıklı olmayabileceğinden dolayı dünyada **“kamil şehit”** muamelesi görürler.

İmam-ı Şafî’ye göre, bu kafirlere karşı savaş yapılırken ölen, fakat ganimet malından çalmış, yahut düşmandan kaçarken öldürülmüş yahut da gösteriş ve benzeri şeyler uğrunda öldürülmüş kimsedir.¹⁴³

Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.s) önemli olan üç hususu misâl olarak ortaya koymuştur: *“Şehid olmak, âlim olmak ve hayırsever zengin olmak.”* Bu üç önemli ve faziletli durumda olan insanlar, Allah'ın rızasını düşünmeyerek, çeşitli menfaat, riya ve gösteriş duyguları ile hareket ettikleri takdirde, şehid, âlim ve hayırsever olmanın kendilerine hiç bir faydası olmaz. Bunların akıbetlerinin Cehennem olduğunu, "Ebu Hüreyre (r.a.)'den gelen rivâyette Hz. Muhammed (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet gününde aleyhine hükm olunacak halkın birincisi, şehid edilen bir adam olacaktır. O kişi Allah'ın huzuruna getirilir. Allah, ona verdiği nimetleri bir bir anlatır. O da bunları bilir, hatırlar. Yüce Allah ona:

“-Bu nimetlerin arasında ne yaptın?” diye sorar. O, şu cevabı verir:

-Senin rızan için savaştım ve nihâyet şehîd oldum. O zaman Allah şöyle der:

-Yalan söylüyorsun! Fakat sen, hakkında kahraman denilsin diye savaştın ve netice de de bu söz söylendi. Allah'ın emri üzerine o kişi yüzüstü sürüklenerek Cehenne me yollarır.

141 Abdurrahman el-Cezerî, *Kitabu'l-Fıkhi ala'l-Mezahibi'lArbaa*, Mısır 1970, I, 527 vd.

142 *Müslim*, "İman," 182.

143 *Zuhayli, Age.*, III, 106.

İkinci olarak, ilim öğrenmiş, başkalarına öğretmiş, Kur'an'ı okuyan biri Yüce Allah'ın huzuruna getirilir. Allah, ona da verdiği nimetlerini tek tek anlatır. O da bu nimetleri anlar, kabul eder. Yüce Allah ona şöyle sorar:

“ -Bu nimetlerin içinde bulunurken, benim için ne yaptın?” O kişi, şu cevabı verir:

-Senin rızan için ilim öğrendim, Kur'an'ı okudum ve başkalarına da öğrettim, okuttum. Ondan sonra Allah ona şöyle der:

-Sen yalan söylüyorsun! Sana âlim, ne güzel okuyor, denilsin diye okudun. İlim öğrenmeyi, Kur'an'ı okumayı, başkasına öğretmeyi ve okutmayı, riya ve gösteriş için yaptın. Nihâyet senin için bu övgüler de yapıldı. Allah'ın emri üzerine bu adam da yüzüstü sürüklenerek Cehenneme atılır.

Üçüncü olarak, Allah'ın kendisine zenginlik ve çeşitli mallardan verdiği bir kişi getirilir. Allah, bu kişiye de verdiği nimetleri ayrı ayrı anlatır. O da, bu nimetleri bilir, hatırlar. Yüce Allah ona da şu soruyu sorar:

“-Bu nimetlerin arasında bulunduğunda, ne gibi hayırlı işlerde bulundun?” Kişi şu cevabı verir:

-Senin rızan için, sevdiğin her türlü hayır yollarına harcamada bulundum. Allah, onun bu cevabı üzerine şöyle der:

-Sen yalan söylüyorsun! Sana cömert desinler diye bu hayır yollarına harcamada bulundun. Bu yardımları, riya ve gösteriş için yaptın. Sonra, Allah'ın emri üzerine bu kişi de, yüzüstü sürüklenerek Cehenneme yollanır”.¹⁴⁴

Diğer bir hadiste de şu ifadeler yer verilmektedir: Bir a'râbî Hz. Muhammed (s.a.s)'in huzuruna gelerek: "Ya Resûlullah! Bir adam ganimet için, diğeri şöhret için, öbürü riya ve gösteriş için savaşıyor. Hangisi Allah yolundadır?" diye sorunca, Hz. Peygamber (s.a.s) şu cevabı vermiştir: “Kim Allah'ın adını, hükmünü yüceltmek, her şeyin üstüne çıkarmak için savaşırsa, o Allah yolundadır”.¹⁴⁵ Burada şu hususu belirtelim ki, asıl niyet Allah rızası ve Allah'ın dinini yüceltme olmak kaydıyla ve bu maksada yönelik olarak kişi, bu maksada

144 Müslim, İmâre, 52; Neseî, Cihâd, 22; Ahmed b. Hanbel, III, 322.

145 Buhârî, İlim, 45; Cihâd, 15; Müslim, İmre, 150, 151; İbn Mace, Cihad, 13; Ahmed b. Hanbel, IV, 392, 397, 402, 405, 417.

hizmet eden başka değerler için de savaşılabılır. Bu takdirde, öldürüldüğünde yine gerçek şehit olabilir.. Fakat burada niyet ve samimiyetin iyi ayarlanmış olması, asıl maksadın takip edilmesi gereklidir.

Hiz. Peygamber (s.a.s.), münafıkların savaşta çarpışarak ölseler bile hakikatte şehid olamayacağını, Muhammed ibnu'l-Mubarek'ten gelen rivayetle şöyle ifade etmektedir: "(Savaşta) öldürülenler üç çeşittir:

1. Canıyla, malıyla Allah yolunda cihad eden mü'min. O düşmanla karşılaştığında savaşır, nihayet öldürülür!. Hiz. Peygamber (s.a.s.) bunun hakkında sözüne şöyle devam etti: "İşte bu şehit, Allah'ın arşının altındaki çadırındadır! Peygamberler ona sadece Peygamberlik derecesiyle üstün gelirler.

2. İyi bir işle (salih amel), diğer bir kötüsünü birbirine karıştıran mü'mindir. O, canıyla malıyla Allah yolunda cihad etmiş, düşmanla karşılaştığında öldürülünceye kadar savaşmıştır." Hiz. Peygamber (s.a.s.) bunun hakkında sözüne şöyle devam etti: "Günahlarını ve hatalarını silip-süpüren bir yıkama ve temizleme!.. Muhakkak ki, kılıç hataları çok silip süpürücüdür! Bu kimse, Cennet'in kapılarının hangisinden isterse oradan Cennet'e girdirilir".

3. Canıyla, malıyla cihad eden münafıktır. O da düşmanla karşılaştığında öldürülünceye kadar savaşmıştır. Ama bu kimse (Cehennem) ateşindedir! Zira kılıç münafıklığı silemez!"¹⁴⁶

Yine bu konuda başka bir hadisi Ebu Hüreyre(r.a.) şöyle rivayet etmektedir: Hayber savaşında Rasûlullah (s.a.s.) ile birlikteydik ve Müslüman olduğunu söyleyen bir kişi için: "Bu, cehennemliktir" dedi. Savaş başladığında o kişi çok şiddetli savaştı ve bir yara aldı. Daha sonra Rasûlullah' a (s.a.s.) denildi ki: "Ey Allah'ın Rasulü! Senin cehennemlik dediğin kişi bu gün çok şiddetli savaştı ve öldü." Peygamberimiz(s.a.s.) yine dedi ki: "O cehenneme (gitti)." Bazı kişiler bu olay üzerine neredeyse şüpheye düşeceklerdi ki birisi (geldi ve): 'O kişi savaşta ölmedi, yaralanmıştı ve **sabredemedi, kendisini öldürdü,**' diye haber verdi. Bu olay Rasûlullah'a (s.a.s) iletilince (ki verdiği haberin doğruluğu anlaşılmış oldu) şöyle dedi: "Allahü Ekber! Şehadet ederim ki ben Allah'ın kulu ve peygamberiyim." Daha sonra Bilal'e (r.a.) insanları toplamasını emretti ve şöyle

¹⁴⁶ Darimi, Cihad, 20.

konuştı: "**Cennete, ancak Müslüman olan girecektir. İzzet ve celal sahibi olan Allah bu dini, isyankar bir kişiyle de destekler, kuvvetlendirir.**"¹⁴⁷

2.3. AHİRET ŞEHİDİ

Kamil şehit gibi ölmesine veya öldürülmesine rağmen, daha önce "*bir mü'minin kâmil şehit sayılmasının şartları*" başlığında sayılan altı şarttan en az birini taşımayan ve dünya şehidi kapsamında da değerlendirilmeyenler, **ahiret şehidi** olduğu gibi; Hz. Peygamber'in "şehit" diye isimlendirdiği ve öldürülme dışında, değişik sebeplerle ölen kişiler de (sevap ve mükafat bakımından) **ahiret şehidi** olarak adlandırılmaktadırlar. Bu kısımdaki şehitler, **yalnız âhiret hükmü bakımından** şehit sayılırlar. Hata yoluyla öldürülen ve varislerine diyet verilmesi gereken kimse ile savaş veya asilerle çatışma sırasında yaralanıp da, çatışma bittikten sonra bir tarafa çekilerek yiyip içtikten, konuştuktan veya uyuduktan yahut ilaç kullandıktan yahut da aklı başında olarak üzerinden bir namaz vakti geçtikten sonra vefât eden müslümanlarla birlikte âkil ve bâliğ olmayan yahut hayızlı, nifaslı veya cünüp iken şehit olanlar da, bu kapsama girmektedirler. Bunlar diğer ölümler gibi yıkanır, kefenlenir ve namazı kılındıktan sonra gömülürler.¹⁴⁸

Bir de, yanarak ölen, suda boğulan, göçük, çığ, toprak veya bina altında kalan, vebâ gibi salgın hastalıklardan vefât eden veya akrep sokmasından ölen, gurbette veya ilim yolunda ya da cuma gecesinde vefât eden¹⁴⁹ müslümanlar da bu hükümdedir. Doğumdan vefat eden kadın da böyledir. Hz. Muhammed (s.a.s)'in bu kısma giren, **savaş dışındaki şehitler** hakkında söylemiş olduğu hadisler¹⁵⁰ vardır.¹⁵¹ Şimdi **yalnız âhiret hükmü bakımından şehîd sayılan** konuları tafsilatıyla ele alıp değerlendireceğiz.

¹⁴⁷ İbn Hanbel, II, 310.

¹⁴⁸ Zuhaylî, A.g.e., III, 107.

¹⁴⁹ Tirmizî, Cenaiz, 72; Müsned, II, 169, 176, 220. (Tirmizî'nin lafzında "şehit sevabı yazılır" ibaresi bulunmamaktadır. Yine Tirmizî'ye göre, bu hadis garibtir, senedi muttasıl değildir).

¹⁵⁰ Bkz. Buhârî, Ezan, 32, Cihâd, 30; Müslim, İmâre, 164; Tirmizî, Cenâiz, 65, Fedâilu'l-Cihâd, 14; Ahmed b. Hanbel, I, 22, 23, II, 323, 325.

¹⁵¹ Turgay, Nureddin, "Şehid", Şamil İslâm Ansiklopedisi, VI, 19 vd.

2.3.1. Bazı hastalıklar ve zehirlenmeler sonucunda ölme

İnsanoğlunun yaratılışından bugüne, hastalıklar, musibetler, ve zehirlenme v.b. gibi, beklenmedik rahatsızlıklar bir gerçektir. Ancak bunlardan bazıları hayatı çekilmez kılabilir, imtihan dünyasında, insanın sabrını zorlayabilecek ve tedavisi mümkün olmayabilen veya çok zor olan bazı hastalıklara karşı sabretme, akabinde ölümün vukubulması hususunun kişiyi şehitlik mertebesine ulaştırabileceğini ifaden birçok hadis mevcuttur. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

Vebadan, ishalden ve boğulmaktan ölenlerin şehit olabileceğini ifade eden hadis şöyledir: Ebû Hüreyre'den naklen rivayette, Rasûlullah (s.a.s) : *“Bir defa bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı buldu ve onu uzaklaştırdı. Bunun Üzerine Allah kendisine teşekkür etti, ve onu affetti.”* buyurmuşlar. Bir de: *“Şehitler beş kısımdır. Vebadan, ishalden ve boğulmaktan ölenlerle yıkıntıdan ölen ve Allah azze ve cellenin yolunda şehit olandır”* buyurmuşlar.¹⁵²

Ayrıca bu konuda benzer başka bir rivayet şöyledir: Abdullah b. Cabir (r.a) babasından naklederek şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.s.), Cabir’e hasta ziyaretinde bulunmuştu. Onun yanına girince kadınlar bunu duydu ve ağlamaya ve şöyle demeye başladılar. Biz senin Allah yolunda şehit olduğunu sanmıştık. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.s):

“Sizler şehitliği sadece savaşta ölmek mi sanıyorsunuz? O zaman sizin şehitleriniz çok azdır. Dikkat edin Allah yolunda savaşırken ölmek şehitliktir. İç hastalığından ölmek şehitliktir. Yanarak ölmek şehitliktir. Boğularak ölmek şehitliktir. Yıkıntı altında kalarak ölmek şehitliktir. Aklını kaybederek ölmek şehitliktir. Hamile iken ölen kadın da şehit sayılır.” Bunun üzerine birisi: *“Rasûlullah (s.a.s.) yanımızda iken hala mı ağlıyorsunuz?”* dedi. Rasûlullah (s.a.s.)’de: *“Bırak ağlasınlar, ölüm geldikten sonra bir daha ağlamazlar”* buyurdu.¹⁵³

İç Hastalıkları konusunda ölmenin kişiyi şehadet mertebesine çıkarabileceği hadisi ise şöyledir:

¹⁵² Müslim, İmare, 164.

¹⁵³ Nesai, Cihâd, 48.

Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Şehitler beş türlüdür; Allah’ın istediği gibi Müslüman’ca yaşamakta iken Taun hastalığına yakalanmış, karın bölgesinden öldürücü hastalığa yakalanmış, suda boğulmuş ve enkaz altında kalmak suretiyle Müslüman olarak ölmüş kimselerle; Allah’ın dinini yeryüzüne hâkim kılma yolunda ölen ve öldürülen kimseler şehit sayılırlar.”¹⁵⁴

Veba (taun) gibi bulaşıcı hastalıklar sonucu (gerekli tedbir ve tedaviye rağmen) ölmenin de, mü’mine şehadet mertebesi kazandırabileceği değişik rivayaetlerde anlatılmaktadır.

Bu konuda da Hz. Peygamber(s.a.s.) veba gibi bulaşıcı hastalıklar sonucu ölmenin, her müslüman için şehitlik olabileceğini ifade eden hadis şöyledir:

Hafsa binti Sîrîn bir rivayetinde şöyle demektedir: Bana Enes b. Malik; “Yahya b. Ebî Amra neden öldü?” diye sordu. “Taundan” dedim. Bunun üzerine Enes ibn Mâlik(r.a.): Rasûlullah (s.a.s.): “Taun her müslüman İçin şehitliktir.” buyurdu, dedi.¹⁵⁵

Yine aynı konuyla ilgili başka bir hadis şöyledir: Hz. Âişe'den gelen rivayette; Âişe (r.a.), Rasûlullah(s.a.s.)'a **taundan** sormuş. Allah'ın Peygamberi (s.a.s.) de Âişe'ye şöyle haber vermiştir: “Şübhesiz tâûn öyle bir azâbdır ki, Allah onu dileyceği kimseler üzerine gönderir. Neticede Allah tâûnu mü'minler için bir rahmet (vesilesi, kâfirler için de bir azâb) kılmuştur. Bir yerde tâûn meydana çıkar da orada bulunan herhangi bir kul -sabrederek, sevâb umarak ve bu tâûn yalnız Allah 'in takdir edip yazdığı kimselere isabet eder olduğunu bilir ve bu kanâati besleyerek- bulunduğu beldede eğlenirse, muhakkak Allah ona şehit ecrine benzer sevâb takdir buyurur.”¹⁵⁶

Hz.Peygamber (s.a.s.), **bulaşıcı hastalıkların** hem yayılmaması, hem de kişiye başka yerden bir hastalığın veya mikrobun bulaşmaması için, “**karantina**” uygulanmasını ve gerekli tedbirin (bir anlamda koruyucu hekimliğin) alınmasının zaruretini ifade etmektedir.

154 Tirmizi, Cenaiz, 65, (Tirmîzî: Bu konuda Enes, Safvân b. Ümeyye, Câbir b. Atîk, Hâlid b. Urfuta, Süleyman b. Surad, Ebû Musa, ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir).

155 Müslim, İmare, 166.

156 Buhari, Tıp, 31; Buhari, Ehadisü'l-Enbiya, 54.

Bu mevzuda, Üsâme b. Zeyd (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.s.), **taun hastalığından** bahsederek şöyle buyurdu: *“İsrail oğullarından bir gruba gönderilen bir azâb veya pis bir hastalığın artığıdır. Bu bulaşıcı hastalık bir yerde ortaya çıkarda sizde orada bulunursanız oradan dışarıya çıkmayın. Bir yerde bu hastalığın çıktığını görürseniz oraya girmeyin.”*¹⁵⁷

Zatu’l-Cenp (Akciğerde, göğüs zarı iltihaplanması şeklinde ortaya çıkan bir hastalık) hastalığı hususunda da Câbir b. Atik (r.a.)’in haber verdiğine göre, Peygamber (s.a.s), Abdullah b. Sabit’i ziyarete geldi. O, ruhunu teslim etmek üzereydi, (Peygamber (s.a.s)) seslendi fakat cevap vermeyince (Bakara sûresi 156. ayeti olan): *“Varlığımız, Allah içindir, onun da ona dönecek ve hesaba çekileceğiz.”* Ayetini okudu ve şöyle buyurdu: *“Ebu’r Rabi’in ölümü üzerine Allah’a boyun eğdik.”* Kadınlar, yüksek sesle ağlamaya başladılar. İbn Atik, onları susturmaya çalıştı. Rasûlullah (s.a.s): *“Bırak onları, vacip olunca kimse ağlamasın”* buyurdu. Oradakiler: *“Vacip olmak nedir? Ey Allah’ın Rasûlü!”* dediler. *“Ölümdür”* buyurdu. Abdullah b. Sabit’in kızı şöyle dedi: *“Ey babacığım, senin olduğunu umuyorum çünkü sen şehitlik için her şeyi hazırlamıştın.”* Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.s.)’de şöyle buyurdu: *“Allah ona niyetine göre ecrini vermiştir. Şehitlikten ne anlıyorsunuz?”* dedi. Orada bulunanlar da: *“Allah yolunda ölmek veya öldürülmektir”* dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: *“Allah yolunda öldürülmenin dışında şehitlik yedi çeşittir. Taun hastalığından ölen şehittir. İç hastalıklarından ölen şehittir. Suda boğularak ölen şehittir. Yıkıntı altında kalan şehittir. Zat’ül cenb hastalığının (akciğer)den ölen şehittir. Yangında ölen şehittir. Doğum yaparken veya kadın hastalığından dolayı ölen kimseler de (Allah ve Rasûlünün istediği gibi Müslüman olarak hayatlarını devam ettirirken ölmüşlerse hepsi) şehittir.”*¹⁵⁸

Ayrıca **Zehirlenmeler** konusunda, yılan, akrep vb. zehirli hayvanların sokmasıyla ölen kişilerin şehit olarak öldüğünü şu hadis-i şerif bildiriyor:

Ebu Mâlik el-Eş’ârî (r.a.)’den gelen rivayete göre Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

¹⁵⁷ Buhârî, Tıp: 30; Müslim, Selam: 32; Tirmizî, Cenaiz, 66.(Tirmizî: Bu konuda Sa’d, Huzeyme b. Sabit, Abdurrahman b. Avf, Câbir ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir. Üsâme b. Zeyd hadisi hasen sahihtir.).

¹⁵⁸ Nesai, Cenâiz, 14.

"Her kim Allah yolunda (savaşa) çıkar da (aldığı bir yarayla) ölürse veya öldürülürse o kimse şehittir. Yahut da atı ya da devesi onu (yere çarpıp) boynunu kırar, veya zehirli bir hayvan onu sokar ya da yatağında ölürse veya Allah'ın dilediği bir ölümle ölürse, o kimse **şehittir**. Ve onun için cennet vardır." ¹⁵⁹

2.3.2. Tabii afetlerler, kazalar ve boğulmalar sonucunda ölme

Yaşadığımız bu hayatta yine kaçınılmaz olan ve her insanın başına gelen veya gelebilecek olan bir takım olağanüstü olaylar, kazalar, felaket ve musibetler olabilir. Böylesi müessif durumlarda ölen kişinin de şehit olabileceği hususunu, Hz.Peygamber (s.a.s.) bazı hadislerinde ifade etmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Câbir bin Atik b. Kays'dan rivayet edildiğine göre; kendisi (bir ara) hastalandı. Peygamber (s.a.s.) de kendisini hastalığı dolayısıyla ziyaret etti. Bu esnada kendisinin aile ferdlerinden biri: "*Biz onun vefatının Allah yolunda şehit edilmek suretiyle olmasını cidden umuyorduk*" dedi. Bu söz üzerine Rasûlullah (s.a.s.): "*O zaman (yâni sandığınız gibi şehitlik ancak cihadda öldürülmekten ibaret olunca) ümmetimin şehitleri şüphesiz azdır. Allah yolunda öldürülmek şehitliktir. Veba hastalığıyla ölen şehittir, cümü ile (yâni hâmile iken) ölen kadın şehittir ve suda boğulan, ateşte yanarak ölen ve mecnûb (yâni zâtü'l-cenb hastalığıyla) ölen kimseler de şehittirler. buyurdu.*"¹⁶⁰

Yine, Rasûlullah (s.a.s), bineğinden (bu günkü **her türlü trafik kazaları** bu kapsamda değerlendirilebilir) veya yüksek bir yerden düşerek vefat etmenin de şehitlik kapsamında olacağını Ebu Mâlik el-Eş'ârî (r.a)'den gelen rivayette şöyle ifade etmektedir: "...Yahut da atı ya da devesi onu (yere çarpıp) boynunu kırar,.... o kimse **şehittir**. Ve onun için cennet vardır." ¹⁶¹

Ayrıca, "**suda boğulmuş ve enkaz altında kalmanın**" da kişiye şehitlik hükmü kazandırabileceğini, Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyette , Rasûlullah (s.a.s.)

159 Buhari, Ezan, 73; Ebu Davud, Cihad, 14; Muvatta, Cenâiz, 12.

160 İbn Mâce, Cihâd, 17; Muvatta, Cenâiz, 12.

161 Buhari, Ezan, 73; Ebu Davud, Cihad, 14; Muvatta, Cenâiz, 12.

şöyle buyurmaktadır: “....., suda boğulmuş ve enkaz altında kalmak suretiyle Müslüman olarak ölmüş kimseler....;... şehit sayılırlar.”¹⁶²

2.3.3. Kadınlara has durumlar

İmam Malik ve Tirmizi'nin kaydettikleri bir rivayette Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmaktadır: “*Şu beş kişi şehittir, (deyip önceki hadiste geçenleri saydıktan sonra): Yıkıntı altında kalan da şehittir*” diye ilave etti. Hz. Cabir (r.a.)'den gelen bir rivayette: “*Karnında çocuğu olduğu halde ölen kadın da şehittir*” buyrulmuştur.

Ayrıca bu konuyla ilgili, Heysemi'nin el-Mecmeu'z-zevaid'inde kaydettiği bir hadiste, Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmaktadır: “*Hamile kadın, çocuğunu dünyaya getirip onu süttten kesinceye kadar, Allah yolunda düşmana karşı nöbet tutan murabıt gibidir. Bu dönem içinde vefat ederse şehit sevabını alır.*”¹⁶³

Bu Hadiste, hamile ve emzikli kadının, “*Allah yolunda düşmana karşı nöbet tutan murabıta*” benzetilmesi de manidardır. Henüz yeni doğmuş bir çocuğun, hamileliğin ilk gününden itibaren her türlü tehlikeye karşı hassasiyetle korunması, şefkat ve sevgi ile terbiye edilerek insanlığa yararlı bir fert haline getirilmesi annenin kutsal görevlerinden olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla buradan, bu mukaddes göreviyle annenin, *Allah yolunda düşmana karşı nöbet tutan murabıt* (asker) gibi, onun da çocuklarını, her türlü nefsi ve şeytani kötülük ve tehlikelere karşı korumada gerekli hassasiyet ve teyakkuzu göstermesi gerektiği anlaşılabılır.

Yine, bu hadiste zikredilen, “...süttten kesinceye kadar..” ifadesine baktığımızda; çocuğu dünyaya getirmenin, emzirmenin ve beraberinde getirdiği çeşitli zahmet ve sıkıntılara katlanmanın da ayrıca bir imtihan olduğu, ve bu hususta da anne-babanın sabırlı olması gerektiği hususunda, Kur'an'da, şu tavsiye dile getiriliyor: “*Biz insana, anne ve babasına karşı iyi davranmasını tavsiye etmişizdir; zira annesi, onu, karnında, zorluğa uğrayarak taşımış; onu güçlkle*

162 Tirmizi, Cenaiz, 65, (Tirmîzî: Bu konuda Enes, Safvân b. Ümeyye, Câbir b. Atîk, Hâlid b. Urfuta, Süleyman b. Surad, Ebû Musa ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir).

163 Heysemî, Age., IV, 305.

*doğurmuştur. Taşınması ve sütten kesilmesi otuz ay sürer. Sonunda erginlik çağına erince ve kırk yaşına varınca: “Rabbim ! Bana ve anne babama verdiği nimete şükretmemi ve benim hoşnut olacağın yararlı bir işi yapmamı sağla; bana verdiğin gibi soyuma da salah ver; doğrusu Sana yöneldim, ben, kendini Sana verenlerdenim» demesi gerekir”.*¹⁶⁴

2.3.4. Mukaddes değerleri koruma uğrunda ölme

İslam hukunda korunması farz olan din, vatan, mal, can ve akraba gibi varlık ve değerler, kişiye Allah tarafından emanet edilen ve korumakla görevli olduğu şeylerdir.

Bu kutsal değerleri koruma sırasında ölümün vaki olması halinde, kişinin şehit olabileceği değişik hadis-i şeriflerde belirtilmiştir. Bunlardan dinini, vatanını ve aile ferdlerini, canını, mal ve namusun korunması uğrunda ölmenin; şehit olarak nitelendirilmesi, bu hususlara dinimizde ne kadar önem verildiğini göstermektedir. Bu konuda birçok hadis bulunmakla¹⁶⁵ birlikte birkaçı şöyledir:

Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *“Her kim **malını müdafaa** uğrunda öldürülürse o kimse şehit hükmündedir. Kim de bir karış toprağı çalarsa kıyamet gününde o yer yedi kat olarak halka gibi onun boynuna geçirilir.”*¹⁶⁶

Yine, Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre de, Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *“Kim **malını müdafaa** yolunda öldürülürse o şehittir.”*¹⁶⁷

¹⁶⁴Ahkaf, 46/15.

¹⁶⁵Konu ile ilgili hadisler için bkz.: *Müslim*, İman 225; *Ebu Dâvud*, Sünnet 32 ; *Tirmizî*, Diyât 22 ; *Nesâî*, Tahrimu'd-dem 21,25; *İbn Mâce*, Hudud 21 ; *Müsned*: 1/78-79.

¹⁶⁶*Buhârî*, Mezâlim: 13; *Müslim*, Müsâkât: 30; *Tirmizî*, Diyât, 22. *Tirmizî*'ye göre bu hadis hasen sahihtir. Hâtım b. Siyah el Mervezî bu hadise ilave yapmıştır. Ma'mer diyor ki: Zührî'den bana ulaştığına göre o ondan bir şey işitmemiştir. Bu hadisteki fazlalık şudur: “Malı uğruna öldürülen şehittir.” Aynı şekilde Şuayb b. ebî Hamza bu hadisi Zührî'den, Talha b. Abdullah'tan, Abdurrahman b. Amr b. Sehl'den ve Saîd b. Zeyd'den rivâyet etmiştir. Yine Süfyân b. Uyeyne, Zührî'den, Talha b. Abdullah'tan, Saîd b. Zeyd'den rivâyet etmiş olup bu rivâyetinde Süfyân b. Abdurrahman b. Amr b. Sehl'i zikretmemiştir.

¹⁶⁷*Tirmizî*, Diyât, 21.(*Tirmizî*: Bu konuda Ali, Saîd b. Zeyd, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, İbn Abbâs ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir. Abdullah b.Amr hadisi hasen olup değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları: “Kişinin canı ve malı uğrunda dövüşmesine ve müdafaa etmesine izin vermişlerdir.” İbn'ül Mübarek der ki: Kişi iki dirhem dahi olsa malı için savaşır.İbn Asâkir; “ Bu hadis gelişi yollarının çoğunda; (مَال) “mal” kelimesi yerine, (النَّفْس) “Nefis/Can” ya da (الْأَهْل) “aile” kelimesi geçmektedir”.

Abdullah b. Amr'dan gelen başka bir rivâyette ise, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *"Kimin malı haksız yere alınmak istenir de vurulur ve öldürülürse o kimse şehîddir."*¹⁶⁸

Yine bu konuda, Said İbnu Zeyd'den(r.a.) gelen rivayet ise şöyledir: Rasûlullah (s.a.s.) 'ı dinledim şöyle buyurdular:

*"Kim malını müdafaa sırasında öldürülürse şehiddir. Kim kanını müdâfaa sırasında öldürülürse şehiddir. Kim dinini müdâfaa sırasında öldürülürse şehiddir. Kim ailesini müdâfaa sırasında öldürülürse o da şehittir."*¹⁶⁹

Hadis-i Şerifler *Allah yolunda nöbet tutmanın (vatan savunmasının)* faziletinin büyüklüğünü değişik şekillerde ifade etmektedirler: *"Allah yolunda bir gece nöbet (ribât) beklemek bir ay'ı oruç ve ibadetle geçirmekten daha hayırlıdır. Ölürsa dünyada yaptığı ameli ve rızkı devam eder. Kabir azabından da emin olur."*¹⁷⁰

Fudâle b. Ubeyd (r.a.) 'dan gelen diğer bir hadiste ise Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmaktadır: *"Allah yolunda düşmana karşı nöbet tutan kimselerin dışında bütün ölülerin amel defterleri kapanır. Murabıtların ise, iyi amelleri kıyamet gününe kadar yazılmaya devam eder ve bu kimseler kabir azabı konusunda emindirler."*¹⁷¹

Yine, Allah yolunda ribâtın önemiyle ilgili, Hz. Osman (r.a.), Rasûlullah (s.a.s)'ın, şöyle dediğini rivayet etmektedir: *"Allah yolunda bir günlük ribât, diğer menzillerde (Allah yolunda geçirilen) bin günden daha hayırlıdır."*¹⁷²

Müslüman bir kimsenin *zulme uğrayarak öldürülmesinin* de, kişiye şehitlik mertebesi kazandırabileceği hususu hadislerde anlatılmaktadır. Bu konuda,Ebu Cafer (r.a.)'den gelen rivâyette, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle

¹⁶⁸Buhârî, Mezâlim: 13; Müslim, Müsakât: 30; Tirmizî, Diyat, 22, (Tirmizî: Bu hadisi hasen sahih olarak değerlendirmiştir. Muhammed b. Beşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtaıyla Sûfyân'dan, Abdullah b. Hasen'den, İbrahim b. Muhammed b. Talha'dan, Abdullah b. Amr'dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir).

¹⁶⁹Tirmizî, Diyât 22 (Tirmizî, hadisin değerlendirilmesinde, bu hadisin hasen sahih olduğunu ifade etmektedir). ; Ebu Dâvud, Sünnet 32; Nesâî, Tahrîm 22; İbnu Mâce, Hudud 21.

¹⁷⁰Buhârî, Cihâd, 73; Müslim, İmare, 163; Nesâî, Cihad, 39.

¹⁷¹Ebu Davud, Cihad, 15; Tirmizî, Fedailul-Cihad,II.

¹⁷²Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 26 ; İbnu Mâce, Cihâd, 8; Nesâî, Cihâd, 39. (Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir,demiştir.).

buyurmaktadır: “Gerçek Müslüman bir kimse zulme uğrayarak öldürülürse şehittir.”¹⁷³

Ayrıca, zalim idareciye karşı iyiliği emreden ve kötülükten sakındıran, sonra da o zalim idareci tarafından öldürülen kişinin Allah katında en değerli bir şehitlik çeşidi olduğu da rivayet edilir.¹⁷⁴

2.3.5. İlmî çalışmalar yaparken ölen kişinin şehitlik mertebesine yükselmesi

İslâm, insanın yaratılışına uygun bir din olduğu için bütün müslümanlara ilmi farz kılmıştır. Her müslümanın dinî görevlerini yerine getirecek, helâl ile haramı, hak ile batılı birbirinden ayırt edecek kadar bilgi sahibi olması farzdır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.): “İlim tahsil etmek her müslüman erkek ve kadına farzdır”¹⁷⁵ buyurmuştur.

Hekimlik, hesap ve teknik gibi cemiyet için gerekli olan her türlü bilgiyi öğrenmek farz-ı kifayedir. Bu tür ilimler cemiyetin bazı fertleri tarafından öğrenilirse bu farzı yerine getirilmiş olur. Fakat hiç kimse öğrenmezse toplumun bütün fertleri Allah katında sorumlu olurlar. Övünmek ve başkalarına karşı üstünlük taslamak için ilim öğrenmek ise mekruhtur.

İslâm’da, ilim ve hikmet müminin kaybolmuş malıdır; mümin, yerine ve söyleyene bakmaksızın onu nerede bulursa alır. Her fenalığın, hatta küfür ve şirkin de başı bilgisizlik ve cehalettir. Küfrün ne demek olduğunu bilen bir kimse kafir olmaz. Şirkin ne demek olduğunu bilen, başkalarını Allah'a ortak koşmaz, Allah'tan başkasına ibadet etmez. Bunun içindir ki Kur'an-ı Kerim’de “*Sakın cahillerden olma*”¹⁷⁶ buyurulmuştur. Kur'an-ı Kerim’in açıkça ifade ettiğine göre “*Kulları içerisinde Allah'tan ancak âlimler korkar*”.¹⁷⁷

Kur'an-ı Kerim’de ilmin her çeşidi övülmüş, bilenlerle bilmeyenlerin bir olamayacağı açıkça belirtilmiştir: “*Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?*”¹⁷⁸ İslâm ilmin, âlimin ve ilim yolcusunun değerini yükseltmiştir. Kur'an-ı Kerim’de;

¹⁷³ Nesai, Muharebe, 22,25; İbn Hanbel, I, 305.

¹⁷⁴ Heysemî, Mecmeu’z-Zevaid, VII, 272.

¹⁷⁵ İbn Mace, Mukaddime, 17.

¹⁷⁶ el-En’âm, 5/35.

¹⁷⁷ el-Fâtır, 35/28.

¹⁷⁸ ez-Zümer, 39/9.

"Allah, içinizden iman edenlerle kendilerine ilim verilenlerin değerini yükseltir"¹⁷⁹ buyurulur.

Peygamber efendimiz (s.a.s) de hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur: *"İlim tahsil etmek maksadıyla bir yola giden kimseye Allah Teâlâ Cennet yollarından açar. Melekler, ilim ve tahsil edene karşı memnuniyetleri ve tevâzûleri sebebiyle kanatlarını yere sererler. Göklerde ve yerde olan her şey, hatta su içindeki balıklar, âlim için Allah'tan rahmet diler. Âlimin, bilmeden ibadet eden kimseye üstünlüğü, on dördündeki ayın, görünen diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin varisleridir. Peygamberler ne altın ne de gümüş bırakmışlardır, onlar miras olarak sadece ilmi bırakmışlardır. Kim ilmi almışsa büyük ve değerli bir şey almış demektir."*¹⁸⁰

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her kim din ilmini tahsil için yola koyulur ve her sebebe başvurursa Allah Cennete varan yolu onun için kolaylaştırır."*¹⁸¹

Yine bu mevzuda Enes b. Malik'ten gelen bir rivayette Hz. Peygamber (s.a.s), şöyle buyurmuştur: *"Mahşerde alimlerin sarf ettikleri mürekkep şehitlerin kanıyla muvazene edilir, o kıymette olur."*¹⁸²

Ayrıca, Ebû Hüreyre (r.a.)'nin rivayet ettiği, hadis alimlerince "metruk" addedilen başka bir hadiste, Hz. Peygamber (s.a.s), şöyle buyurmuştur: *"İlim tahsil ederken (ilmî çalışma yaparken) vefat eden şehittir."*¹⁸³ Bu ve benzeri hadisler, ilmi çalışmaların ve neticesinde veya o yolda ölüm hadisesinin de kişiyi şehadet mertebesine yükseltebileceğini ifade etmektedir.

Bütün bunlardan, ilim adamına yakışır bir şekilde ve ilmin gayesine uygun olmak şartıyla, ne türden olursa olsun, ilmî faaliyet, ilmi araştırma, eğitim, deney v.b. gayretleri sırasında ölen müslümanın, şehit sevabına nail olabileceği anlaşılmaktadır.

¹⁷⁹ el-Mücadele, 58/15.

¹⁸⁰ Ebû Davud, İlm, 1.

¹⁸¹ Müslim, Zikir: 17; Ebû Dâvûd, Salat: 27, Tirmizi, İlim 2, (Tirmizi, bu hadis hasen olduğunu değerlendirmektedir.).

¹⁸² el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafa, 2:561, (Acluni, el-Münevi'den naklen, isnaddaki bazı isimlerden dolayı bu hadisi zayıf olarak kaydetmektedir.).

¹⁸³ Heysemî, Age., I, 124. (Bezzar, bu hadisin senedinde, Hilal b. Abdurrahman el-Hanefî oldğu için "metruktur", (yani itibar edilmez) demiştir.).

2.3.6. Emin ve doğruluktan ayrılmayan ticaret ehli

Dinin temel kaynakları olan Kur'an ve hadisler incelendiğinde hemen her hususta olduğu gibi, bu konuda da her insanı kendi elinin emeği ile geçinmeğe teşvik etmiş, tembelliği ve dilenmeyi hoş karşılamamıştır. Bu geçim yollarından en güzellerinden biri de ticarettir ve bu husus özellikle de “*Rızkın onda dokuzunun ticarete*” olduğu şeklinde vurgulanmıştır. Ama ticaret her dönemde zor ve riskli olmuştur. Üretim, ihracat, yerine göre ithalat, taşıma, işçi çalıştırma, piyasa dengelerini koruma, büyümeye devam etme, çok olan malın çok olacak zekâtını verme, fırsatçılık ve karaborsacılık yapmama, müşteriye doğruyu söyleme ...gibi hep zor ve şeytanın kişiyi rahat bırakmayacağı hususlardır. Ticaret ve iş hayatında güvenin sarsıldığı, aldatma ve dolandırıcılığın çoğaldığı bir dönemde, güvenilir ve doğru ticaret ve işin ne kadar zor ama bir o kadar da önemli olduğu ortadadır.

İşte bu zorluğa göğüs gerip doğru ve güvenilir bir şekilde ticaret yapan, iş kuran ve bu şekilde sabredip vefat eden kişinin şehit sevabı alacağını, Ebu Sa'id el-Hudrî (r.a.)'den gelen rivayette, Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmaktadır:

“*Emin ve doğruluktan ayrılmayan ticaret ehli; peygamberler, siddikler, şehitler ve sâlihlerle beraberdir.*”¹⁸⁴

Tirmizî'nin, Rifâ'a İbnu Râfî'den yaptığı diğer bir rivayetinde ise Rasûlullah(s.a.s) şöyle buyurmuştur: “*Kıyamât günü tüccarlar, fâcirler (günahkârlar) olarak diriltilecekler, ancak Allah'tan korkanlar, iyilik yapanlar ve doğruluktan ayrılmayanlar müstesna*”¹⁸⁵

Yine bu konuda, Kays b. Garaze (r.a.)'den gelen rivâyet şöyledir: “*Bize simsarlar* denildiği bir dönemde, Rasûlullah (s.a.v.) yanımıza geldi ve bize daha güzel bir isim vererek; “*Ey Tüccarlar topluluğu! Şüphesiz şeytan ve günah, alışverişte daima bulunurlar siz alışverişlerinize sadaka karıştırmak suretiyle temizleyin.*”¹⁸⁶

¹⁸⁴Tirmizî, Büyü 4, (Tirmizî: Bu hadis hasendir, sadece bu şekliyle bilinir. Süveyd İbn'ül Mübarek vasıtasıyla Sûfyân es Sevrî'den, o da Ebû Hamza'dan bu senetle benzeri bir hadis rivâyet etmiştir.); İbnu Mâce, Ticârât 1.

¹⁸⁵Tirmizî, Büyü 4 ; İbnu Mâce, Ticârât 3.

¹⁸⁶Ebu Dâvud, Büyü 1; Nesâî, Eymân 7; Tirmizî, Büyü 4, (Tirmizî: Bu konuda Berâ b. Âzib ve Rifâa'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Kays b. Gazaze hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi Mansur, A'meş, Habib b. ebî Sabit ve pek çok kimse Ebû Vâil'den ve Kays b. ebî Garaze'den rivâyet etmişlerdir. Kays'ın bu hadisten başka Rasûlullah (s.a.s.)'den hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.).

Bu konudaki diğer bir rivayette ise, Ebu Hüreyre (r.a), Hz. Peygamber (s.a.s)’in şöyle buyurduğunu ifade etmektedir: “(Ticarette yalan) yemin, (tüccarın zannınca) mala rağbeti artırır. (Hâlbuki gerçekte) kazancı giderir.”¹⁸⁷

Ayrıca Hakim İbnu Hizâm (r.a) anlatıyor: “Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki: “Alıp-satanlar” birbirlerinden ayrılmadıkça (vazgeçmekte) muhayyerdirler. Alıp-satanlar alış-verişi sıdk ve doğruluk üzere yapar (kusuru) beyan ederlerse alış-verişleri her ikisi hakkında da mübarek kılınır. Yalan söylerler (kusurları) gözlerlerse, belli bir kâr sağlasalar bile, alış-verişlerinin bereketini kaybederler.”¹⁸⁸

2.3.7. Bazı dinî faaliyetlerin kişiye şehitlik derecesi kazandırması

2.3.7.1. Peygamber yolunu takip edip sünnete sarılma

Sünnetin, Kur’ân-ı Kerim’den sonra, ikinci asli delil olduğunda görüş birliği vardır. Bu yüzden Hz. Peygamber’e nispeti sabit ve sahih olan sünnetin gereğine göre amel etmenin vucubu üzerinde bütün alimler ittifak etmiştir. Onlar bu konuda Rasûlullah (s.a.s)’a itaatı emreden, onu sevmenin Cenab-ı Hakkı sevmek olduğunu bildiren, ona karşı gelenlere şiddetli tehditler bildiren âyetlere dayanırlar. Bu âyetlerden bir kaç şunlardır:

*"Allah'a itaat edin, Rasûle itaat edin ve kötülüklerden sakının."*¹⁸⁹ *"Kim Rasûle itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur."*¹⁹⁰ *"Peygamber size ne verdiyse onu alın ve size neyi yasakladıysa ondan da sakının. Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir."*¹⁹¹ *"Deki: Eğer Allahı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir."*¹⁹², Anlaşmazlıklarda ise, Hz. Peygamber’in hakem yapılıp, vereceği karara uyulması gerektiği şöyle belirlenir: *"Hayır, Rabbine yemin olsun ki, onlar aralarında çıkan*

¹⁸⁷Buhârî, Büyü 26; Müslim, Müsâkât 13 ; Ebu Dâvud, Büyü 6 ; Nesâî, Büyü 5. Hadis’in metni Buhârî ve Müslim’deki metindir. Ebu Dâvud’da “Bereketi giderir” şeklindedir.

¹⁸⁸ Buhârî, Büyü 19, 22,; Müslim, Büyü, 47; Ebu Dâvud, Büyü 53,; Tirmizî, Büyü 26, ; Nesâî, Büyü 3.

¹⁸⁹ el-Mâide, 5/92.

¹⁹⁰ en-Nisâ, 4/80.

¹⁹¹ el-Haşr, 59/7.

¹⁹² Âlu İmrân, 3/31.

*anlaşmazlıklarda seni hakem yapıp, sonra da senin verdiği hükme karşı içlerinde bir burukluk duymadan tam anlamıyla teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar."*¹⁹³

Allahın hükmü gibi, Hz. Peygamber'in sünnetinin de bağlayıcı olduğu ve bunlara dayanan bir hükme karşı gelmenin sapıklık sayıldığı şöyle tespit edilir: *"Allah ve Rasûlü bir işte hüküm verdiği zaman, artık mü'min bir erkek ve kadının, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Rasûlüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur."*¹⁹⁴

Rasûlullah (s.a.s)'in emrine aykırı davranmanın sonuçlarına bir âyette şöyle yer verilir: *"Bu yüzden onun (Allah Rasûlünün) emrine aykırı davrananlar, başlarına bir belâ gelmesinden veya kendilerine çok acı bir ozap isabet etmesinden sakınsınlar."*¹⁹⁵

Bütün bunların ışığında konumuzla ilgili olarak, Hz. Peygamber'in sünnetine uymanın, yerine göre insana şehitlik sevabı kazandırabileceğini bildiren, Ebu Hureyre hadisi şöyledir: *"Ümmetimin fesada düştüğü bir zamanda Sünnetime temessük edip (hizmet eden, dinini yaşayan) yüz şehit sevabını kazanabilir."*¹⁹⁶

Başka bir hadiste de Rasûlullah (s.a.s), sünnetine uymanın, takva dairesinde yaşamanın önemiyle ilgili şöyle buyurmaktadır: *"Vasiyetini hazırlayarak vefat eden, sünnete ve takvaya uyarak, kendisine şahitlik edilerek ve günahları affedilmiş olarak vefat etmiş olur."*¹⁹⁷

Hz. Peygamber'in hayatında ve vefatından sonra ashab-ı kiram onun sünnetine uymak gerektiğinde birleşmişlerdir. Sahabe, Allah elçisinin emir ve yasaklarına uyuyor, helal dediğini helal, haram dediğini haram olarak kabul ediyordu. Nitekim Muaz b. Cebel (r.a) Yemen'e vali olarak giderken, orada; Allah'ın kitabı ile hüküm vereceğini, bunda bulamazsa Rasûlünün sünnetine başvuracağını belirtmiştir. Bunu işiten Hz. Peygamber'in bu durumdan hoşnut olduğunu açıkladığı nakledilir.¹⁹⁸ Diğer sahabiler de, herhangi bir mesele

¹⁹³ en-Nisâ, 4/65.

¹⁹⁴ el-Ahzâb, 33/36.

¹⁹⁵ en-Nûr, 24/63.

¹⁹⁶ el-Heysemî, a.g.e., VII, 282.

¹⁹⁷ İbn Mace, Vesaya, 2.

¹⁹⁸ Tirmizi, Ahkâm, 3; Ahmed b. Hanbel, V, 230, 236, 242; Ebû Dâvûd, Akdiyye, 11.

hakkında Kur'ân'da bir hüküm bulamadıkları zaman Hz. Peygamber'in sünnetine başvuruyordu. Hz. Ebû Bekir, bir olay hakkında bildiği bir hadis yoksa, bunu sahabe topluluğuna arz eder, o konuda bir hadis bilen olup olmadığını öğrenmeye çalışırdı. Hz. Ömer'in, tabiilerin ve bunları izleyen Tebe-i tâbiîn'in metodu da böyledir.

2.3.7.2. Allah rızası için Kur'an okuma

Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ilk gelen vahiy ve ilk ayet olan; “*Yaratan Rabbinin adıyla oku!*”¹⁹⁹ ile başlayan Kur'an'ı okumanın önemi ve fazileti, öncelikle Kur'an'da şöyle ifade edilmektedir: “*Allah'ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah için) gizli ve açık sarfedenler, asla zarara uğramayacak bir kazanç umabilirler.*”²⁰⁰ Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hadislerinde ise, hem dile getirilmiş ve hem de fiili olarak bu fazilet vurgulanmıştır. Bu konuda bir çok rivayetten bazıları şöyledir:

Hz. Peygamber (s.a.s.) Haşr sûresinin son üç ayetini okuyan kimsenin mükafatını Ma'kıl b. Yesâr (r.a.)'den rivâyetine göre şöyle açıklamıştır: “*Kim sabah olduğunda üç kere Eûzû billahissemiil âlimi minşeytanirracim (Allah'ın rahmetinden kovulan taşlanmış şeytanın şerrinden her şeyi bilen Allah'a sığınırım) diyerek; **Haşr sûresinin sonundan üç ayet okursa**, Allah o kimseye yetmiş bin melek vekil eder de o melekler akşama kadar o kimseyi duâ ve istiğfar ederler. **Eğer o gün ölürse şehit olarak ölür.** Akşam olunca okuyan kimse de sabaha kadar aynı durumdadır.*”²⁰¹

Yine başka bir hadislerinde Rasûlullah (s.a.s), Kur'an okumanın önemini şöyle vurgulamıştır: “*Kim Allah rızası için Kur'an okursa sıddıklar, şehitler ve salihlerle yazılır. Bunlar ne iyi arkadaşlardır.*”²⁰²

Bir diğer hadislerinde de, “*Allah'ın en çok sevdiği amel hangisidir?*” diye sorulan bir soruya, Hz. Peygamber(s.a.s) şöyle cevap vermiştir: “*...Kur'an'ı başından sonuna kadar okuyan, bitirince de tekrar başlayandır*” cevabını aldı.²⁰³

199 Alak, 96/1.

200 Fatır,35/29.

201 Tirmizî, Sevu'î'l-Kur'an, 22 (Tirmizî'ye göre garip hadistir); Darimî, Ebu Muhammed Abdullah, es-Sünen, Beyrut trs., Fedailu'l-Kur'an, 27; Müsned, III, 21.

202 Müsned, III, 437; Heysemî, Age., III, 30.

2.3.7.3. Dua etme

Allah'a yalvarmak, O'na yakarmak, O'ndan yardım istemek v.s. anlamlarına gelen dua, insanda fitrî bir olgudur. Bu sebeptendir ki, bütün dinlerde mevcuttur. Bir yaratıcıya inanan her insan şu veya bu şekilde dua eder. İnsanlar hayatları boyunca, üstesinden gelemeyecekleri birçok şeylerle karşılaşmakta, keder, sıkıntı, acz ve ümitsizliklere maruz kalmaktadırlar. Bu konuda yüce Allah şöyle buyurur: *“İnsana bir zarar geldiği zaman, yan yatarak, oturarak veya ayakta durarak (o zararın giderilmesi için) bize dua eder; fakat biz ondan sıkıntısını kaldırdınca, sanki kendisine dokunan bir sıkıntıdan ötürü bize dua etmemiş gibi geçip gider. İşte böylece haddi aşanlara yapmakta oldukları şeyler güzel gösterildi.”*²⁰⁴, *“(Denizde) dağlar gibi dalgalar onları kuşattığı zaman, dini tamamen Allah'a has kılarak (ihlâsla) O'na yalvarırlar. Allah onları karaya çıkararak kurtardığı vakit içlerinden bir kısmı orta yolu tutar. Zaten bizim âyetlerimizi, ancak nankör hâinler bilerek inkâr eder.”*²⁰⁵

Bu âyetlerden de anlaşıldığı gibi dua, insanda fitrîdir ve özellikle sıkıntılı anlarda Allah'a dua etmek, sadece samimî olarak Allah'a inananlara has bir durum değildir. Allah'a ortak koşanlar da bu gibi durumlarda Allah'a yönelir ve O'na dua ederler.

Ayrıca dua etmenin önemi, gerekliliği ve faziletleri birçok hadiste zikredilmiş olmakla beraber, bunlardan bazıları da kişiyi şehadet mertebesine ulaştıracak önemli ibadetlerden sayılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *“Allah'a duâdan daha üstün bir şey yoktur.”*²⁰⁶

Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: *“Yunus'un balığın karnında iken yaptığı duâ olan: “Senden başka gerçek ilah yoktur. Sınırsız kudret ve yüceliğinle sen, her şeyin üstündesin doğrusu ben yapılması gerekeni yapmamak suretiyle kendime haksızlık*

203 Tirmizî, Sevu'ul-Kur'an, 11; Darimî, Fedailu'l- Kur'an, 23.

204 Yunus, 10/12.

205 Lokman, 31/32.

206İbn Mâce, Dua, 27; Tirmizî, dua, 1. Tirmizî: “Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi merfu olarak sadece İmrân el Kattan'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. İmrân el Kattan, İbn Dâvûd'tur. Ebû'l Avvam diye künyelenir. Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla İmrân el Kattan'dan bu senedle hadisin bir benzerini bize aktarmıştır”, demektedir

edenlerdenim.” (Enbiya: 87) Bu duâyı herhangi konuda yaparsa Allah onun duâsını mutlaka kabul eder.”²⁰⁷ Bir gün, Hz. Peygamber(s.a.s.); “Size Allah’ın en büyük ismini (el-İsmu’l-A’zam) haber vereyim mi? O, Hz. Yunus’un duasıdır” buyurdu. Bir şahıs, “bu sadece Hz. Yunus’a mı aittir?” diye sorunca, Hz. Peygamber(s.a.s.), sen, “Bunun üzerine onun duasını kabul ettik ve onu kederden kurtardık. İşte biz müminleri böyle kurtarıyoruz.”²⁰⁸ şeklindeki âyeti duymadın mı? Hangi Müslüman bu duayı hastalığı sırasında kırk defa okur ve o hastalıktan ötürü ölürse **şehit sevabı alır**; iyileşirse, günahları af olur.”²⁰⁹

Dua yalnız Allah'a yapılır; istek ve yardım sadece Allah'tan istenir. Allah'tan başkasından bir yardım ve istekte bulunan, şirke girer. Hemen her yerde, her zaman ve pozisyonda dua yapılabilir. Ancak Kur'an ve hadislerde, özellikle seher vakitlerinde dua ve istiğfarda bulunulmasını tavsiye edilmiştir.²¹⁰

2.2.7.4. Allah rızası için müezzinlik yapma

Bir beldede ezânın okunması, o beldenin Müslüman olduğunun en açık işareti olduğu gibi aynı zamanda da İslam'da şeairedir. Yani umum halkını hakkını içeren toplumsal bir ibadettir. Onun için de terk edilmemelidir. Aksi durumda orada yaşıyan herkes sorumlu olur. Hadis kitaplarında ezân ve müezzinlik hakkında özel bölümler ayrılmış ve bu konuda birçok hadis rivayet edilmiştir.

Allah rızası için müezzinlik yapanın, sevap ve faziletlerini, Ebû Hüreyre (r.a.)’den gelen rivâyete göre Rasûlullah (s.a.s.) bir hadislerinde şöyle ifade etmiştir:

"Şehitler beştir: Taundan ölen, karın (yânî iç) hastalığından ölen, suda boğulan, yıkıntı altında kalıp ölen, bir de Allah yolunda şehit olan(yani öldürülen)dır". Yine Rasûlullah şöyle buyurdu: "İnsanlar ezan okumakta ve

²⁰⁷Müsned, 1383; Tirmizi, dua, 82. (Muhammed b. Yahya diyor ki: Muhammed b. Yusuf b. Mürre b. İbrahim b. Muhammed b. Sa'd bu hadisi Sa'd b. ebî Vakkâs'tan rivâyet etmiş olup "Âişe'den" dememiştir. Tirmizî: Başkaları bu hadisi Yunus b. ebî İshâk'tan, İbrahim b. Muhammed b. Sa'd'den ve Sa'd b. ebî Vakkâs'tan rivâyet etmişler ve senedinde "babasından" dememişlerdir. Bazıları ise Yunus b. İshâk'tan rivâyet ederek şöyle demişlerdir: "İbrahim b. Muhammed b. Sa'd, babasından ve Sa'd b. ebî Vakkâs'tan rivâyet etmişlerdir." Yunus b. ebî İshâk ise bazen hadisin senedinden "babasından" demektedir.).

²⁰⁸Enbiya, 88.

²⁰⁹Hâkim, el-Müstedrek Ale's-Sahihayn, I, 506.

²¹⁰Bkz., Al-i İmran, 3/17.; Zariyat, 51/17-18.

*birinci safta olan (hayır ve bereketler bilir) olsalar da (onları elde etmek için) kur'a atmaktan başka çâre bulamasalardı, muhakkak kur'a alışırlardı.*²¹¹

Müezzin olmak, günde beş defa ezan okuyarak insanları Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed (s.a.s)'in Allah (c.c.)'nin son Peygamberi, kurtuluşa çağıran son elçisi ve insanlığın yegâne ve tek önderi olduğuna, Allah'a davet etmenin fazileti hakkında, Hz. Muaviye(r.a)'den gelen rivayette, Rasûlullah(s.a.s) şöyle buyurmaktadır: *"Müezzinler kıyamet günü insanların en uzun boylu olanlarıdır".*²¹²

Ayrıca, Allah rızası için müezzinlik yapanın, Cehennem ateşinden kurtulacağına müjdesini, İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle haber vermiştir: *"Kim yedi sene Allah rızası için müezzinlik yaparsa Cehennem ateşinden kurtulacağı yazılır."*²¹³

Yine bu mevzuda Rasûlullah(s.a.s.), *"Sevap ve karşılığını sadece Allah'tan bekleyerek (Allah rızası için) müezzinlik yapan kişi, kana bulanmış şehit gibidir. Öldüğünde haşere kabirde onu rahatsız etmezler, yemezler."*²¹⁴ buyurması da konunun önemini ayrıca te'yit etmektedir.

2.3.7.5. Cuma günü veya gecesi vefat etme

Allah Teâlâ bazı geceleri, diğer gecelerden daha faziletli (üstün) yaratmış ve bu gecelerde yapılan ibadetlere daha çok mükâfat vermiştir. Aynı zamanda önemli bazı işleri de bu gecelerde yaratır. Bunun için bu gecelere mübarek geceler denir. İşte bu mübarek gecelerden biri de Cuma günü ve gecesidir.

İslâm'da Cum'a gününün dünyanın başlangıcına, sonuna ve âhirete kadar uzanan bir yeri ve değeri vardır. Diğer semâvi dinlerde de Cum'a gününe dikkat çekilmiş, fakat onlar bunu terkederek başka günlere yönelmişlerdir.

Cuma gününün önemi ve faziletleriyle ilgili kaynaklarda kaydedilen hadislerden bazıları şöyledir:

²¹¹ *Müslim*, İmare, 166 ; *Buhari*, Ezan, 32; *Müsned*, III, 29.

²¹² *Müslim*, Salat, 14; *İbn Mace*, Ezân, 5; *Müsned*, III, 169.

²¹³ *İbn Mace*, Ezân, 5; *Tirmizî*, Salat, 38, (*Tirmizî*: Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Sevbân, Muaviye, Enes, Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir. İbn Abbâs hadisi garibtir).

²¹⁴ *Heysemî*, Age., III, 2.

Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “*Güneşin doğduğu en hayırlı gün; Cuma günüdür. Adem o günde yaratıldı, Cennete o gün girdi ve o gün Cennet’ten çıkarıldı, kıyamette Cuma günü kopacaktır.*”²¹⁵

Ebû Hüreyre'den gelen diğer bir rivayette ise, Rasûlullah (s.a.s.)’ın şöyle dediği nakledilmiştir: “*Bizler, bizden önce kitap verilenlere göre en sonuncusuyuz. Kıyâmette ise en öne geçeceğiz. Onlar, Allah’ın kendilerine farz kıldığı bu Cum’a gününde ihtilafa düştüler. Allah onu bize gösterdi. Diğer insanlar bu konuda bize uyuyorlar. Ertesi gün yahudilerin, daha ertesi gün ise hristiyanlarındır.*”²¹⁶ Yine Ebû Hüreyre'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: “*Rasûlullah (s.a.s.)’a Cum’a gününe niçin bu adın verildiği sorulduğu zaman şöyle cevap vermiştir: “Babanız Âdem’in yaratılışı o günde oldu. Kıyâmet o günde kopacak, yeniden dirilme ve insanların hesap için yakalanması o günde olacaktır. Cum’a gününün üç saatinin sonunda öyle bir an vardır ki, o anda dua edenin duası kabul olunur.*”²¹⁷

Ayrıca, cum'a gecesi veya cum'a günü vefat eden bir müslümanın, *kabir fitnesinden* korunabileceğini ifade eden hadisi, Abdullah b. Amr (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.s.) buyurdular ki: “*Cum’a gecesi veya cum’a günü vefat eden hiçbir müslüman yoktur ki, Allah onu **kabir fitnesinden** korumamış olsun.*”²¹⁸

İşte yukarıda faziletleri ve önemi anlatılan bu günle ilgili, Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “*Cuma günü veya gecesi ölene Allah **şehit sevabı** yazar ve kabir imtihanından korur.*”²¹⁹

2.3.8. Gurbette ölüm

Müslümanın, gerek hayatın sorumluluklarını helel dairede yerine getirmek, gerekse Allah rızası için her hangi bir vazife uğrunda gurbette bulunması zaman

215Nesai, Cuma: 4; Buhârî, Cuma: 4; Tirmizi, Cuma, 353.Tirmîzî: Bu konuda Ebû Lübabe, Selman, Ebu Zerr, Sa’d b. Ubâde, Evs b. Evs’den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

216Buhârî, Cum’a, 1; Müslim, Cum’a, 856.

217Ahmed b. Hanbel, II, 311.

218Tirmizi, Cenaiz, 72.(Tirmîzî: “Bu hadis garibtir. Senedi muttasıl değildir. Rabia b. Seyf sadece Ebû Abdurrahman el Hubullî vasıtasıyla Abdullah b. Amr’dan rivâyet ediyor. Rabia b.Seyf’in, Abdullah b. Amr’dan hadis duyduğunu bilmiyoruz.”demektedir.).

219Müsned, II, 169, 176, 220; Tirmîzî, Cenaiz, 72, (Tirmîzî’nin lafzında “şehit sevabı yazılır” ibaresi bulunmamaktadır. Tirmîzî hadisi değerlendirirken şöyle demektedir: “Bu hadisin senedi muttasıl olmadığından, garibtir.. Rabia b. Seyf sadece Ebû Abdurrahman el Hubullî vasıtasıyla Abdullah b. Amr’dan rivâyet ediyor. Rabia b. Seyf’in, Abdullah b. Amr’dan hadis duyduğunu bilmiyoruz, demiştir.).

zaman kaçınılmaz olabilmektedir. Kendi memleketi, ehli ve akrabasından uzakta, vatan hasretiyle (islama aykırı yaşanmayıp istikamette) geçen böyle bir hayatın birgün diyar-ı gurbette son bulmasının da, kişiye şehitlik kazandırabileceği şu hadisle ifade edilmektedir:

İbn Abbâs'tan(r.a.) rivayetle, “Rasûlullah (s.a.s.) buyurdular ki: “*Garip olarak (yabancı yerde, gurbette) ölen şehittir.*”²²⁰

Sonuç olarak; İnsanın hayatının nenerede ve nasıl biteceği “muğayyebattan” olup bilinemediğinden, Müslümanın da hayatının elbet bir gün biteceği gerçeğinden hareketle, “alemlere rahmet” olarak gönderilen Rasûlullah (s.a.s.), müslümanların iman ve amel-i salih dairesinde, istikametle olduğu sürece, yukarıda konularına göre sıralanan hadiselerden biriyle ömrünün tamamlanabilmesi ihtimaline binaen “*ahiret şehidi*” vasfıyla şerefleenebileceğini ihtimal dairesinde görerek, inananları teşvik ederek, daha dikkatli olmaya çağırıştır.

Müslümanı sevap ve manevî makam açısından şehitliğe yükseltebileceği ifade edilen konuları maddeler halinde, kısaca şöyle ifade edebiliriz:

1. Hastalıklar: İç hastalıkları,veba (taun) gibi bulaşıcı hastalıklar, ateşli hastalıklar (humma), irademiz dışında bulaşan aids, kanser ve benzerleri, deniz tutulması, zehirlenmeler.

2. Tabii afetler ve kazalar: Yangın, sel, deprem, yıldırım çarpması, trafik kazaları, boğulma, yıkıntı altında kalma, yüksek bir yerden düşme.

3. Kadınlara has durumlar: Hamile kadın, emzikli kadın, doğum sırasında ölen kadın, bakire kız.

4. Mukaddesatı koruma: Dini, malı, vatani, namusu, nefsi koruma ve düşmana karşı nöbet tutma.

5. Sosyal yardımlaşma ve dayanışmalar: İlmi çalışmalar, doğru ve güvenilir ticaret, temel ihtiyaç maddelerini temin etme, aile geçimini helâlinden sağlama.

---

²²⁰ *İbn Mace*, Cenaiz, 61.(Bu hadisin değerlendirmesinde; *İbn Hacer*, (senedinden dolayı) zayıf olduğunu ifade etmektedir.).

6. Bazı dinî faaliyetler: Peygamber yolunu takip edip sünnete sarılma, Allah rızası için müezzinlik yapma, Cuma günü veya gecesi vefat etme, sabah-akşam dua edip Allah’a yakınlaşma, Kur’an okuma(ya devam etme), vasiyet hazırlama.

7. Diğer bazı faaliyetler: Gurbette ölme, vahşi hayvanların saldırısı veya haşaratın zehirlemesi sonucu ölme, zalim idareciye karşı hakkı söyleme sonucunda öldürülmeye maruz kalma, samimiyetle şehitliği arzulama...gibi durumların yukarıda zikrettiğimiz hadislere göre, Müslüman bir kişiyi “ahiret şehidi” makamına çıkarabileceği belirtilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEHİTLİĞİN FAZİLETLERİ VE ŞEHİTLERE TANINAN MADDÎ- MANEVÎ HAKLAR

3.1. ŞEHİTLİĞİN FAZİLETLERİ

3.1.1. Dünyada ve berzah âlemindeki faziletleri

3.1.1.1. Şehit ölüm ve öldürülme acısı çekmez

Her canlı varlık için ölüm kaçınılmaz bir gerçektir. Canlılar doğar, büyür ve ölürler.²²¹ Hiç kimsenin de ölümden kaçıp kurtulma çaresi yoktur. Bu konuda Allah Teala bazı ayetlerde şöyle buyurmaktadır: *"Binlerce kişinin ölüm korkusuyla beldelerini terkettiklerini görmedin mi? Allah onlara "ölün" dedi, sonra da kendilerini diriltti."*²²²; *"Şöyle de: Siz evlerinizde olsaydınız bile üzerlerine öldürülmesi yazılmış olanlar, yine şüphesiz öldürülecekleri yerlere çıkıp giderlerdi"*²²³; *"Nerede olursanız olun, tahkîm edilmiş yüksek kalelerde bile bulursanız ölüm sizi bulur."*²²⁴; *"Bir gün bakarsın ki, ölüm baygınlığı gerçek olarak gelmiş "işte bu, senin kaçıp durduğun şey" denilmiştir."*²²⁵

Ölüm gerçeğinin yanında en önemli husus da ölüm anındaki duyulan acı, ızdırab ve korkudur. Bu konudaki bazı hadisler şöyledir:

Cabir b. Abdillâh'ın, Hz. Peygamber'den rivayet ettiği şu hadîs-i şerif te konuyu aydınlatmaktadır: *"İsrail oğullarından bir grup insan, bir mezarlığa uğrarlar. Aralarından birisi, "Allah' a yalvarsak da, bu ölülerden birini diriltse, biz de bazı şeyler sorsak," teklifini yapar. Allah'a dua ederler. Derken saç-sakalı karışmış, alnında secde izi bulunan bir adam mezardan çıkarak, "Benden ne istiyorsunuz? Ben elli sene önce ölümü tattım, hala acısını içimde hissediyorum"*²²⁶ der.

Hz. Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.s.)'in ölüm anında yanındaydm, yanında içinde su bulunan bir su kabı vardı, elini o

221 Konuyla ilgili ayetler için bkz.: Âl-i İmrân, 3/185; el-İsrâ, 17/99; el-Enbiyâ, 21/34; er-Rahmân, 55/26.

222 el-Bakara, 2/243.

223 Âl-i İmrân, 3/154.

224 en-Nisâ, 4/78.

225 Kâf, 50/19.

226 *el-Müsne'd, ez-Zühd, 16,17.*("Ölüm acısının bir damlası, dünyanın dağlarına damlatılsa, erirler," sözü de aktarılmaktadır.).

kabın içerisine daldırıp yüzünü siliyor ve şöyle diyordu: “Allah’ım ölüm sancılarından ve ölümün şiddetinden dolayı bana yardım et.”²²⁷ Hz. Fatıma (r.a.), “Babacığım! Ne acılar çekiyorsun!” diye ağlayınca Hz. Peygamber, “Bugünden sonra baban acı çekmeyecektir.” cevabını verdi.²²⁸

Bu konuda *el-Muhasibî*, şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

“Hz. İsa; “Ey Havariler! Şu ölümün sekerâtını bize kolaylaştırması için Allah'a dua edin! Doğrusu ölümden çok korkuyorum. Bu korku beni adeta ölümün eşiğine götürüyor,” derken, Ömer b. Rızkullah da şöyle diyor, “Şayet yeminimi bozmaktan korkmasaydım, “Rabb'imın bana göndereceği elçinin yüz hatlarından Allah'ın yanındaki durumumu öğreninceye kadar dünyanın hiç bir şeyiyle sevinmeyeceğim” diye yemin ederdim”.²²⁹

Bunlar, Allah dostları ve sevdiği kullarıdır. Bir kısmına kolaylaştırdığı halde, ölümün acısından ve sekerâtın ızdırabından kurtulamamışlardır. İyiyi kötüyle karıştıran, yapmayıp kaçırıkları iyilik ve ibadetlerin pişmanlık, hasret ve esefi içinde iken ölümün son haddine varan dehşeti ile karşılaşan kişilerin çektiği acıları ise sen düşün! O anda ölüm meleği de çıka gelir!²³⁰

İşte Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Hz. Peygamber(s.a.s.), şehidin bu acıları duymadıklarını şöyle müjdelemektedir: “Şehîd kimsenin ölüm anındaki duyduğu acı çimdiklemeden dolayı duyduğu acı kadar basittir.”²³¹

3.1.1.2. Melekler şehidi kanatlarıyla gölgeler

Şehit, henüz defnedilmeden, Allah’ın rahmetine mazhar olur. Bu konuda, meleklerin kanatlarıyla şehit cenazesine özel muamelede bulunarak perdedarlık yaptığı peygamberimizin bir hadisinde şöyle ifade edilmektedir:

İbnu’l-Münkedir, Câbir ibn Abdillâh (r.a.)’ın şöyle dediğini rivayet etmektedir: “Uhud günü babam şehit edilip, burnu, kulakları, etrafı kesilmiş olarak getirildi ve nihayet Rasûlullah(s.a.s.)’ın önüne konuldu. Üzeri bir bezle

²²⁷ *İbn Mâce*, Cenaiz, 64; *Tirmizî*, Cenaiz, 8. *Tirmizî*: Bu hadis hasen garibtir.

²²⁸ *Neseî*, Cenâiz, 6.

²²⁹ *el-Muhasibî*, *Kalb Hayatı* (er-Ri’aye), (Çev., Abdulhakim Yüce), İzmir, 1997. s.128

²³⁰ *el-Muhasibî*, a.g.e., s.130.

²³¹ *İbn Mâce*, Cihâd, 16 ; *Darimi*, Cihad, 17 ; *İbn Hanbel*, II- 297; *Tirmizi*, Fedailü'l-Cihad, 26,(*Tirmizî*: Bu hadis hasen sahih garibtir.).

örtülmüş hâldeydi. Ben babamın üstünden örtüsünü açmak isteyerek yanlarına vardım. Akrabalarım beni bundan nehyettiler. Sonra bir daha açmak üzere vardım. Yine kabîlem beni nehyettiler. Bu defa Rasulullah(s.a.s.) emir buyurdu da, örtü kaldırılıp açıldı. Bu sırada bir kadın çığlığı işitti ve: "Bu kadın kimdir?" diye sordu. Oradakiler: Fâtıme binti Amr'dır, yâhud Amr'ın kız kardeşidir, diye cevâb verdiler. Rasûlullah (s.a.s): "Bu kadın niçin ağlıyor?" Yâhud da: "Ağlamasın! Çünkü o aziz şehidi melekler, cenazesi kaldırılincaya kadar kanatlarıyla gölgelemekte devam ettiler" buyurdu."²³²

3.1.1.3. Şehit kabir azabı görmez ve cesedi bozulmaz

Kabir (mezar), ölen kimsenin toprağa gömüldüğü yerdir. Çoğulu "kubûr" dur. Buhari ve Müslim'in rivâyetine göre²³³ "Allah hem dünya hayatında hem de ahirette îman edenleri sağlam sözle, (Kelime-i Şehâdetle) tesbit eder"²³⁴ âyet-i kerîmesi kabir azabı hakkında nazil olmuştur.

İmam Eş'ari, kabir azabına; "(Azaptan biri de) Ateştir ki, onlar sabah akşam buna sokulurlar. Kıyametin kopacağı günde Firavun ailesini azabın en çetinine sokun denilecek."²³⁵ ve "Çevrenizdeki bedevi Araplardan ve Medine halkından birtakım münafiklar vardır ki, münafiklıkta maharet kazanmışlardır. Sen onları bilmezsin, Biz biliriz onları. Onlara iki kez azap edeceğiz. Sonra da onlar büyük bir azaba itileceklerdir."²³⁶ ayetleriyle birlikte, "Onlar sabah akşam ateşe arz olunurlar (dünya durdukça kabirdeki azab böyle devam eder). Kıyamet koptuğu gün de.." ²³⁷ ayetini de delil olarak gösterir.²³⁸

Yine, kabir azabı ile ilgili bir çok hadis-i şerif zikredilmektedir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Hiz. Aişe validemiz (r.a.), Peygamber Efendimiz'in şöyle dua ettiğini bildirmektedir: "Allah'ım! Kabir azabından, Cehennem ateşinin ve kabrin fitnesinden, Mesih-i Deccal'ın fitnesinden, hem zenginliğin hem de fakirliğin

²³² Buhari, Cenaiz, 3,4, 34; Müslim, Fadâilu's Sahabe, 130; Buhari, Megâzî, 27.

²³³ Buhari, Cenaiz 87, Tefsir, İbrahim 2; Müslim, Sıfatu'l-Cenne, 13.

²³⁴ İbrahim; 14/27.

²³⁵ Mümin; 40/46.

²³⁶ et-Tevbe; 9/101.

²³⁷ Mü'min; 40/ 46.

²³⁸ el-Eş'ari, el-İbane an Usuli'd-Diyane, s.70, Medine 1975.

*fitnesinden Sana sığınırım. Allah'ım! Beyaz bir kirli elbiseyi tertemiz yaptığın gibi, benim hatalarımı da soğuk kar sularıyla sil; böylece kalbimi hatalardan koru. Allah'ım! Tembellikten, bunaklıktan, borçtan ve günahlardan sana sığınırım."*²³⁹

Rasûlullah (s.a.s)'in *sabah akşam ve sıkça kabir azabından ve fitnesinden Allah'a sığınması*, kabir hayatının ve azabının ne kadar dehşetli olduğunu açıkça göstermektedir.

Hız. Peygamber(s.a.s.) diğer bir hadislerinde de şöyle buyururlar: Ebû Saîd (r.a.)'den rivayete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.s.), namazgaha girdi ve bazı insanların dışleri görünecek derecede gülüşüklerini gördü ve şöyle buyurdu: *"Ne var ki sizler ölümü çok sık hatırlamış olsaydınız şu gördüğüm vaziyette olmazdınız."* Öyleyse tüm lezzetleri yok edip kesen, ölümü çok hatırlayın. Kabir, hergün şöyle diyerek konuşur: *"Ben yalnızlık eviyim, ben tek kişilik evim, ben toprak eviyim, ben kurtçukların eviyim!"* Mü'min kul toprağa defnedildiğinde kabir ona şöyle diyecektir: *"Merhaba, hoş geldin! Üzerimde yürüyenlerin en sevgilisi olduğuna göre bugün benim himayem altına girdin sana ne yapacağımı göreceksin!"* Sonra o kabir, o kimse için gözünün görebildiği kadar genişleyecek ve Cennete doğru bir kapı açılacaktır. İsyancı ve kafir bir kul da kabre konulduğunda kabir ona şöyle diyecektir: *"Sana rahat ve huzur yok, sen hoş vaziyette gelmedin bana, üzerimde yürüyenlerin en sevimsizi ve kızdığım biri olarak bana gelmiş durumdasın ve sana ne yapacağımı göreceksin."* Rasûlullah (s.a.s.) şöyle devam etti: *"Sonra kabir o kimseyi o derece sıkıştırır ki, kaburgaları birbirine geçer."* Ebû Saîd dedi ki: *"Rasûlullah (s.a.v.), parmaklarıyla bu durumu göstererek parmaklarını iç içe soktu ve şöyle buyurdu: "Sonra o kimseye yetmiş tane yılan musallat edilir ki, o yılanlardan biri toprağa üflese, o toprak dünya durdukça hiç bir şey bitirmez. Bu yılanlar onu, hesaba çekilinceye kadar, sokar ve ısırırlar, paramparça ederler. Ebû Saîd şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.s.), şöyle buyurdu: "Kabir, ya Cennet bahçelerinden bir bahçe veya Cehennem çukurlarından bir çukurdur."*²⁴⁰

Kur'an'da *şehitlerin kabir sorgusundan muaf olduklarını, onların Allah katında rızıklandırılmakta olduklarıyla ilgili olarak şöyle buyrulur: "Allah*

²³⁹ Buharî, Cihad 25, Daavat 36; İbn Mace, Dua 3.

²⁴⁰ İbn Mâce, Zühd: 31; Tirmizi, Kıyamet, 26. Tirmizî: Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

yolunda öldürenleri, sakın ölümler sanmayın. Bilâkis onlar diridirler. Rableri katından rızıklandırılmaktadırlar.”²⁴¹

Hadislerde ise, şehitlerin kabir sorgusundan, fitnesinden korunup muaf oldukları hususu özellikle şöyle vurgulanmaktadır:

Fudâle b. Ubeyd (r.a.), Rasûlullah (s.a.s.)’den bize aktararak şöyle demiştir: “Her ölen kimsenin amel defteri kapanır ancak Allah yolunda kalbi cihâda bağlı olarak ölen(şehit) kimse müstesna, onun ameli kıyamet gününe kadar çoğalıp artar ve o kimse kabir fitnesinden de güvendedir.” Ve Rasûlullah (s.a.s.)’ın şöyle buyurduğunu da işittim: “Mücâhid nefsinin isteklerine karşı cihâd ederek günahlardan uzak durmak için mücadele eden kimsedir.”²⁴²

Ayrıca, Şehitlerin, Allah katında altı özelliğinin anlatıldığı, Mıkdam b. Ma’d-i Kerib (r.a.) hadisinde; “şehidin, kabir azabından korunduğu ve kıyametteki en büyük korkudan güven içinde olduğu.”²⁴³ da ifade edilmektedir.

Yine şehidin, henüz berzah alemindeyken karşılaşacağı nimetlerden bir diğeri de “**cesedinin bozulmaması**, kabrin haşaratından muhafaza edilmesi” hususu olduğunu, şu hadis bize açıklamaktadır:

Abdurrahman b. Ebî Sa’sa’dan rivayet edildiğine göre; “Ensar’dan olup sonradan Selemiyyeyn kabilesine mensup olan Amr b. Cemuh ve Abdullah b. Amr’ın mezarlarını sel götürmüştü. Çünkü onların kabirleri sel ağzına geliyordu, ikisi de aynı mezarda gömülü bulunuyorlar ve ikisi de Uhut şehitlerindendi. Derhal onlar için başka mezar kazıldı. Bulundukları mezar açılınca görüldü ki sanki henüz daha akşamleyin vefat etmişler gibi cesetleri hiç bozulmamış! Biri yaralanmış ve elini yarasının üzerine koymuştu. Böylece defnedilmiş. Mezar açılınca elini yaranın üzerinden aldılar, sonra el tekrar yaranın üzerine geldi, aynı eskisi gibi kondu. Mezarın açılışı ile Uhut harbi arasında tam kırk altı sene geçmişti.”²⁴⁴

241 Âl-i İmrân, 3/169.

242Müslim, İmara: 42; Ebû Dâvûd, Cihâd: 36.Tirmizi, Cihad, 2. Tirmizî: Bu konuda Ukbe b. Âmir ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmizî: Fudale hadisi hasen sahihtir.

243 İbn Mâce: Cihâd: 16, Tirmizi, Fezailul-Cihad, 25.

244Muvatta, Cihad, 21.(İmam Malik; “zaruret halinde iki-üç kişinin aynı kabre defnedilmesinde bir mahzur yoktur. Ancak en yaşlısı kible tarafına konulmalıdır.”demektedir).

3.1.1.4. Mağfiret edilir ve cennet'teki makamı gösterilir.

Şehidin, berzah alemindeyken karşılaşacağı ifade edilen nimetlerden bir diğeri, belki de en can alıcı ve heyecanlısı “*mağfiret edilip, Cennet'teki makamının gösterilmesi*”dir.

Bu konuda, Mıkdam b. Ma'd-i Kerib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “*Şehîdin, Allah katında altı özelliği vardır; şehit olur olmaz günahları affedilir, Cennet'teki gidip kavuşacağı yer kendisine gösterilir. Kabir azabından korunur, kıyametteki en büyük korkudan güven içindedir. Başına vakar tâc'ı giydirilir o taç üzerindeki tek bir yakut taşı dünyadan ve içindekilerden daha değerli ve kıymetlidir. Cennet'teki iri gözlü yetmiş iki huri ile evlendirilir. Akrabalarından yetmiş kişiye şefa'at edebilmesine izin verilir.*”²⁴⁵

Yine, Hz. Peygamber (s.a.s), şehidin kanının daha kurumadan, ona cennette verileceği vadedilen hurilerden ikisinin onu hemen karşılayıp hızla ona kavuşacağını şöyle beyan etmektedir: Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre: Peygamber (s.a.s.)'in huzurunda şehitlerden söz edildi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu, demiştir:

“*Yeryüzü şehidin kanından kurumadan önce (hurilerden) iki karısı bitkisiz, geniş bir arazide (emzikli) yavrularını kaybeden (sonra aniden bulan) iki sütanne gibi ve her birinin elinde dünyadan ve dünyadaki bütün şeylerden hayırlı birer kat cennet elbisesi bulunduğu halde hızla ona koşuşurlar.*”²⁴⁶

3.1.1.5. Şehit ailelerine de ayrıcalık tanınarak maddi-manevi yardım yapılır

Allah Resulü şehitlere ayrıcalık gösterdiği gibi geride bıraktıklarına da ayrıcalık gösteriyordu. Enes ibn Mâlik'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s) kendi zevceleri dışında, Medîne'de devamlı olarak sadece Ümmü Süleym'in evine gidermiş. Allah Resulüne neden sadece Ümmü Süleym'in evine gittiği sorulduğunda: “*Ümmü Süleym'in durumuna en çok ben acıyorum. Çünkü onun erkek kardeşi (Haram ibnu Milhân, Bi'ri Maûne'de) benim (askerlerimin) beraberinde öldürüldü*” buyurmuştur.²⁴⁷

²⁴⁵ Tirmizi, Fedailü'l-Cihad, 25; İbn Mâce: Cihâd: 16.

²⁴⁶ İbn Mâce, Cihâd, 16.

²⁴⁷ Buhari, Cihad, 38.

Peygamber efendimiz gibi halifeleri de şehit ailelerine karşı kadirşinaslıklarını daima göstermişlerdir. Mesela Hz. Ömer'in kölesi Eslem yaşadıkları bir olayı şöyle aktarmıştır: Halife Ömer ile birlikte çarşıya çıkmıştım. Çarşıda Hz. Ömer(r.a)'in yanına genç bir kadın yaklaştı ve halifeye dönerek:

“Ey Mü'minlerin Emîri! Ben Hufâf ibnu'l-Gıfârî'nin kızıyım. Babam Hudeybiye'de Peygamber'in beraberinde hazır bulunmuştur. Eşim şehit oldu ve arkasında iş yapamayacak kadar küçük çocuklar bıraktı. Hiç ekinleri ve sağım hayvanları da yok. Ben bunları sırtlanın yemesinden endişe ediyorum (yani öleceklerinden endişe ediyorum).” Bunun üzerine Hz. Ömer(r.a), doğruca beytü'l-male gidip kuvvetli bir deve aldı. Ona buğdayla doldurduğu iki büyük çuvalı yükledi. O iki çuvalın ortasına da başka yiyecek ve giyecek eşyalar koydu. Sonra o deveyi yularıyla kadına uzatıp verdi. Ardından:

“Bu yiyecekleri alın yiyin, giyecekleri de giyinin. Bu tükenmeden Allah sizlere hayır, yani mal getirecektir,” dedi. Hz. Ömer(r.a)'in kadına verdiği yüklü deveyi gören bir adam:

“Ey Mü'minlerin Emîri, bu kadına çok mal verdin” dedi. Adamın bu sözüne kızan Hz. Ömer(r.a) gerekçesini şöyle açıklamıştır:

“Anan seni yitirsin! Vallahi ben bu kadının babasını ve erkek kardeşini bir kaleyi muhasara ederken görmüştüm. Sonra bu kaleyi fethetmişlerdi.”²⁴⁸

Bu hadislerle, şehit ailelerine karşı, devletin, veya sosyal yardım kuruluşlarının, gıda, barınma, giyecek, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçların giderilmesinde devreye girilmesinin zarureti ve fazileti anlaşılmaktadır.

3.1.1.6. Allah'ın (c.c), hakkında taaccub edip güldüğü şehitler

Allah'ın (c.c.) keyfiyetini bilemediğimiz, haklarında taaccub edip güldüğü iki şehitten bahsedilmektedir. Bu mevzuda Hz. Ebu Hüreyre (r.a.)'dan gelen rivayette Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmaktadır:

“Allah iki kişi hakkında güler: Bunlardan biri diğerini öldürmüş olduğu halde ikisi de cennete gider. Bunlardan diğeri, Allah yolunda cihad eder ve şehit

²⁴⁸ Buhari, Megâzî, 36.

olur. Allah katile mağfiretini ulaştırır, o da Müslüman olur, sonra Allah yolunda cihâda katılır ve şehit olur (Böylece her ikisi de Cennette buluşurlar).’’²⁴⁹

Yine bu mevzuda İbn-i Mes’ud (r.a.)’dan gelen rivayete göre, Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuşlardır:

“Rabbimiz, Allah yolunda savaşan şu kimseye taaccüb etmiştir: Arkadaşları hezimete uğrayıp kaçmış)tır. Ancak O, (kaçmanın haram olduğunu düşünerek) kendisine düşen sorumluluğun idrakiyle geri dönerek, öldürülünceye kadar düşmanla çarpışmıştır. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah, meleklere (iftiharla) şöyle der: “Şu kuluma bakın, benim nezdimde olan mükâfaatı) düşünüp katımda olan (cezâdan) korkarak geri döndü, öldürülünceye kadar savaştı.”²⁵⁰

Bu hadisteki “gülme” ifadesinin, İbrahim Canan’ın **“Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi”** adlı eserinde şu şekilde açıklandığını görmekteyiz:

Hadiste, ölen ve öldüren her ikisinin de (ceza çekmezden) cennete gidebileceği bir durum anlatılıyor: *“Bir mü'min Allah için cihad ederken şehid düşer ve cennete gider. Onu öldüren kâfir sonra Müslüman olur ve o da cihâda katılır ve şehid düşer. Böylece her ikisi de cennetlik olur. İşte bu acib duruma Cenab-ı Hakk gülmektedir”.*

İfadeyi zâhirine göre alınca, gülmek tâbiri Allah hakkında muvafık düşmüyor. Çünkü bu insalara has bir vasıftır, ferahlık ve neşenin sebep olduğu bir hafifleme halidir. Şu halde Allah hakkında bunu; her ikisinin de yaptığı işlerin, Zat-ı Zülcelâl nezdinde makbuliyetinin delili olarak anlayacağız. Bu ilâhî memnuniyet "gülmek" suretiyle ifade edilmiştir, çünkü her ikisinin ameli birbirine zıttır ve ikisi de makbuldür. Nitekim hadisin bir başka vechinde "güler" diye değil; "hayret eder", "şaşar" **يَعْجَبُ مِنْ رَجُلَيْنِ** diye gelmiştir.

Maamafih, Buharî bu "gülme"yi bir seferinde "rıza" olarak değil, "rahmet" olarak te'vil etmiştir. Ancak "rıza" ile te'vil daha uygun bulunmuştur. Hususan

ضَحِكَ nin **إِلَى** harf-i cerri ile müteaddi kılınması, memnuniyet ifadesi olarak güleryüzle birine yönelmek mânasına gelmektedir.

249 Buharî, Cihâd 28; Müslim, İmâret 128.; Muvatta, Cihâd 28,29 ; Nesâî, Cihâd 37; İbnu Mâce Mukaddime13.

250 Ebu Dâvud, Cihâd 38.

Selef, çoğunlukla bu çeşit müteşabih ifadeleri te'vil etmemeyi tercih eder, hadisi rivayet etmekle yetinir. Müteahhirun ulemâ, Allah hakkında temel akideye ters düşmeyecek şekilde te'vil eder”.²⁵¹

3.1.1.7. Hz.Peygamber ve ashabı da ısrarla şehitliği arzulamışlar

Peygamberler arasında Allah yolunda cihad eden, gazalara katılan ve şehit olan niceleri vardır. Onlar nebiliğin yanı sıra şehadet şerefine de nail olmuşlardır. Bu mevzuda şehitliği arzulayan önde gelen peygamberlerden birinin de Rasûlullah (s.a.s.) olduğunu görmekteyiz. Ebu Hüreyre(r.a.)’ın anlattığına göre “Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuşlardır:

“Allah Teâla Hazretleri, Allah rızası için yola çıkan kimse hakkında: “Bu kulum, benim yolumda cihad etmek üzere bana inanarak peygamberlerimi tasdik ederek yola çıkmıştır, artık onu ya cennetime koymak yahut da ücret veya ganimet elde etmiş olarak, çıkmış olduğu meskenine geri çevirmek hususunda garanti veriyorum” diyerek te’minat verir.

“Muhammed’in nefsi kudret elinde tutan Zat-ı Zülcelâl’e yemin olsun ki, Allah yolunda yaralanmış hiçbir yaralı yoktur ki, Kıyamet günü, yaralandığı ilk günkü manzarasıyla gelmiş olmasın: (yarası taze) kan renginde, kokusu da misk kokusunda olarak. Muhammed’in nefsi kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelâl’e yemin ediyorum ki, Müslümanlar’a meşakkat vermeyecek olsam, Allah yolunda gazveye çıkan hiçbir seriyyeden asla geri kalmazdım. Ancak onları hayvana bindirecek imkân bulamıyorum. Onlar da beni tâkibe imkân bulamıyorlar. Benden geri kalmak da onlara zor geliyor.

Muhammed’in nefsi kudret elinde olan Zât-ı Zülcelâl’e kasem olsun Allah yolunda gazaya çıkıp öldürülmeyi, sonra tekrar hayat bulup gazada tekrar öldürülmeyi, sonra tekrar gazaya çıkıp öldürülmeyi ne kadar isterim.”²⁵²

²⁵¹ Canan, Age., III,507.

²⁵²Buharî, İman 25, Cihâd 2,119, Hums 8, Tevhid 28; Müslim, İmâret 103- 107; Muvatta, Cihâd 2, 40; Nesâî, Cihâd 14, İman 24. (Buhari, Temennî, 1’de de benzer rivayet var).

Yine, Ukbe (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.), bir gün çıkıp, Uhud şehitlerine cenaze namazı kıldırması, sonra Medine’ye gelerek minbere çıkıp şöyle buyurmuştur: “*Ben sizden biriyim ve size şahidim.*”²⁵³

Hiz. Peygamber’in şehitlik temennisi ve dileğiyle birlikte ashabı da ciddi anlamda şehitliği arzulamış ve bu uğurda dua ederek gerekli cihad fırsatlarını da değerlendirmişlerdir. Bu şehadet temennisi ve kahramanlık örnekleri onlarca olmasına rağmen biz burada konumuzla ilgili kısaca bir kaç örnekle yetineceğiz:

a.Hiz.Ömer 'in (r.a.) şehitliği istemesi ve duası:

Aklı başında her insan, bu ciddî ve candan mücadele ve mücahedenin neticesinde şehadeti temenni etmiş durmuştur. Hiz. Ömer(r.a.) Efendimiz de onlardandır. Hiz. Ebû Bekir(r.a.)’den sonra Mescid-i Nebevî’de on sene kadar, her Cuma minbere çıkmış ve Rasûlullah (s.a.s.)’ın ruhaniyetinin altında hutbe okuyarak hep şehitliği arzulamıştır.

Bu konuda Zeyd b. Eşlem, Hiz. Ömer b. Hattab (r.a.)’ın hutbesinde şöyle dua edip şehitliği istediğini nakleder: “*Allah’ım! Dileğim senin yolunda şehit olmak ve Rasul’ünün memleketinde ölmektir.*”²⁵⁴

b.Ayağı sakat Amr b. Cemûh’un Uhud savaşına katılma ısrarı:

Amr b. Cemûh da Ayağının sakatlığına rağmen Uhud savaşına katılmak için can atanlardandı. Oğulları: “*Resûlullah, senin sefere çıkmamana müsâade etti. Allah seni mâzeretli saymıştır*” dediler. Gönlü Allah ve Resûl’ünün muhabbetiyle yanıp tutuşan Amr, oğullarının bu sözlerine aldırış etmedi. “*Yazıklar olsun size*” dedi, “*siz beni Bedir seferinde Cennet’i kazanmaktan alıkoymuştunuz. Uhud seferinde de mi alıkoyacaksınız? Herkes Cennet’e giderken, ben evde oturup kalamam*”. Sonra da doğruca Rasûlullah (s.a.s.)’ın huzuruna çıkıp, çocuklarını şikâyet ediyor. Ve ısrar etmesi üzerine Peygamberimiz onun da Uhud’a katılmasına izin veriyor. Ve o da orada şehit oluyor. Peygamberimizin ifadesiyle “*ayağı düzelmiş olarak Cennet’e giriyor.*”²⁵⁵

²⁵³ Nesai, Cenâiz, 61.

²⁵⁴ Muvatta, Cihad, 15.

²⁵⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe fî Temyîzi’s-Sahâbe*, İz Yayıncılık, İstanbul 2009, II, 503, 529.

c.Henüz yeni Müslüman olmuş bir bedevî'nin ganimeti değil , şehadeti istemesi:

Sahabedeki bu şehadet arzusu, Hz. Ömer(r.a.) gibi önde gelenlere mahsus da değildi. Henüz yeni Müslüman olmuş bir bedevî de aynı arzuyu hissedebiliyordu. Nitekim bir gün bir bedevi Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelmiş ve kelime- i şehadet getirerek Müslüman olmuştu. Ardından efendimize dönerek:

“Yurdumdan göç edip sizinle birlikte oturacağım” demişti. Dediği gibi de yaptı. Medine'ye göç etti ve koyunlara çobanlık yapmaya başladı. Rasûlullah (s.a.s) , ashabından birini bu kişiyle ilgilenmesi için görevlendirdi. Bu sıralarda bir savaş olmuştu. Peygamber (s.a.s), düşmandan alınan ganimetleri taksim ediyordu. O kimseye de hissesini gönderdi. Evine döndüğünde kendisiyle alakadar olan sahabi, hissesine düşen ganimetini kendisine verince, o kişi: *“Nedir bu?”* diye sordu. Sahabi: *“Peygamber (s.a.s)'in sana ayırdığı hissedir”* dedi. O hissesine düşen ganimeti Peygamber (s.a.s)'e getirdi ve: *“Bu nedir?”* diye sordu. O esnada orada bulunan sahabeler Peygamberimizle bu kişinin aralarında geçen konuşmayı izliyorlardı. Rasûlullah (s.a.s): *“Bunu senin için ayırdım buyurdu”*. Adam:

“Ben ganimet elde etmek için sana uymadım”. Eliyle boğazını göstererek; *“Ben şuramdan ok ile vurulup şehit olmak ve cennete girmek için sana uydum”* dedi. Rasûlullah (s.a.s):

“Eğer gerçekten doğru söylüyorsan ve Allah'a verdiğin sözü tutarsan Allah da istediğini verir” buyurdu. Bu kişi yapılan bir savaşta yer aldı. Savaş sonunda onu, işaret ettiği yerden okla vurulmuş olarak, Rasûlullah (s.a.s)'e getirdiler. Allah Resulü: *“Bu, O adam mı?”* diye sordu. Evet dediler. Rasûlullah (s.a.s): *“Allah'a verdiğin sözü tutmuş. Allah'ta dilediğini ona vermiş”* buyurdu. Sonra onu kendi cübbesi ile kefenledi ve önüne koyarak namazını kıldı. Ardından ona şöyle dua etti: *“Allahım! bu kulun Senin yolunda hicret ederek şehit oldu. Ben de buna şahidim”*.²⁵⁶

---

256 Nesai, Cenâiz, 61.

d.Elindeki yemekte olduğu hurmaları yere atarak savaşıp şehit olan sahabe:

Bedir savaşında hiç beklemedikleri bir yenilgi alan Mekkeli müşrikler, bunun intikamını almak için yeni bir saldırı hazırlığına girişmişlerdi. Bu planı haber alan Rasûlullah (s.a.s.) sahabilerine savaş için hazırlanmaları konusunda talimat verdi. Onlar da hiç zaman kaybetmeden hazırlıklara başladılar. Bineği olan bineğini, olmayan kendisini bu savaş için hazırlıyordu. İki ordu Uhud dağında karşılaşacaklardı.

Sahabileriyle birlikte Hz. Peygamber(s.a.s.) de hazırlıklarını sürdürüyordu. Bu esnada İslam ordusuna katılmalar da oluyordu. Müslümanlar hazırlıklarını tamamlamışlardı. Yola çıkma vakti gelmişti. Câbir bin Abdillâh (r.a.)'ın anlattığına göre bir kişi, elinde yemekte olduğu bir kaç hurma ile Hz. Peygamber'e geldi ve “*Ölürsem nereye giderim?*” dedi. Hz. Peygamber(s.a.s.) tek bir kelimeyle: “*Cennete!*” buyurdu. Bunu duyan adı meçhul kahraman, elindeki bir kaç hurmayı yemek için geçecek bir süre cennetten geri kalmak istemediği için, onları hemen yere fırlattı ve müşrik saflarına dalarak şehit edilinceye kadar kahramanca savaştı.²⁵⁷

3.1.2. Şehidin kıyamet günü ve sonrasında mazhar olacağı ilahi ikramlar

3.1.2.1. Allah şehide cenneti müjdelemiş ve garanti etmiştir

Kur'an ayetleri ve Hz. Peygamberin hadislerinde, henüz dünyada iken cennetle müjdelenen kimseler bulunmaktadır. “Aşere-i Mübeşşere” (cennetle müjdelenen on kişi) bunların başında gelirler. Şehitler de cennetle müjdelenmişlerdir. Hz. Peygamber, “*Kim cennetliktir?*” sorusuna şu cevabı vermiştir: “*Peygamberler, şehitler, çocuklar ve (cahiliyede) diri diri gömülen kızlar.*”²⁵⁸

Ayrıca, Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette, Allah (c.c.)'ın, şehide cenneti müjdelediği ve garanti ettiği anlatılmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir:

²⁵⁷ Buhari, Meğazî, 88.

²⁵⁸ Ebû Davud, Cihad, 27.

“Allah'ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar.”²⁵⁹, “Allah uğrunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Hakikatte onlar Rabları katında dirilerdir, Cennet meyvalarından rızıklanırlar”.²⁶⁰

Enes (r.a.)’den rivâyetle bir kudssi hadiste, Allah şöyle buyuruyor: “Allah adına Allah yolunda cihâd eden kişi benim güvencem altındadır. Ruhunu alırsam kendisine Cenneti varis kılarım şayet memleketlerine geri çevirirsem sevap ve ganimetlerle çeviririm.”²⁶¹

Başka bir hadiste **Allah'a Emânet Üç kişiden** bahsedilir. Şöyleki:

Ebü Ümâme el-Bâhilî'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.s.); “Üç kişi vardır ki üçü de aziz ve celîl plan Allah'a emânettir. (Birincisi) Aziz ve Celil olan Allah'ın yolunda savaşa çıkan kimsedir. Bu kimse (Allah) ruhunu kabzedip de cennete koyuncaya veya (savaştan) elde ettiği sevap ve ganimetle evine döndürünceye kadar Allah'a emanettir. (İkincisi de) Mescide giden adamdır. Bu kimse de (Allah) ruhunu kabzedip de cennete koyuncaya veyahut da elde ettiği sevap ve ganimetle (evine) döndürünceye kadar Allah'a emanettir. (Üçüncüsü de) evine selamla giren kimsedir. Bu kimse de Aziz ve Celil olan Allah'ın emânetindedir.” buyurmuştur.²⁶²

Ayrıca şu hadisleri de zikretmek gerekir: “Cenab-ı Hakk, kendi yolunda hizmet eden bir bedende, hizmet tozu ile cehennem dumanını bir araya getirmez. (Onu cehennem ateşine atmaz.) Ayağı Allah yolunda hizmet tozuna bulanana kişiden cehennem, hızlı koşan bir atının aldığı mesafe ile bin yıllık mesafede tutulur. Allah yolunda yaralanan kişi şehitlik mührü ile mühürlenir. Kıyamet günü bir nura (ışığa) sahip olacak. Yarası safran rengindedir ve misk kokmaktadır. Etraftakiler ona işaret ederek, “Üzerinde şehit mührü var!” derler. Bineği üzerinde Allah için savaşıp (şehit düşen) kişiye ise, cennet vaciptir.”²⁶³ “Müminin

259 Âl-i İmrân, 3, 170.

260 Ali İmran, 3/169. Ayrıca konuyla ilgili diğer ayetler için bkz Âl-i İmrân, 3, 157 Tevbe, 9, 111.

261 Tirmizî, Fedailü'l-Cihad, 1, (Tirmizî: Bu hadis bu şekilde sahih garibtir.).

262 Ebu Davud, Cihad, 9.

263 Müsned, VI, 444; Heysemî, Age., V, 285.

karnında, Allah yolunda cihad ederken yuttuğu tozla cehennem ateşinin dumanı bir araya gelmez!”²⁶⁴

Yine bu mevzuyla ilgili Ebû Hureyre (r.a.)’den bir rivayette, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *"Allah, ancak evinden kendi yolunda cihâd etmek ve (Kur’ân’da gelen) kelimelerini tasdik etmek niyeti çıkarıp da kendi yolunda cihâd eden mücâhid için, şehitlik suretiyle onu cennete girdirmeyi yâhud nail olduğu sevâb ve ganimetle beraber evine salimen döndürmeyi tekeffül etmiştir."*²⁶⁵

3.1.2.2. Ahirette eşi görülmemiş nimetler içinde olacaklar

Bizzat savaşa iştirak edecekler şehit olduklarında nasıl bir muamele ile karşılaşacaklarını sordukları gibi, savaşlarda şehit olanların yakınları da akrabalarının durumlarını merak ederek Allah Resulüne soruyorlardı. Enes ibn Mâlik’in anlattığına göre Harise bin Surakâ’nın annesi ve Enes’in halası olan Ümmü’r-Rubey, Peygamber efendimize gelerek;

*“Ey Allah’ın Peygamberi! Oğlum Hârise’yi henüz çocuk yaşta iken Bedir günü serseri bir ok isabet edip öldürdü. Onun durumunu bana bildirir misin? Eğer oğlum cennette ise (bu acıya) sabrederim. Cennette değilse ona gücüm yettiği kadar ağlamağa çalışırım” dedi. Hz. Peygamber(s.a.s.), bu kadına dönerek: “Ey Hârise’nin anası! Sana müjdeli bir haber vereyim: Cennette birçok dereceler vardır. Şüphesiz **senin oğlun bunlardan Firdevsu'l-A'lâ'ya, yani en yüksek makama ulaştı**” buyurdu. Allah Resulünün bu cevabı üzerine Ümmü’r-Rubey: “İyi iyi, Ya Harise! Ne mutlu sana!” diye dönüp gitti.”²⁶⁶*

Ahirette eşi görülmemiş nimetlerden biri de **Cennette şehitlerin evidir**. Bu konudaki hadis şöyledir: Semure ibn Cundeb(r.a.)’den gelen rivayette, Hz.Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *"Bu gece rüyâmda iki adam gördüm ki, o iki adam bana geldiler ve benimle bir ağaca çıktılar. Akabinde beni en güzel ve en faziletli bir eve girdirdiler ki, ben bundan güzel asla bir ev görmedim. O iki*

²⁶⁴ İbn Mace, Cihad, 9.

²⁶⁵ Buhari, Tevhid, 30.

²⁶⁶ Tirmizi, Tefsîru'l-Kur’ân, 23; Buhari, Cihad, 14, (Tirmizi’deki rivayette: “Firdevs Cenneti diğer Cennetlerin yaylası, en uygun ve elverişli yeridir.” ziyadesi var. Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.).

adam (iki melek) bana: Şu(içine girdiğin ikinci) eve gelince, o şehitlerin evidir,dediler.²⁶⁷

Ayrıca Cennet'e ilk önce girecek üç kişiden birinin şehit olduğunu şu hadiste görmekteyiz: Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Cennete ilk önce girecek üç kişi bana gösterildi; Şehit, iffetli ve kanaatkâr kimse, Allah’a kulluğunu güzelce yapıp efendilerine karşı samimi olan köle.”²⁶⁸

Bütün bunlarla birlik Allah katında **şehitliğin benzerinin olmaması ve altı özelliği** şöyle anlatılmaktadır: Mıkdam b. Ma'd, Kerib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Şehîdin, Allah katında altı özelliği vardır; şehit olur olmaz günahları affedilir, Cennet'teki gidip kavuşacağı yer kendisine gösterilir. Kabir azabından korunur kıyametteki en büyük korkudan güven içindedir. Başına vakar tâc'ı giydirilir o taç üzerindeki tek bir yakut taşı dünyadan ve içindekilerden daha değerli ve kıymetlidir. Cennet'teki iri gözlü yetmiş iki huri ile evlendirilir. Akrobalarından yetmiş kişiye şefa'at edebilmesine izin verilir.”²⁶⁹

Yine bu konuyla ilgili Hz. Peygamber(s.a.s.), “**Allah yolunda şehitliğin benzerinin olmadığını**” şöyle ifade etmektedir: Yahya b. Said'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.s.), Medine'de otururken yanında da bir mezar kazılıyordu. Adamın biri bu kabre bakarak: “Bir mü'min için ne kadar fena bir yer!” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber(s.a.s.): “İyi demedin!” buyurdu. Adam: “Mezarı kasdetmedim ya Resûlallah! Allah yolunda şehit olmanın burada yatmaktan daha iyi olacağını kasdetmiştim.” diye sözünü tavzih etti. Hz. Peygamber(s.a.s.) de üç defa: “**Allah yolunda şehitliğin benzeri yoktur. Yeryüzünde kabrimin olmasını en çok istediğim başka bir yer yoktur**” diyerek Medine'yi övdü.²⁷⁰

267 Buhari, Cihad, 4.

268 Tirmizi, Fedailü'l-Cihad, 13, (Tirmizî: Bu hadis hasendir.).

269 Tirmizi, Fedailü'l-Cihad, 25.; İbn Mâce, Cihâd, 16.

270 Muvatta, Cihad, 14.

3.1.2.3. Şehidin kul borcu dışında bütün günahları silinir

Kul, diğer ifadeyle abd, Allah'a tam bir teslimiyetle boyun eğen, emir ve yasaklarına titizlikle uyan, isyandan kaçınan insanı belirtir. Bu nedenle öncelikle peygamberlerin niteliğidir. Kur'an'da peygamberlerin niteliklerinden söz edilirken onların kullukları özellikle vurgulanır. Hz. Muhâmmed (s.a.s.) de, *"O ki, geceleyin kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya yürüttü"*²⁷¹ ve *"O Allah'a hamd olsun ki kuluna kitabı indirdi..."*²⁷² âyetlerinde olduğu gibi kul olarak anılır. Kulluk insanın varoluş nedenidir. Çünkü Allah insanları ve cinleri kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır.²⁷³ Allah'a kulluğun seçilmesi, onun dışındaki tüm varlıklara karşı yapılan bir özgürlük ilanıdır. Bu nedenle kulluk insanı köleleştiren, güç ve yeteneklerini sınırlayan bir nitelik değil, onu diğer tüm varlıkların üstüne çıkaran, onlardan bağımsız kılan bir niteliktir.

Kul hakkı, insanın can, mal ve namus gibi dokunulmazlıklarına yönelik tecavüz ve haksızlıkların ortaya çıkardığı haktır. İnsana yönelik tecavüz ve haksızlıklar haram ya da mekruh eylemler içinde yeralır. Bu nedenle günah, dolayısıyla ceza konusudur. Kul hakkından doğan günahların ve cezaların Allah ya da devlet tarafından bağışlanması sözkonusu değildir. Kul hakkı, ancak hak sahibi kulun bağışlaması ile ortadan kalkabilir.

Bu konuda, Ebu Hureyre(r.a.)'den rivayet edilen bir hadisinde Hz. Peygamber (s.a.s); *"Üzerinde kul hakkı bulunan kişilerin kendilerini mazlumlara bağışlatmalarını öğütler. Bunun yapılmaması durumunda haksızlık yapan kişinin salih amelleri haksızlığı ölçüsünde alınarak hak sahibine verilir. Eğer verilecek salih amel bulunamazsa o zaman da mazlumun günahları zâlîme yüklenir."*²⁷⁴ Bu hadise göre kul hakkı, kişinin Cennet ya da Cehennem'e gidişinde önemli ölçüde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.s), başka bir hadisinde, Allah'ın huzuruna kul hakkı ile gelen kimseyi müflis olarak tanımlayarak şöyle buyurur: *"Müflis şu adama derler ki, dünyada yaptığı bütün ibadet ve taatın sevabı ile Kıyamet gününde Allah'ın huzuruna gelir. Bu adam dünyada birçok hayırlar. İbadetler yapmış olmakla"*

271 el-İsra, 17/1.

272 el-Kehf, 18/.

273 ez-Zariyat, 51/57.

274 Buhari, Mezalim, 10.

*birlikte başkalarına zulmetmiş, kimini dövmüş, kiminin gönlünü kırmış, şuna buna eliyle ve diliyle eziyet etmiş... İşte bu hak sahiplerinin hepsi o adamın çevresine toplanacaklar, haklarını isteyecekler: "Bana dünyada iken şöyle yaptı, hakkımı al ya Rab!" diye davacı olacaklar. Allah bunun hayır ve iyiliklerinden hâsıl olan sevapları bunlara taksim edecek, fakat borcu yine kapanmayacak. Nihayet onların günahlarını bunun üzerine yükleyecek, Cehennem'e gönderecek. İşte asıl müflis böyle bir adamdır."*²⁷⁵

Müslüman Allah'a teslim olmuş kişidir. Allah'ın bir adı da el-Hakk'tır. Hak, ayrıca gerçekliği, doğruluğu ve adaleti, başka bir deyişle her şeyi yerli yerine koymayı, her şeyi yerli yerinde yapmayı da belirtir. Bunun karşısında temelsizlik ve zulüm vardır. Hakk'a teslim olan kişi O'nun gösterdiği biçimde doğruluk ve adalete yönelir, batılın ve zulmün karşısında yeralır. Bu nedenle müslüman Hz. Peygamber (s.a.s)'in yaptığı gibi *"diğer müslümanlara eliyle ve diliyle zarar vermeyen"*²⁷⁶ eş deyişle hiç kimseye hiç bir şekilde haksızlık etmeyen kişi olarak da tanımlanabilir.

Dolayısıyla şehitlik de, bir insanın günahlarına kefarete olan, durumlardan biri, belki de en büyüğüdür. *"Allah yolunda öldürülürsem günahlarım affolur mu?"* şeklinde soru soran bir sahabeye Hz. Peygamber (s.a.s.), Ebu Katade (r.a.)'den rivayetle şöyle demiştir: *"Evet, sen sabreder, mükafaat bekler, geri kaçmadan ileri atılır vaziyette olduğun halde öldürülürsen!"* diye cevap verdi. *Ve adama sordu: "Nasıl sormuştun?" Adam sorusunu aynen yeniledi. Bunun üzerine, Hz. Peygamber(s.a.s.) sözlerini şöyle tamamladı: "Evet, (kul) borcu hariç, bütün günahların affedilecek. Zira Cebrail bu hususu bana haber verdi!"*²⁷⁷

Ayrıca bu konuda Hz. Ömer ibnu'l-Hattab(r.a.)'dan gelen rivayet ise şöyledir: *"Birtakım insanlar Hayber günü öldürülmüştü de, sahabe-i kiram; "falan şehiddir!" deyip onlardan bahsetmeye başlamışlardı. Nihayet bir adamı zikredip; "falan şehittir!" demişlerdi. O zaman Rasûlullah (s.a.s)"Hayır, asla! Ben onu gerçekten ganimet malından hainlikle almış olduğu bir cübbeden dolayı -veya "bir çeşit abadan dolayı"- Cehennem'de gördüm!"* buyurmuş, sonra da bana şöyle

²⁷⁵ Müslim, Birr, 60; Tirmizi, Kıyamet, 2.

²⁷⁶ Buhari, İman, 4, 5.

²⁷⁷ Müslim, İmaret 117, ; Muvatta, Cihad 31, ; Nesai, Cihad 32; (Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.).

emretmişti: "Hattaboğlu! Kalk ve halkın içinde bağır ki, Cennet'e (doğrudan) ancak (günah işlememiş) mü'minler girecektir!" Ben de kalktım ve (bunu) halkın içinde nida ettim."²⁷⁸

3.1.2.4. Şehit ikinci kez diriltilmek ister

Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennetliklerden hiçbirini dünyaya tekrar dönmek sevindirmez. Sadece şehit sevinir. Çünkü o Allah'ın kendisine şehitlikten dolayı verdiği ikramı görüp bildiğinden dolayı tekrar dünyaya dönmeyi ve on sefer Allah yolunda öldürülmeyi yani şehit olmayı arzu eder."*²⁷⁹ Yine, Enes (r.a.)'ten rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şehit olarak Cennete girenlerden biri Allah'ın huzuruna getirilir de Allah ona: "Ey Ademoğlu, yerini nasıl buldun?" diye sorar. O adam: "Ey Rabbim! Yerim yerlerin en hayırlısıdır" diye cevap verir. Bunun üzerine Allah şöyle der: "Benden ne istersen iste" buyurur. O kimse de: "Şehitliğin üstünlüğünü görüp bildiği için beni dünyaya tekrar dünyaya döndürmeni ve senin yolunda on kere şehit olmayı isterim" der."*²⁸⁰

İbn Ebî Amîra (r.a.)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslümanlar arasında hiçbir Müslüman yoktur ki Rabbi onun ruhunu aldıktan sonra tekrar size geri dönmek istemez, dünya ve içindekilerin hepsi kendisine verilse bile... Ama şehid böyle değildir." (O, tekrar dirilip yine tekrar şehit olmak ister). İbn Ebî Amîra diyor ki: Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Allah yolunda şehit olmayı göçebe ve yerleşik hayat yaşayanların elde ettikleri her şeye tercih ederim."*²⁸¹

Bu mevzuda **Uhud şehitlerinden Abdullah b.Amr'ın (r.a.)** Allah yolunda **ikinci kez şehitliği istemesini** oğlu Câbir ibn Abdullah (r.a.) şöyle anlatıyor: "Uhud günü, bir aralık Rasûlullah'a (s.a.s.) rastladım; "Ey Cabir, seni niye böyle kalben kırık (ve üzüntülü) görüyorum?" dediler. "Ey Allah'ın Resûlü, babam şehit oldu, geride çoluk-çocuk ve borç bıraktı." deyince; "Allah Teâlâ babanı ne

²⁷⁸ Darimi, Siyer, 48 ; Tirmizi, Siyer, 21, Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir.

²⁷⁹ Tirmizi, Fedailü'l-Cihad, 25; (Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir, demiştir.).

²⁸⁰ Nesai, Cihâd, 34.

²⁸¹ Nesai, Cihâd, 30, (bu konuda Ubade b. Sabit'ten de benzer rivayet var.).

şekilde kabul buyurduğunu müjde vereyim mi?” diye sordular. “Buyur, ya Rasûlullah (s.a.s.)!” dedim. Dediler ki; ‘Allah, her kimle konuştu ise mutlaka hicab gerisinden konuştuğu hâlde babanla vicâhen konuştu ve: “Ey kulum! Benden ne dilersen dile, dilediğini sana vereyim!” dedi. O, “Ey Rabbim! Beni bir kere daha ihya et, Senin yolunda ikinci kere öleyim” dedi. Allah Teâla Hazretleri de:

“Benden daha önce şu hüküm sâdır oldu: Ölenler artık dünyaya bir daha dönmeyecekler”²⁸² buyurdular. Baban: “Ey Rabbim, öyleyse (benim durumumu) arkamda kalanlara ulaştır!” dedi. Bu talep üzerine şu âyet nazil oldu: “Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü zannetme! Bilakis onlar hayatta olup, Rabbilerinin katında yaşarlar, rızıklanırlar. Allah’ın lutf u kereminden ihsan ettiği nimetlere kavuşmaktan dolayı sevinç içindedirler. Arkalarından henüz kendilerine katılmayan müstakbel şehit dindaşlarına da, kendilerine hiçbir korku olmayacağına ve üzüntü hissetmeyeceklerine dair müjde vermek isterler.”²⁸³

3.1.2.5. Şehidin kanı misk gibi kokar ve öylece haşır meydanına gelir

Allah (c.c) yolunda, şehadet mertabesine ulaşmış bir kişinin kıyamet günü haşır meydanındaki en büyük nişanı, vurulurken içinde bulunduğu hâl üzere gelmesi ve vücudundan akan, “rengi kan rengi olup kokusu misk kokusu gibi” olan kanıdır. Bundan ötürü o kan, dünyada iken diğer ölülere yapılanın aksine, yıkanmaz ve silinmez, elbiseleri parçalanmış olsa bile değiştirilmez ve kefenlenmez; şehit elbiseleri ve kanıyla gömülür, o şekilde de haşır meydanına gelir.

Bu konuda, Abdullah b. Sa’lebe (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.), Uhud şehitleri için şöyle buyurmuştur: “Onları kanları ile birlikte örtüp

²⁸²Enbiya -95.

²⁸³Âl-i İmran, 3/169-170.; *Tirmizi*, Tefsîru'l-Kur’ân, 3, (*Tirmizî*: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Abdullah b. Muhammed b. Akîl, Câbir’den bu hadisin bir kısmını nakletmiştir. Bu hadisi sadece Musa b. İbrahim’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ali b. Abdullah el Medînî ve pek çok ileri gelen hadisçiler bu hadisi Musa b. İbrahim’den bize aktarmışlardır.).

defnediniz. Çünkü, Allah yolunda yara alan şehit, kıyamet günü yarısından kan damlayarak gelecektir. Rengi kan rengi olup kokusu misk kokusu gibidir."²⁸⁴

Ayrıca, Ebû Hüreyre (r.a.), Hz. Peygamber(s.a.s.)'in şöyle buyurduğunu naklediyor: "*Beni kuvvet ve iradesi ile yaşatan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda yaralanan hiç kimse yoktur ki, kıyamet günü yarısından kanlar fışkırarak, rengi kan renginde ve kokusu misk gibi kokarak gelir.*"²⁸⁵

Bu konuda son olarak, Muâz b. Cebel(r.a.)'den gelen rivâyeti de vermek istiyoruz. Rasûlullah(s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*Müslüman bir kimse Allah yolunda bir devenin sütünün sağılacağı kadar savaşırsa kendisine Cennet vâcib olur. Yine bir kimse Allah yolunda savaşıırken bir yara alır veya herhangi bir sıkıntıya uğrarsa kıyamet gününde o yara ve sıkıntı olduğundan daha ağır olarak gelir rengi zafaran kokusu misk kokusu gibidir.*"²⁸⁶

Bütün bunlarla bereber, bazı hastalık ve kazalar sebebiyle ölenlerin kanları ve yaralarının da, şehitliklerine şahit olmak üzere kıyamet günü delil olarak gösterilebileceği anlaşılabilmektedir.

3.1.2.6. Şehit yakınlarına şefaati olur ve 70 kişiye şefaati hakkı verilir

Şefâat, bir mü'minin günahlarının bağışlanması için Allah'a dua edip yalvarmaktır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), "*Her Peygamberin bir duası vardır. Ben ise, inşaallah duamı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için saklamak istiyorum*" buyurmuştur.²⁸⁷

Peygamber, velî, şehid ve bildikleri ile amel eden imanlı âlimler ve kâmil mü'minler gibi Allah'ın müsaade ettiği, rızasına mazhar olmuş, nezdinde bir değer ve yakınlığa erişmiş kimselere şefâat etme izni verilebilecektir.²⁸⁸

Bunlardan biri de şehitlerdir. Bu konuda *şehit ailelerinden olan*, Nimran b. Utbe ez-Zimârî şöyle demektedir: Biz Ümmü'd-Derdâ'nın yanına girdik ve hepimiz yetimdik. Ümmü'd-Derdâ (bizi görünce) şöyle dedi: "*Size müjdelersun.*

²⁸⁴Buhârî, İman 25, Cihâd 2,119, Hums 8, Tevhid 28, 30; Müslim, İmâret 103- 107, ; Muvatta, Cihâd 2, 40; Nesâî, Cihâd 14, İman 24, Cenâiz, 82.

²⁸⁵Muvatta, Cihad, 14.

²⁸⁶Nesâî, Cihâd: 27.

²⁸⁷Buhârî, Daavât, I; Tevhid, 31; Müslim, İman, 86.

²⁸⁸Bkz.: el-Bakara, 2/255; Yûnus, 10/3; Meryem, 19/87; Tâhâ, 20/109; ez-Zuhruf, 43/86.

*Çünkü ben, Ebu'd-Derdâ'yı; "Rasûlullah (s.a.s.); "Şehit, ailesinden yetmiş kişiye şefa'at edecektir'" buyururken işittim.*²⁸⁹

Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ümmetim içinde büyük guruplara şefa'at edecek (alim, şehit ve salih) kimse vardır. Bir kabile kadar insan gurubuna şefa'at edecek kimse vardır. Belli bir guruba şefa'at edecek kimseler de vardır. Kimi de bir kişiye şefa'at edecektir ve bu şefa'at edilenler Cennete gireceklerdir."*²⁹⁰

Konuyla ilgili değerlendirmeyi, İbrahim Canan, "Kütüb-i Sitte ve Şerhi" adlı eserinde şöyle ifade etmektedir:

"Eskiden beri şefa'at mevzuu münakaşa edilmiştir. Bazı sapık fırkalar herhangi bir şer'î delile dayanmadan, şahsî te'villerle şefa'ati inkar cihetine gitmişlerdir. Ehl-i Sünnet ülemâsı şefa'atin hak olduğunda ittifak eder. Bu polemik mevzuu üzerine Nevevî, Kâdî İyaz'dan şu açıklamayı kaydeder: *"Ehl-i Sünnet'e göre şefa'at aklen câizdir. Nakli deliller açısından da vacibtir, çünkü "O gün Rahmân'ın izin verip sözünden razı olduğu kimseden başkasının şefa'ati fayda vermez"* (Tâhâ 109) âyeti ile *"Allah'ın razı olduğu kimseden başkasına şefa'at edemezler.."* (Enbiya 28) âyeti ve emsali âyetler açık bir surette şefa'atten bahsetmektedir. Ayrıca Resûlullah da pek çok hadiste şefa'atten bahsetmiş, haber vermiştir. Ahirette günahkâr müslümanlar hakkında şefa'atin sıhhati hususunda gelen rivayetlerin toplamı tevatür derecesine ulaşır. Selef-i Salih ve ondan sonra gelen ehl-i sünnet ülemâsı bu hususta icma etmiştir. Ancak Mutezile'den bazıları ile Hâricîler şefa'ati inkar etmiştir. Onlar günahkârların cehennemde ebedî kalacakları görüşündedirler. Bu hükme giderken *"Onlara şefa'at edicilerin şefa'ati fayda vermez"* (Müdderissir 48) *"Artık zalimler için ne bir candan dost vardır, ne de sözü dinlenir bir şefa'atçi"* (Mü'min 18) gibi âyetlerle ihticac etmişlerdir. Halbuki bu âyetler kâfirler hakkındadır. Onların, şefa'at hadislerini derecelerinin ziyadeleşmesi ile te'vil etmeleri bâtıldır. Hadislerin elfazı, onların görüşlerinin

²⁸⁹ Ebu Davud, Cihad, 26.

²⁹⁰ Müsned, 10721; Tirmizi, Kıyamet, 12.(Tirmizî: Bu hadis hasendir.).

bâtıl olduğu ve kendilerine ateş vacib olanların şefaatte ateşten çıkarılacağı hususunda pek sarihtir.”²⁹¹

3.1.2.7. Şehit ruhlarının cennette yeşil kuşlar gibi istedikleri cennetten rızıklandıkları

Ka'b b. Mâlik (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: *“Şehitlerin ruhları sanki yemyeşil kuşların içersindedir. Cennet meyvelerine ve ağaçlarına takılırlar,(Yani Cennet onların devamlı gezinti yerleridir.).”*²⁹²

Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, kendisine, *“Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler; Allah'ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde Rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar.”*(Âl-i Imrân 169) ayetinin tefsiri soruldu da bunun üzerine şöyle dedi: Bilmiş olunuz ki şüphesiz biz bunu Resûlullah (s.a.s.)'e sorduk. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.s.) buyurdu ki: ***“Şehitlerin ruhları yeşil kuşlar gibidir, hangi cennette dilerlerse orada rızıklandırılır. Sonra Arş'a asılı kandillere dönerler”.*** Onlar bu durumda iken senin Rabb'in ansızın onlara bir bakışla bakar ve onlara: *(Başkaca) dilediğinizi benden isteyiniz, buyurur. Onlar: Ey Rabbimiz! Hangi cennette istersek orada rızıklandığımız halde senden ne isteyeceğiz? diye (hiç bir ihtiyaçlarının olmadığını beyânla) cevap verirler. (Allah dileklerini üç kez sorar) Onlar (bir şey) istemedikçe bırakılmayacaklarını (yâni mutlaka bir dilekte bulunmalarının istendiğini) görünce: (Ey Rabbimiz!) Senin yolunda (bir kez daha) şehit edilmemiz için senden ruhlarımızı cesedlerimize iade edip dünyaya gönderilmemizi istiyoruz derler. Allah onların bundan başka hiç bir şey istemediklerini görünce, onlara artık bir şey sorulmaz.*²⁹³

²⁹¹ Canan, Age., XII, 442.

²⁹² Tirmizî, Fedailü'l-Cihad, 13; İbn Mâce, Cihâd: 16, (Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir, der.).

²⁹³ İbn Mâce, Cihâd, 16 , Cenâiz, 4; Darimi, Cihad, 19; Müslim, İmâre, 121; Ebû Davûd, Cihâd 25; Tirmizî, Tefsiru Sure, 3/19.(Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir, demektir.).

3.1.2.8. Şehitlik az amel işleyerek çok ecir kazandıran bir makamdır

Kuran v e hadislerde, bazen müminin bir davranışının ona, pek çok ibadete denk sevap kazandırabileceği ve onu yüksek makamlara çıkarabileceği ifade edilmektedir.²⁹⁴ İşte *şehitlik* de böyle bir durumdur. Bu mevzuda, sahabeden Bera b. Azib şöyle anlatıyor: “*Uhud savaşı sırasında, Hz. Peygamber’e, yüzü demir zırhla örtülü bir adam geldi ve “Ey Allah’ın Resulü! Hemen savaşa katılıp sonra mı Müslüman olayım?” diye sordu. Hz. Peygamber(s.a.s.), “Hayır. Önce Müslüman ol sonra savaş.” buyurdu. O adam hemen Müslüman oldu, savaşa katıldı ve şehit edildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber(s.a.s.); “Az (amel) işledi fakat çok kazandı!” buyurdu.*”²⁹⁵

Kendisinden , “hiç namaz kılmadan cennete giden kişi” olarak söz edilen bu kahramanın durumu çok gariptir. Çünkü o bir kere bile secde etmeden cennete gitmiştir. Ancak kim olduğu kesin bilinmeyen bu zatın, *Amr b. Akyeş* olma ihtimali var. Bu konuda, Ebu Hureyre (r.a.)'den gelen rivayet şöyledir:

*"Amr b. Akyeş'in câhiliye devrinde bir faiz (alacağı) vardı. Onu alıncaya kadar müslüman olmayı uygun bulmuyordu. Uhud günü (müslümanların yanına) gelip; Amcamın oğulları nerede? diye sordu. Onlar da; Uhud'da diye cevap verdiler. Falan nerededir? diye sordu. Onlar da; Uhud'dadır diye karşılık verdiler. Falanca nerededir? diye sordu. Uhud'dadır cevâbını verdiler. Bunun üzerine zırhını giydi ve merkebine bindi. Sonra onların tarafına hareket etti. (Uhud'daki) müslümanlar onu görünce; Ey Amr! Bizden uzaklaş dediler. O da;” Ben iman ettim” deyip yaralanıncaya kadar (düşmanla) savaştı. Yaralı olarak ailesine götürüldü. Derken Sa'd b. Muaz onun yanına geldi ve onun kız kardeşine (hitaben); Kavmini korumak için mi, yahut onlar için (onların düşmanlarına duyduğun) öfkeden dolayı mı, yoksa Allah için (kâfirlere duyduğun) öfkeden dolayı mı savaşıyorsun? diye ona bir sor, dedi. Bunun üzerine (Amr); Allah ve Rasûlü için (kâfirlere duyduğum) öfkeden dolayı savaştım deyip öldü ve **Allah için hiç namaz kılmadan cennete girdi.***²⁹⁶

294 Bkz., Kadir, 97:3. *İbn Mace*, Cihad, 8.

295 *Buhari*, Cihad, 13; *Müslim*, İmaret, 14.

296 *Ebu Davud*, Cihad, 37.

3.2. İSYANKÂR VE GÜNAHKÂR KİŞİNİN ŞEHİTLİĞİ

Bir mü'min, şu imtihan dünyasında, yer yer ma'siyet ve isyan bataklığına düşmüş, sürçmüş olabilir. Zira günahsızlık (ismet), ancak nebilere has bir özelliktir. Dolayısıyla bu isyan veya gühkarlığıyla birlikte yukarıda sayılan “ahiret şehidi” hükmü kazandırabilecek bir ölüm çeşidi vaki olması durumunda, o kişinin şehitlik hükmü veya sevabı alıp-alamayacağı hususunda genel kanaat; “İsyankar ve günahkar olmanın, şehitlikle vasıflanmaya engel olmadığı” yönündedir.

Burada, “İsyankar ve günahkar olmanın, şehitlikle vasıflanmaya engel olmadığını”, *Vehbe Zuhayli* şöyle değerlendirmektedir: “İsyankar ve günahkar olmak, şehitlikle vasıflanmaya engel değildir. Ölen kişi asi olsa da şehit olur. Çünkü taat ancak küçük günahlarda kötülüğü iptal eder. Allah tealâ bununla ilgili olarak şöyle buyuruyor: “*Şüphesiz iyilikler kötülükleri yok eder.*”(Hud,11/114.). Hz. Peygamber (s.a.s) de bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyor: “*Kötülüğün ardından bir iyilik işle ki, onu silsin.*” Fakihlerden bazıları şöyle demiştir: “Yol keserken boğularak ölen kimse şehittir. İsyanın günahı kendine aittir. İsyanı sebebiyle ölen ise şehit değildir. Masiyet halindeyken şehitlik sebeplerinden birisiyle ölene şehitlik sevabı vardır, günahının vebali de kendi üzerinedir. Bir kimse gasbettiği bir at üzerinde savaşırken ölse veya bir topluluk masiyet halindeyken üzerine ev çökerek ölse şehitlik hükmü vardır, ma'siyetlerinin günahı da kendilerine aittir. Buna göre zinadan meydana gelme bir çocuğu doğurma esnasında ölen bir kadın da şehittir. Fakat böyle hamile kadın karnındaki çocuğu düşürmeye çalışırken ölürse şehit olmaz. Çünkü bir sebebe bağlı olarak isyan söz konusudur. Bir kimse günah işlemek için gemiye binerse yahut köle olan kişi kaçak olarak yolculuğa çıkarsa yahut kadın kocasına asi olarak evinden çıkar da ölürse şehit olmazlar.”²⁹⁷

3.3. ŞEHİTLİK ARZUSUNDA NİYET VE SAMİMİYETİN ÖNEMİ

İslam'da yapılan amellerin değeri niyete göre belirlendiği için, niyetin önemli bir yeri vardır. Hz. Ömer (r.a)'den rivayet edilen bir hadiste de şöyle buyrulur: “*Ameller ancak niyetlere göredir. Herkes için ancak niyet ettiği şey*

²⁹⁷ *Zuhaylî, Age., III, 107.*

vardır. Kimin hicreti Allah ve Resulüne ise, onun hicreti Allah ve Resulünedir. Kimin hicreti de dünya veya bir kadınla evlenmek için ise, onun hicreti de, hicret ettiği şeyedir"²⁹⁸

Bazı durumlarda niyet amelin de önüne geçer. Çeşitli sebeplerle işlenemeyen amel, niyet sebebiyle sanki işlenmiş gibi ecir kazandırır. Zeyd b. Sabit (r.a.)'ten şöyle dediği rivayet edilmiştir: *"Müminlerden savaşa katılmayıp oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad edenler bir değildir"*²⁹⁹ ayeti inince, Allah Elçisi bunu yazmamı istedi. Tam bu sırada bir a'ma olan Abdullah İbn Ümmi Mektûm gelerek; *"Ey Allah'ın Resulü cihada gücüm yetseydi, ben de gider düşmanla savaş yapardım"* dedi. Bunun üzerine Cenab-ı Hak aynı ayetin devamında; *"Özürsüz olarak (savaşa katılmayıp oturanlar)" istisnasını indirdi*".³⁰⁰ Buna göre özürleri sebebiyle savaşa katılamayanlar sırf niyetleri yüzünden savaşa katılanların ecrini almaktadır

Şehid olmada ölçü, Allah'ın rızasıdır. Allah rızası için mücâdele eden, O'nun adını yüceltmek için çaba sarfeden, cihâd içinde bulunuş ve bu yolda canını veren de, şehid olmuş olur. Diğer yandan şehit olmayı samimi olarak isteyen kimsenin, evinde normal yatağında ölmesi halinde de şehitler zümresine dahil olacağı hadis-i şeriflerle sabittir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Sehl b. Huneyf (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *"Kim gerçekten içinden gelerek samimiyetle şehîd olmayı isterse; Allah o kimseyi yatağında ölse bile şehîdlerin derecesine ulaştırır."*³⁰¹

Muâz b. Cebel (r.a.)'den gelen başka bir rivayette ise, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *"Kim gerçekten içinden gelerek samimiyetle şehîd olmayı isterse Allah o kimseye şehîd mükafatı verir."*³⁰²

298 *Buhârî*, Bed'ül-Vahy, 1, İman, 41, Nikâh, 5, Talâk, 11, Menâkıbul-Ensar, 45, İtk, 6, Eymân, 23; *Müslim*, İmâre, 155; *Ebû Dâvud*, 11, *Tirmizî*, Fazâilül-Cihâd, 16.

299 en-Nisâ', 4/95.

300 *Buhârî*, Cihad, 31, Tefsîru Sure, 4/18, *Tirmizî*, Tefsîru Sure, 4/19; *Ahmed b. Hanbel*, V, 184.

301 *Müslim*, Cihâd 156, 157 ; *Ebu Dâvud*, Salât 361 ; *Tirmizî*, Fedâilu'1-Cihâd 19 ; *Nesâî*, Cihâd 36 ; *İbnu Mâce*, Cihâd 15. (*Tirmizî*: Sehl b. Huneyf hadisi hasen garib olup bu hadisi sadece Abdurrahman b. Şüreyh'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. Salih bu hadisi Abdurrahman b. Şüreyh'den rivâyet etmiştir. Abdurrahman b. Şüreyh, Ebû Şüreyh künyesiyle anılmaktadır. Kendisi, İskenderiyelidir, demektir.).

302 *Nesâî*, Cihâd: 36; *Ebû Dâvud*, Cihâd: 40; *Tirmizî*, Cihad, 19. *Tirmizî*: Bu hadis hasen sahihtir.

Hadis-i Şerifte, kişinin niyet ve samimiyetinin önemine dikkat çekilmiştir. Nice küçük işler vardır ki, iyi niyet sayesinde büyür ve nice büyük himmet ve gayretler vardır ki, kötü niyet yüzünden semeresiz kalırlar.

SONUÇ

İnsan, daha dünyada iken Cennet ve Allah rızasına ulaşma arzu ve isteğiyle dolu olan bir hayat yaşayabilir. Allah yolunda ölüm ve şehadet, onun için gayelerin en ulvîsi olur. Bu durum Kur'an'da; *“Ve sakın Allah yolunda öldürülenleri ölümler sanma. Bilakis onlar Rablerinin katında diri olup rızıklandırılır. Onlar Allah'ın fazlından kendilerine verdiği nimetlerle sevinç içindedirler ve arkalarından henüz kendilerine katılmamış olanlarla (şehid namzedi olan bütün Mü'min kardeşlerinin âhiretteki safâ ve saâdet dolu o güzel hâllerini görünce) 'onlara (orada) hiçbir korku olmayacak ve onlar hiçbir şekilde üzüntüye de uğramayacaklar' diye sevinirler (ve bunu onlara müjdelemek isterler) Onlar Allah'tan kendilerine erişen büyük bir nimetle, pek ziyade bir mükâfâtla ve Müminlerin mükâfâtını Allah'ın zayi etmeyeceği müjdesiyle de sevinirler.”*³⁰³ ayetiyle müjdelenmektedir. Elbette ki, bu müjde, samimi her mü'mini sevindirecek bir müjdedir.

Şehitlik, savaş sırasında bir şekilde ölme veya öldürülmeye vukubulduğu gibi; savaş dışında da her hangi bir sebepten ötürü bir gayr-i müslimin eliyle de ölüm vaki olabilir. Hattâ zulme uğrayarak, bir müminin eliyle, boğulma, enkaz altında kalma, zehirlenme, yanarak ölme.. gibi değişik sebeplerle ölen kişinin de şehit olabileceği değişik hadis kaynaklarında detaylıca anlatılmaktadır. Ancak, manevi bir mertebe olan şehitliğe kişinin samimiyetle talip olması, şehitlik arzusunda olmazsa olmaz bir konudur. Gazi olmak için bütün gücünü harcadıktan sonra savaş meydanında ölür veya öldürülürse, işte o zaman şehittir. Dolayısıyla samimiyetle şehit olmayı arzulasa bile, Allah uğrunda mücahede etme yerine bilerek ölüme giden kişi, yerine göre bazen intihar etme hükmüne bile geçebilir. Meselenin bu şekilde bir netice vermemesi için mü'minin, gerek savaşta, gerekse barışta her türlü tedbiri alması, sonrasında da takdiri Allah'a(c.c) bırakması da hem fiili, hem de kavli sünnette ifade edilmektedir.

Allah Teala, bir yönüyle ağır bir imtihan, bir yönüyle de fedakârlığın zirve noktasını teşkil eden şehitliği elde edenlere büyük mükâfatlar hazırladığını ve üstün meziyetlere nail olduklarını ifade ederek, onlara ölü denmemesini

---

303 Âl-i İmrân, 169-171.

emretmektedir. Hz. Peygamber de birçok şehadet çeşidi bulunduğunu, şehitlerin şefaat edeceklerini, günahlarının affedildiğini vs. belirtmektedir.

Asıl istenen düşmanla karşılaşmak değil, Allah'ın adını yüceltmektir. Doğru olduğuna inandığı şey için hayatını feda etmesi, imanındaki ihlasın ve samimiyyetin bir göstergesidir. Bazen, tebliğ ve irşad yapılırken, düşmanla karşılaşp ölmektense, yaşamak daha önemlidir. Kısaca şöyle denebilir: Düşmanla karşılaşmada tek yol, tek istikamet var; şehitlikte için ise, değişik yollar, değişik istikametler var, halis bir niyetle yatakta ölmeye varıncaya kadar... Hangisinin daha hayırlı olacağını ise, sadece Allah bilir.

BİBLİYOGRAFYA

Kur'an-ı Kerim.

Naim Ahmet, Miras Kamil, *Tecrid-i Sarih Tercümesi*, Diyanet İşleri Yayınları, Ankara 1983.

Abdurrahman el-Cezerî, *Kitâbu'l-Fıkhi ala'l-Mezâhibi'l-Arbâa*, Mısır 1970.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfu'l- Hafa ve Muzîlu'l- İlbas 'an Ma İštehera mine 'l-Ehadis 'ala Elsinetin-Nas, Daru ihyai't- Turasi'l Arabi*, Beyrut 1932.

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981

Askalanî, İbn Hacer, *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*, İz Yayıncılık, İstanbul 2009

-----, *el-Metalibü'l- Âliye bi Zevaidi'l-Mesanidis-Semaniyye*,
(Tahkik: Habibur-Rahman el-‘Azami), Trs.

Bilmen, Ömer Nasuhi, *Büyük İslam İlmihali*, Bilmen Basım Yayıncılık, İstanbul 1990.

Buharî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-Sahih*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981

Canan, İbrahim, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları, İstanbul 1992.

Darimî, Ebu Muhammed Abdullah, *es-Sünen*, I-II, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, trs.

Ebû Dâvûd, Suleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî, *es-Sunen*, I-V, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

el-Eş'ari, *el-İbâne an Usûli'd-Diyâne*, Medine 1975.

Fayda, Mustafa, “Hz. Aişe”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1989, II.s.203-204.

Hakim, en-Nisaburî, *el-Müstedrek Ale's-Sahihayn*, Haydarabad, h.1334, m.1916.

Hamidullah, Muhammed, *Hazreti Peygamberin Savaşları*, (çev. Salih Tuğ), Yağmur Yayınları, İstanbul 1981

Heysemî, Nureddin Ali b. Ebubekir, *Mecmeu'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid*, Ocak Yayınları, İstanbul 2007

İbn Esir, *el-Kâmil fi't-Târih*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1965.

-----, *en-Nihâye fi Garibi'l-Hadîs ve'l-Eser*, II, 338- 339, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut trs.

İbn Mace, Ebu Abdullah Muhammed, *es-Sünen*, I-II ,Çağrı Yay.,İstanbul 1981

İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b.Menî' ez-Zührî, *et-Tabakâtül-Kübrâ*, Birinci Baskı, I-VIII, Dârü'l-İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut 1996

İmam Malik b. Enes, *Muvatta*, Çağrı Yay.,İstanbul 1981.

İsfahanî, Rağıp, *el-Müfredat fi Garibi'l-Kur'ân*, Kahraman Yayınları, İstanbul 1986.

Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

Kutup, Seyyid, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, Birleşik Yayıncılık, İstanbul 1988, VII.

Mevdudi, Ebu'l A'la, Tefhimu'l Kur'ân, İstanbul, 1986, (Çev., Heyet),İnsan Yayınları,İstanbul 1986

Muhasibî, *Kalb Hayatı* (er-Ri'âye), (Çev.,Abdulahkim Yüce),Işık Yayınları,İstanbul 2004.

Müslim, İbnu'l-Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîh-i Müslim*, I-II, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.

Neseî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, *Sunen (I-VIII)*,Çağrı Yayınları İstanbul 1992.

Özcan, Abdülkadir, “Gazi” , *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İstanbul 1996, XIII, 443.

Özdemir, Serdar, “Seriyye”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İstanbul 2009, XXXVI, 565.

Heyet, “Cihad”, *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, I, 308.

Turgay, Nureddin, “Şehid”, *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, VI.

Tirmizî, Ebu İsa Muhammed, *es-Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981

Yiğit, İsmail, “Ribat”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İstanbul 2008, XXXV,75.

Yurdagür, Metin, "İ'lâ-yı kelimetullâh", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İstanbul 2000, XXII.

Yüce, Abdulhakim, *Şehitlik ve Şehitlerin Hayatı*, Işık Yayınları, İstanbul 2004.

Zihni, Mehmed, *Ni'met-i İslâm*, Huzur Yayınevi, İstanbul 2004.

Zuhayli, Vehbe, *İslâm Fıkıhı Ansiklopedisi*, (Çev., Heyet), Risale Yayınları İstanbul 1984

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Fatih BÜYÜKYILDIZ
Doğum Yeri ve Tarihi	1970-İstanbul
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Arapça
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Gazi İlköğretim Okulu(Gebze) Akıncılar İlköğretim Okulu(İzmir-Buca)
İletişim	
E-Posta Adresi	fatihby25@gmail.com.tr
Tarih	01.07.2010